॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः॥

इषे त्वोर्जे त्वां वायवंः स्थोपायवंः स्थ देवो वंः सविता प्रापंयतु श्रेष्ठंतमाय कर्मण आ प्यांयध्वमघ्रिया देवभागमूर्जस्वतीः पर्यस्वतीः प्रजावंतीरनमीवा अंयुक्ष्मा मा वंः स्तेन ईशत् माऽघश रेसो रुद्रस्य हेतिः परि वो वृणक्तु ध्रुवा अस्मिन्गोपंतौ स्यात बह्वीर्यजमानस्य पशून्पांहि॥ (१)

युज्ञस्यं घोषदंसि प्रत्युंष्टु रक्षः प्रत्युंष्टा अरातयः प्रेयमंगाद्धिषणां बुर्हिरच्छ मनुंना कृता स्वधया वित्रष्टा त आवंहन्ति क्वयंः पुरस्ताँ द्वेवभ्यो जुष्टमिह ब्रहिरासदे देवानां

परिषूतमंसि वर्षवृंद्धमसि देवंबर्हिर्मा त्वाऽन्वङ्गा तिर्यक्पर्व ते राध्यासमाच्छेत्ता ते मा रिषुं देवंबर्हिः शृतवंल्शुं वि रोह सहस्रंवल्शा (२)

वि वय र रुहेम पृथिव्याः सम्पृचंः पाहि सुसुम्भृतां त्वा सम्भंराम्यदिंत्यै रास्नां-ऽसीन्द्राण्ये सन्नहंनं पूषा तें ग्रन्थिं ग्रंथातु स ते माऽऽस्थादिन्द्रंस्य त्वा बाहुभ्यामुद्यंच्छे

बृहस्पतेंर्मूर्प्रा हंराम्युर्वन्तरिक्षमन्विंहि देवङ्गममंसि॥ (३)

शुन्धंध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्यायैं मातिरश्वंनो घर्मोऽसि द्यौरंसि पृथिव्यंसि विश्वधांया असि पर्मेण धाम्रा द १ हंस्व मा ह्वार्वसूनां प्वित्रंमिस शतधारं वसूनां प्वित्रंमिस सहस्रंधार हतः स्तोको हुतो द्रफ्सों उग्नये बृहते नाकांय स्वाहा द्यावांपृथिवीभ्या इ सा विश्वायुः सा विश्वव्यंचाः सा विश्वकंर्मा सम्पृंच्यध्वमृतावरीरूर्मिणीर्मधुंमत्तमा मन्द्रा धनंस्य सातये सोमेंन त्वाऽऽतंनुच्मीन्द्रांय दिध विष्णों हव्य रक्षस्व॥ (४)

कर्मणे वां देवेभ्यः शकेयं वेषाय त्वा प्रत्युष्ट्र रक्षः प्रत्युष्टा अरातयो धूरेसि धूर्व धूर्वन्तुं धूर्व तं यो ऽस्मान्धूर्विति तं धूर्व यं वयं धूर्वामुस्त्वं देवानामिस् सिम्नितम् पप्रितम् जुष्टंतम् वह्नितमं देवहूतंममह्रुतमिस हिव्धानं दं रहेस्व मा ह्वार्मित्रस्य त्वा चक्षुंषा प्रेक्षे मा भेर्मा सं विकथा मा त्वां (५)

हिश्सिषमुरु वातांय देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रंस्वेंऽिश्वनोंबा्ंहुभ्यां पूष्णो हस्तांभ्याम्ग्रये जुष्टं निर्वपाम्यग्नीषोमांभ्यामिदं देवानांमिदम् नः सह स्फात्यै त्वा नारांत्यै सुवंर्भि वि ख्येषं वैश्वान् उयोतिर्दश्हंन्तान्दुर्या द्यावांपृथिव्योरुर्वन्तिरिक्षमिन्वहादित्यास्त्वोपस्थे सादयाम्यग्ने हव्यश्रेस्व॥ (६)

मा ला पद्गलारिश्यवाशा——[४] देवो वंः सिव्तोत्पुनात्वच्छिद्रेण प्वित्रेण वसोः सूर्यस्य रुश्मिभिरापो देवीरग्रेपुवो

अग्रेगुवोऽग्रं इमं यज्ञं नंयताग्रं यज्ञपंतिं धत्त युष्मानिन्द्रोऽवृणीत वृत्रतूर्ये यूयमिन्द्रंमवृणीध्वं वृत्रतूर्ये प्रोक्षिताः स्थाग्नयं वो जुष्टं प्रोक्षांम्यग्नीषोमांभ्या । शुन्धंध्वं दैव्यांय कर्मणे देवयज्याया अवंधूत । रक्षोऽवंधूता अरात्योऽदिंत्यास्त्वगंसि प्रतिं त्वा (७)

पृथिवी वैत्त्विध्षवंणमिस वानस्पृत्यं प्रति त्वाऽदित्यास्त्वग्वैत्त्वग्नेस्तृन्रंसि वाचो विसर्जनं देववीतये त्वा गृह्णाम्यद्रिरिस वानस्पृत्यः स इदं देवेभ्यो ह्व्य स्पृशिमें शिमुष्वेषमा वदोर्जुमा वद द्युमद्वंदत व्य स्पंङ्गातं जैष्म वर्षवृद्धमिस् प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तु पर्रापृत् रक्षः पर्रापृता अरातयो रक्षंसां भागोऽसि वायुर्वो विविनक्त देवो वः सिवता हिरंण्यपाणिः प्रति गृह्णातु॥ (८)

अवंधूत्र रक्षोऽवंधूता अरांत्योऽदिंत्यास्त्वगंसि प्रतिं त्वा पृथिवी वैत्त दिवः स्कंम्भिनिरंसि प्रति त्वाऽदिंत्यास्त्वग्वैत्त धिषणांऽसि पर्वत्या प्रतिं त्वा दिवः स्कंम्भिनिर्वेत्त

स्कम्मानरास् प्रात् त्वाऽदित्यास्त्वग्वत् । यूषणाऽसः पवृत्या प्रातः त्वा । द्वः स्कम्मानवत्तु । धूषणांऽसि पार्वत्यो प्रतिं त्वा पर्वतिर्वेत्तं देवस्यं त्वा सिवृतः प्रंस्वेंऽश्विनौंर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्तांभ्यामधिवपामि धान्यंमसि धिनुहि देवान्प्राणायं त्वाऽपानायं त्वा व्यानायं त्वा दीर्घामनु प्रसितिमायुषे धां देवो वंः सिवृता हिरंण्यपाणिः प्रतिं गृह्णातु॥ (९)

भूणिय त्वा पश्चरश चाशा——[६] भृष्टिंरसि ब्रह्मं युच्छापाँ उग्ने ऽग्निमामार्दं जिह निष्क्रव्याद १ सेधा देवयर्जं वह निर्देग्ध ९

रक्षो निर्दंग्धा अरातयो ध्रुवमंसि पृथिवीं दृश्हाऽऽयुर्दश्ह प्रजां दर्श्ह सजातान्स्मै

यजंमानाय पर्यूह धर्त्रमंस्यन्तिरक्षं द १ प्राणं द १ हापानं द १ ह सजातान्स्मै यजंमानाय पर्यूह ध्रुणंमिस दिवं द १ ह् चक्षुंर्- (१०)

दश्ह श्रोत्रं दश्ह सजातान्स्मै यजंमानाय पर्यूह् धर्मांऽसि दिशों दश्ह् योनिं दश्ह प्रजां दश्ह सजातान्स्मै यजंमानाय पर्यूह् चितंः स्थ प्रजाम्स्मै रियम्स्मै संजातान्स्मै यजंमानाय पर्यूह् भृगूंणामङ्गिरसां तपंसा तप्यध्वं यानिं धर्मे कृपालांन्युपचिन्वन्तिं वेधसंः। पूष्णस्तान्यपि वृत इन्द्रवायू वि मुंश्रताम्॥ (११)

पूष्णस्तान्याप व्रत इन्द्रवायू वि मुश्चताम्॥ (११)

चर्स्र्याचंत्वारिश्यवाशाः
(७]

सं वंपामि समापो अद्भिरंग्मत समोषंधयो रसेन स॰ रेवतीर्जगंतीभिर्मधुंमतीर्मधुं-

स वपामि समापी अद्भिरमत् समोषधयो रसेन् सर रेवतीजेगतीभिमधुमतीमधुमतीभिः मृज्यध्वमुद्धः परि प्रजांताः स्थ समृद्धिः पृच्यध्वं जनयत्यै त्वा सं यौम्युग्नयौ त्वाऽग्नीषोमाभ्यां मुखस्य शिरोऽसि घुर्मोऽसि विश्वायुंक्रुरु प्रथस्वोक् ते युज्ञपंतिः प्रथतां त्वचं गृह्णीष्वाऽन्तरित्र रक्षोऽन्तरिता अरांतयो देवस्त्वां सिवता श्रंपयतु वर्षिष्ठे अधि नाकेऽग्निस्ते तनुवं माऽति धागग्ने ह्व्यर रक्षस्व सं ब्रह्मणा पृच्यस्वैकृताय स्वाहाँ द्विताय स्वाहाँ त्रिताय स्वाहाँ॥ (१२)

आदंद इन्द्रंस्य बाहुरंसि दक्षिणः सहस्रंभृष्टिः शततेजा वायुरंसि तिग्मतेजाः पृथिवि देवयज्ञन्योषंध्यास्ते मूलं मा हिर्श्सिषमपहतोऽररुः पृथिव्यै व्रजं गंच्छ गोस्थानं वर्षंतु ते

द्यार्वधान देव सवितः पर्मस्यां परावितं शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं चं वयं द्विष्मस्तमतो मा मौगपहतोऽरर्रुः पृथिव्ये देवयजन्ये ब्रजं (१३)

गंच्छ गोस्थानं वर्षंतु ते द्यौर्बधान देव सवितः पर्मस्यां परावितं शतेन पाशैर्यों-ऽस्मान्द्वेष्टि यं चं व्यं द्विष्मस्तमतो मा मौगपंहतोऽररुः पृथिव्या अदेवयजनो ब्रजं गंच्छ गोस्थानं वर्षंतु ते द्यौर्बधान देव सवितः पर्मस्यां परावितं शतेन पाशैर्योंऽस्मान्द्वेष्टि यं चं वयं द्विष्मस्तमतो मा (१४)

मौंगुरर्रुस्ते दिवं मा स्कान् वसंवस्त्वा परिगृह्णन्तु गायत्रेण छन्दंसा रुद्रास्त्वा परिगृह्णन्तु त्रैष्टुंभेन् छन्दंसाऽऽदित्यास्त्वा परिगृह्णन्तु जागंतेन छन्दंसा देवस्यं सवितुः स्वे कर्म कृण्वन्ति वेधसं ऋतमंस्यृत्सदंनमस्यृत्श्रीरंसि धा असि स्वधा अस्युर्वी चासि

प्रथमः प्रश्नः (काण्डम् १)

वस्वीं चासि पुरा ऋूरस्यं विसृपों विरफ्शिन्नुदादायं पृथिवीं जीरदांनुर्यामैरंयं चन्द्रमंसि स्वधाभिस्तान्धीरांसो अनुदृश्यं यजन्ते॥ (१५)

देव्यजंन्ये ब्रजन्तमतो मा विरिष्ण्वेकांदश चाशा——[९] प्रत्युष्टु रक्षः प्रत्युष्टा अरातयोऽग्नेर्वस्तेजिष्ठेन तेजसा निष्टंपामि गोष्ठं मा निर्मृक्षं

प्रत्युष्ट्र रक्षः प्रत्युष्टा अरातयाऽग्नवस्ताजष्ठन् तजसा निष्टपाम गाष्ठ मा निमृक्ष वाजिनं त्वा सपत्नसाहर सम्मौज्म्याशासाना सौमन्सं प्रजार सौभौग्यं तनूम्। अग्नेरनुंव्रता भूत्वा स्त्रंह्ये सुकृताय कम्। सुप्रजसंस्त्वा वयर सुपत्नीरुपं (१६)

सेदिम। अग्नें सपल्दम्मंनुमदंब्धासो अदाँभ्यम्। इमं विष्यांमि वर्रणस्य पाशुं यमबंध्रीत सिवता सुशेवंः। धातुश्च योनौं सुकृतस्यं लोके स्योनं में सह पत्यां करोमि। समायुंषा सम्प्रजया समग्ने वर्चसा पुनंः। सम्पत्नी पत्याऽहं गंच्छे समात्मा तनुवा ममं। मृहीनां पयोऽस्योषंधीना र रसुस्तस्य तेऽक्षींयमाणस्य निर्- (१७)

वंपामि महीनां पयोऽस्योषंधीना् रसोऽदंब्धेन त्वा चक्षुषाऽवैक्षे सुप्रजास्त्वाय तेजो-ऽिस तेजोऽनु प्रेह्मग्निस्ते तेजो मा वि नैद्ग्नेर्जिह्वाऽिस सुभूर्देवानां धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यज्ञंषयज्ञुषे भव शुक्रमंसि ज्योतिरिस तेजोऽिस देवो वंः सिवतोत्पुनात्विच्छंद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रिश्मिभिः शुक्रं त्वां शुक्रायां धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यज्ञंषयज्ञुषे गृह्वािम ज्योतिस्त्वा ज्योतिष्यिचिस्त्वाऽर्चिष् धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यज्ञंषयज्ञुषे गृह्वािम॥ (१८)

उप नी रुश्मिभिः शुक्र थोडंश च॥३॥——[१०]

कृष्णों ऽस्याखरेष्ठों ऽग्नयें त्वा स्वाहा वेदिरिस ब्र्हिषं त्वा स्वाहां ब्र्हिरेसि स्रुग्न्यस्त्वा स्वाहां दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्ये त्वां स्वधा पितृभ्य ऊर्ग्भव बर्हिषद्धं ऊर्जा पृथिवीं गंच्छत् विष्णोः स्तूपोऽस्यूर्णां मदसं त्वा स्तृणामि स्वासस्थं देवेभ्यों गन्धवीं ऽिस विश्वावं सुर्विश्वं स्मादीषंतो यर्जमानस्य परिधिरिड ईडित इन्द्रंस्य बाहुरंसि (१९)

दक्षिणो यजंमानस्य परिधिरिड ईडितो मित्रावरुंणौ त्वोत्तर्तः परिधत्तां ध्रुवेण् धर्मणा यजंमानस्य परिधिरिड ईडितः सूर्यस्त्वा पुरस्तांत्पातु कस्यांश्चिद्भिशंस्त्या वीतिहोत्रें त्वा कवे द्युमन्त्र समिधीमृह्यग्ने बृहन्तंमध्वरे विशो युत्रे स्थो वसूनार रुद्राणांमादित्याना ५ सदंसि सीद जुहूरुंपुभृद्भुवाऽसिं घृताची नाम्नां प्रियेण नाम्नां प्रिये सर्दसि सीदैता अंसदन्थ्सुकृतस्यं लोके ता विष्णो पाहि पाहि युज्ञं पाहि युज्ञपंतिं पाहि मां यंज्ञनियम्॥ (२०)

भुवंनमसि वि प्रथस्वाग्ने यष्टरिदं नमंः। जुह्वह्यग्निस्त्वां ह्वयति देवयज्याया उपभृदेहिं देवस्त्वां सिवता ह्वंयति देवयुज्याया अग्नांविष्णू मा वामवं ऋमिषुं वि जिंहाथां मा मा सन्तौप्तं लोकं में लोककृतौ कृणुतुं विष्णोः स्थानंमसीत इन्द्रों अकृणोद्वीर्याणि समारभ्योर्ध्वो अंध्वरो दिविस्पृश्ममह्नंतो युज्ञो युज्ञपंतेरिन्द्रांवान्थ्स्वाहां बृहद्भाः पाहि माँऽग्ने दुर्श्वरितादा मा सुचरिते भज मुखस्य शिरोंऽसि सं ज्योतिषा ज्योतिरङ्काम्॥ (२१)

वार्जस्य मा प्रसवेनोंद्वाभेणोदंग्रभीत्। अर्था सपत्ना । इन्द्रों मे निग्राभेणाधंरा । अर्कः। उद्गाभं चं निग्राभं च ब्रह्मं देवा अंवीवृधन्न्। अथां सपलानिन्द्राग्नी में विषूचीनान्व्यंस्यताम्।

वसुंभ्यस्त्वा रुद्रेभ्यंस्त्वाऽऽदित्येभ्यंस्त्वाऽक्त रहाणा वियन्तु वर्यः। प्रजां योनिं मा निर्मृक्षमा प्यांयन्तामाप ओषंधयो मरुतां पृषंतयः स्थ दिवं (२२)

गच्छु ततों नो वृष्टिमेरंय। आयुष्पा अंग्नेऽस्यायुंमें पाहि चक्षुष्पा अंग्नेऽसि चक्षुंमें पाहि ध्रुवाऽसि यं पेरिधिं पर्यधंत्था अग्ने देव पणिभिर्वीयमाणः। तन्तं एतमनु जोषं भरामि नेदेष त्वदंपचेतयांतै यज्ञस्य पाथ उप समित । सङ्स्रावभागाः स्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेष्ठा बंर्हिषदंश्च (२३)

देवा इमां वाचंमभि विश्वं गृणन्तं आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वमुग्नेर्वामपंत्रगृहस्य सदंसि सादयामि सुम्नायं सुम्निनी सुम्ने मां धत्तं धुरि धुर्यौ पात्मग्नेंऽदब्धायोऽशीततनो पाहि माऽद्य दिवः पाहि प्रसित्यै पाहि दुरिष्ठौ पाहि दुंरचुन्यै पाहि दुर्श्वरितादविषन्नः पितुं कृंणु सुषदा योनि इस्वाहा देवां गातुविदो गातुं वित्वा गातुर्मित मनंसस्पत इमं नों देव देवेषुं युज्ञ इस्वाहां वाचि स्वाहा वातें धाः॥ (२४)

दिवंश्च वित्वा गातुत्रयोदश च॥

उभा वांमिन्द्राग्नी आहुवध्यां उभा राधंसः सह मांद्यध्यैं। उभा दातारांविषाः

रंयीणामुभा वाजंस्य सातयें हुवे वाम्। अश्रंव् हि भूंरिदावंत्तरा वां वि जांमातुरुत वां घा स्यालात्। अथा सोमंस्य प्रयंती युवभ्यामिन्द्रांग्नी स्तोमं जनयामि नव्यम्। इन्द्रांग्नी नवृतिं पुरो दासपंत्रीरधूनुतम्। साकमेकेन कर्मणा। शुचिं नु स्तोमं नवंजातमुद्येन्द्रांग्नी वृत्रहणा जुषेथांम्॥ (२५)

उभा हि वारं सुहवा जोहंवीमि ता वाजरं सद्य उंशते धेष्ठां। वयम्ं त्वा पथस्पते रथं न वाजंसातये। धिये पूषत्रयुज्मिह। पथस्पंथः परिपतिं वचस्या कामेन कृतो अभ्यानड्रकम्। स नों रासच्छुरुधंश्चन्द्राग्रा धियं धियर सीषधाति प्र पूषा। क्षेत्रंस्य पतिंना वयर हितेनेव जयामिस। गामर्थं पोषयित्वा स नों (२६)

मृडातीदृशैं। क्षेत्रंस्य पते मधुंमन्तमूर्मिं धेनुरिव पयो अस्मासुं धुक्ष्व। मधुश्चतं घृतिमव सुपूंतमृतस्यं नः पत्यो मृडयन्तु। अग्ने नयं सुपथां राये अस्मान् विश्वांनि देव वयुनांनि विद्वान्। युयोध्यंस्मज्जंहुराणमेनो भूयिष्ठान्ते नमं उक्तिं विधेम। आ देवानामिष पन्थांमगन्म यच्छुक्रवांम तदन् प्रवोद्धम्। अग्निर्विद्वान्थ्स यंजा्थ (२७)

सेदु होता सो अध्वरान्थ्स ऋतून्केल्पयाति। यद्वाहिष्टं तद्ग्रये बृहदेर्च विभावसो। महिषीव त्वद्रियस्त्वद्वाजा उदीरते। अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्थ्स्वस्तिभिरतिं दुर्गाणि विश्वा। पृश्चं पृथ्वी बंहुला नं उवीं भवां तोकाय तनयाय शं योः। त्वमंग्ने व्रत्पा असि देव आ मर्त्येष्वा। त्वं युज्ञेष्वीड्यः। यद्वो वयं प्रमिनामं व्रतानिं विदुषां देवा अविदुष्टरासः। अग्निष्टद्विश्वमा पृंणाति विद्वान् येभिर्देवा स्ऋतुभिः कृत्पयाति॥ (२८)

जुषेथामा स नौ यजादा त्रयोवि श्यातिश्व॥४॥———[१४]

हुषे त्वां युज्ञस्य शुर्भ्यं कर्मणे देवोऽवंधूत्-भृष्टिः सं वंपाम्या दंदे प्रत्युष्टं कृष्णोऽसि भुवनमसि वार्जस्योभा वां चतुर्दश॥१४॥

इषे हर्ष्ह् भुवंनमृष्टाविर्श्शतिः॥२८॥

ड्रुषे त्वां कुल्पयांति॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः समाप्तः॥१-१॥

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

आपं उन्दन्तु जीवसं दीर्घायुत्वाय वर्चस् ओषंधे त्रायंस्वैन्ड् स्वधिते मैनर् हिर्श्तीर्देवश्रूरेतानि प्र वंपे स्वस्त्युत्तंराण्यशीयाऽऽपों अस्मान्मातरंः शुन्धन्तु घृतेनं नो घृतपुर्वः पुनन्तु विश्वमस्मत्प्र वंहन्तु रिप्रमुदांभ्यः शुचिरा पूत एंमि सोमंस्य तृनूरंसि तृनुवं मे पाहि महीनां पयोऽसि वर्चोधा असि वर्चो (१)

मियं धेहि वृत्रस्यं क्नीनिकाऽसि चक्षुष्या अंसि चक्षुंर्मे पाहि चित्पतिंस्त्वा पुनातु वाक्पतिंस्त्वा पुनातु देवस्त्वां सिव्ता पुनात्विच्छंद्रेण प्वित्रेण वसोः सूर्यस्य रिष्मिभिस्तस्यं ते पिवत्रपते प्वित्रेण यस्मै कं पुने तच्छंकेयमा वो देवास ईमहे सत्यंधर्माणो अध्वरे यद्वों देवास आगुरे यित्रयासो हवांमह इन्द्रांग्री द्यावांपृथिवी आपं ओषधीस्त्वं दीक्षाणामिधं-पितरसीह मा सन्तंं पाहि॥ (२)

वर्च ओपधीरृष्टौ चं॥२॥----[१]

आकूँत्यै प्रयुजेऽग्नये स्वाहां मेधायै मनंसेऽग्नये स्वाहां दीक्षायै तपंसेऽग्नये स्वाहा सरंस्वत्ये पूष्णेंऽग्नये स्वाहाऽऽपों देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवो द्यावापृथिवी उर्वन्तिरंक्षं बृह्स्पतिंनीं ह्विषां वृधातु स्वाहा विश्वं देवस्यं नेतुर्मर्तोऽवृणीत सुख्यं विश्वं राय इंषुध्यसि द्युम्नं वृंणीत पुष्यसे स्वाहंख्स्मियोः शिल्पें स्थस्ते वामा रंभे ते मां (३)

पात्माऽस्य युज्ञस्योद्दचं इमां धिय् शिक्षंमाणस्य देव कतुं दक्षं वरुण् स शिशाधि ययाऽति विश्वां दुरिता तरेम सुतर्माणमधि नाव रे रुहेमोर्गस्याङ्गिर्स्यूर्णमदा ऊर्जं मे यच्छ पाहि मा मा हि सीविष्णोः शर्मासि शर्म यर्जमानस्य शर्म मे यच्छ नक्षंत्राणां माऽतीकाशात् पाहीन्द्रंस्य योनिरसि (४)

मा मां हि॰सीः कृष्ये त्वां सुसुस्यायें सुपिप्पृलाभ्यस्त्वौषंधीभ्यः सूपस्था देवो वनस्पतिंरूर्ध्वो मां पाह्योद्दचः स्वाहां यज्ञं मनंसा स्वाहा द्यावांपृथिवीभ्याङ् स्वाहोरोर्न्तरिंक्षाथ्स्वाहां यज्ञं वातादा रंभे॥ (५)

मा योनिरसि त्रिष्शचं॥३॥———[२]

दैवीं धियं मनामहे सुमृडीकामभिष्टंये वर्चोधां यज्ञवाहस सुपारा नों असद्वशें। ये देवा मनोजाता मनोयुर्जः सुदक्षा दक्षंपितारुस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहाऽग्ने त्वर सु जांगृहि व्यर सु मंन्दिषीमहि गोपाय नंः स्वस्तये प्रबुधे नः पुनंदिदः। त्वमंग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्वा। त्वं (६)

वसौंर्वसुदावा रास्वेयंथ्सोमाऽऽभूयों भर मा पृणन्पूर्त्या वि रांधि माऽहमायुंषा चन्द्रमंसि मम् भोगांय भव वस्नंमसि मम् भोगांय भवोस्नाऽसि मम् भोगांय भव हयोंऽसि मम् भोगांय भव (७) छागों ऽसि मम् भोगांय भव मेषों ऽसि मम् भोगांय भव वायवें त्वा वरुंणाय त्वा

युज्ञेष्वीड्यं॥ विश्वें देवा अभि मा माऽवंवृत्रन् पूषा सुन्या सोमो राधंसा देवः संविता

निर्ऋत्यै त्वा रुद्रायं त्वा देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हंविष्यं इन्द्रियावानमदिन्तंमस्तं वो माऽवंक्रमिषमच्छिंन्नं तन्तुं पृथिव्या अनुं गेषं भद्रादिभ श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरएता ते अस्त्वथेमवं स्य वर् आ पृथिव्या आरे शत्रून् कृणुहि सर्ववीर् एदमंगन्म देवयर्जनं पृथिव्या विश्वे देवा यदर्जुषन्त पूर्व ऋख्सामाभ्यां यर्जुषा सुन्तरंन्तो रायस्पोषेण समिषा

मंदेम॥ (८) आ त्वर हयोंऽसि ममु भोगांय भव स्यु पश्चंविरशतिश्च॥३॥=

इयं तें शुक्र तुनूरिदं वर्चस्तया सं भेव भ्राजं गच्छु जूरेसि धृता मनेसा जुष्टा विष्णेव तस्यांस्ते स्त्यसंवसः प्रस्वे वाचो युत्रमंशीय स्वाहां शुक्रमंस्यमृतंमिस वैश्वदेव १ ह्विः सूर्यस्य चक्षुराऽरुंहमुग्नेरुक्ष्णः कुनीनिंकां यदेतंशेभिरीयंसे भ्राजंमानो विपृश्चिता चिदंसि मनाऽसि धीरंसि दक्षिणा- (९)

ऽसि युज्ञियांऽसि क्षुत्रियाऽस्यदिंतिरस्युभ्यतःशीर्ष्णी सा नः सुप्रांची सुप्रंतीची सं भंव मित्रस्त्वां पदि बंधातु पूषाऽध्वंनः पात्विन्द्रायाध्यंक्षायानुं त्वा माता मन्यतामनुं पिताऽनु भ्राता सगुर्भ्योऽनु सखा सयूँथ्यः सा देवि देवमच्छेहीन्द्रांय सोम र रुद्रस्त्वाऽऽवंर्तयतु मित्रस्यं पथा स्वस्ति सोमंसखा पुनरेहिं सह रय्या॥ (१०)

वस्व्यंसि रुद्राऽस्यदिंतिरस्यादित्याऽसिं शुक्राऽसिं चुन्द्राऽसि बृहस्पतिंस्त्वा सुम्ने रंण्वतु रुद्रो वसुंभिरा चिंकेतु पृथिव्यास्त्वां मूर्धन्ना जिंघर्मि देवयजंन इडायाः पदे घृतवित् प्राणेन्तु॥ (१३)

स्वाह्य परिलिखित् रक्षः परिलिखिता अरातय इदम्हर रक्षंसो ग्रीवा अपि कृन्तामि यौऽस्मान् द्वेष्टि यं चे व्यं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा (११)

अपिं कृन्ताम्यस्मे रायस्त्वे रायस्तोते रायः सं देवि देव्योर्वश्यां पश्यस्व त्वष्टींमती ते सपेय सुरेता रेतो दर्धांना वीरं विदेय तर्व सन्दिश माऽहर रायस्पोर्षण वि योषम्॥ (१२)

सपेय सुरेता रेतो दधाना वीर विदेय तव सन्दिशि माऽहर रायस्पर्षिण वि योषम्॥ (१२)
अस्य भीव एकान्निकृश्यवीशा————[५]

अ्श्रुनां ते अ्श्रुः पृंच्यतां पर्रुषा पर्रुग्न्थस्ते काममवतु मदाय रसो अच्युंतो-ऽमात्योऽसि शुक्रस्ते ग्रहोऽभि त्यं देव संवितारंमूण्योः क्विकंतुमर्चाम स्त्यसंवस रत्न्धाम्भि प्रियं मृतिमूर्ध्वा यस्यामित्भा अदिद्युत्थसवीमिन् हिरंण्यपाणिरिममीत सुक्रतुंः कृपा सुवंः। प्रजाभ्यंस्त्वा प्राणायं त्वा व्यानायं त्वा प्रजास्त्वमन् प्राणिहि प्रजास्त्वामन्

सोमं ते क्रीणाम्यूर्जस्वन्तं पर्यस्वन्तं वीर्यावन्तमभिमातिषाहर् शुक्रं ते शुक्रेणं क्रीणामि चन्द्रं चन्द्रेणामृतंम्मृतेन सम्यते गोरस्मे चन्द्राणि तपंसस्तनूरंसि प्रजापंतेर्वर्णस्तस्यौस्ते

सहस्रपोषं पुष्यंन्त्याश्चर्मणं पृश्नां कीणाम्यस्मे ते बन्धुर्मियं ते रायः श्रयन्ताम्स्मे ज्योतिः सोमिवक्रियिणि तमो मित्रो न एहि सुमित्रधा इन्द्रंस्योरु मा विश दक्षिणमुशन्नुशन्त ई स्योनः स्योन इस्तान् भ्राजाङ्कारे बम्भारे हस्त सुहंस्त कृशांनवेते वं सोमुक्रयेणास्तान्नेक्षध्वं मा वी दभन्न॥ (१४)

उदायुंषा स्वायुषोदोषंधीना रसेनोत्पर्जन्यंस्य शुष्मेणोदंस्थाममृता अन्। उर्वन्तरिक्षमिन्वह्यदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद् आसीदास्तंभ्राद्यामृष्भो अन्तरिक्षमिमीत विर्माणं पृथिव्या आसीदिद्विश्वा भवनानि सम्माङ्विश्वत्तानि वर्रणस्य व्रतानि वनेषु व्यन्तरिक्षं ततान् वाज्मर्वथस् पयो अघ्रियासं हथ्स् (१५)

ऋतुं वर्रणो विक्ष्वंग्निं दिवि सूर्यमदधाथ्सोममद्रावुदुत्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वांय सूर्यम्॥ उस्रावेतं धूर्षाहावन्श्रू अवीरहणौ ब्रह्मचोदंनौ वर्रणस्य स्कम्भनमसि वर्रणस्य स्कम्भसर्जनमसि प्रत्यंस्तो वर्रणस्य पार्शः॥ (१६)

प्रच्यंवस्व भुवस्पते विश्वांन्यभि धामांनि मा त्वां परिपरी विंदन्मा त्वां परिपन्थिनों

विदन्मा त्वा वृकां अघायवो मा गंन्धर्वो विश्वावंसुरा दंघच्छोनो भूत्वा परां पत यजंमानस्य नो गृहे देवैः सर्इस्कृतं यर्जमानस्य स्वस्त्ययंन्यस्यपि पन्थामगस्महि स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परि द्विषों वृणक्तिं विनदते वसु नमों मित्रस्य वर्रुणस्य चक्षंसे मुहो देवाय तद्दतः संपर्यत दूरेहशे देवजांताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शरसत् वरुणस्य स्कम्भंनमिस् वर्रुणस्य स्कम्भसर्जनमस्युन्मुंक्तो वर्रुणस्य पार्शः॥ (१७)

अग्नेरांतिथ्यमंसि विष्णंवे त्वा सोमंस्याऽऽतिथ्यमंसि विष्णंवे त्वाऽतिंथेरातिथ्यमंसि विष्णंवे त्वाऽग्रयें त्वा रायस्पोषदान्त्रे विष्णंवे त्वा श्येनायं त्वा सोमभृते विष्णंवे त्वा या ते धामानि हविषा यर्जन्ति ता ते विश्वां परिभूरंस्तु युज्ञं गंयुस्फानः प्रतरंणः सुवीरोऽवींरहा प्र चंरा सोम् दुर्यानदिंत्याः सदोऽस्यदिंत्याः सद आ (१८)

सींद वर्रणोऽसि धृतव्रंतो वारुणमंसि शुंयोर्देवाना ५ सुख्यान्मा देवानां मुपसंश्छिथ्सम्-ह्यापंतये त्वा गृह्णाम् परिंपतये त्वा गृह्णाम् तनूनभ्रे त्वा गृह्णाम शाक्रुरायं त्वा गृह्णाम शकान्नोजिष्ठाय त्वा गृह्णाम्यनांधृष्टमस्यनाधृष्यं देवानामोजोंऽभिशस्तिपा अनिभिशस्ते-ऽन्यमनुं मे दीक्षां दीक्षापंतिर्मन्यतामनु तपुस्तपंस्पतिरञ्जंसा सुत्यमुपं गेष सुविते मां धाः॥ (१९)

अरशुरर्श्रुस्ते देव सोमाऽऽप्यायतामिन्द्रायैकधन्विद् आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा त्विमिन्द्रीय प्यायुस्वाऽऽ प्यायय सर्खीन्थ्सन्या मेधया स्वस्ति ते देव सोम सुत्यामंशीयेष्टा

रायः प्रेषे भगायर्तमृतवादिभ्यो नमों दिवे नमः पृथिव्या अग्ने व्रतपते त्वं व्रतानां व्रतपंतिरसि या ममं तनूरेषा सा त्वयि (२०)

या तवं तुनूरिय सा मियं सह नौं व्रतपते व्रतिनों व्रतानि या तें अग्ने रुद्रिया तनूस्तयां नः पाहि तस्यांस्ते स्वाहा या ते अग्नेऽयाश्या रंजाश्या हंराश्या तुनूर्वर्षिष्ठा गह्बरेष्ठोग्रं वचो अपावधीं त्वेषं वचो अपावधी इस्वाहाँ॥ (२१)

-[११]

वित्तायंनी मेऽिस तिक्तायंनी मेऽस्यवंतान्मा नाथितमवंतान्मा व्यथितं विदेरिग्निर्नभो नामाग्ने अङ्गिरो योऽस्यां पृथिव्यामस्याऽऽयुंषा नाम्नेहि यत्तेऽनांधृष्टं नामं युज्ञियं तेन त्वा-ऽऽद्धेऽग्ने अङ्गिरो यो द्वितीयंस्यां तृतीयंस्यां पृथिव्यामस्याऽऽयुंषा नाम्नेहि यत्तेऽनांधृष्टं नामं (२२)

यृज्ञियं तेन त्वाऽऽदंधे सि्र्हीरंसि महिषीरंस्युरु प्रथस्वोरु ते युज्ञपंतिः प्रथतां ध्रुवा-ऽसिं देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेन्द्रघोषस्त्वा वसुंभिः पुरस्तांत्पातु मनोजवास्त्वा पितृभिदंक्षिणतः पातु प्रचेतास्त्वा रुद्रैः पृश्चात्पातु विश्वकंमा त्वाऽऽदित्यैरुंत्तर्तः पातु सि्र्हीरंसि सपत्नसाही स्वाहां सि्र्हीरंसि सुप्रजाविनः स्वाहां सि्र्ही- (२३)

-रंसि रायस्पोषविनः स्वाहां सिर्होरंस्यादित्यविनः स्वाहां सिर्होर्स्या वह देवान्देवयते यजमानाय स्वाहां भूतेभ्यंस्त्वा विश्वायुंरिस पृथिवीं दर्ह ध्रुवक्षिदंस्यन्तिरक्षं

द॰हाच्युतक्षिदंसि दिवं द॰हाग्नेर्भस्मांस्यग्नेः पुरीषमसि॥ (२४)

नामं सुप्रजाबनिः स्वाहां सिर्होः पश्चित्रशबाशा——[१२] युञ्जते मनं उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृह्तो विपश्चितः। वि होत्रां दधे वयुनाविदेक् इन्मही देवस्यं सिवतुः परिष्ठतिः॥ सुवाग्देव दुर्यार् आ वंद देवश्रुतौ देवेष्वा घोषेथामा

नों वीरो जांयतां कर्मण्यों यर सर्वेऽनुजीवांम् यो बंहूनामसंद्वशी। इदं विष्णुर्वि चंक्रमे त्रेधा नि दंधे पुदम्। समूंढमस्य (२५) पारसर इरावती धेनमती हि भतर संयवसिनी मनवे यशस्यै। व्यस्कभादोदंसी

पारसुर इरांवती धेनुमती हि भूतर सूंयव्सिनी मनंवे यश्स्यै। व्यंस्कभाद्रोदंसी विष्णुंरेते दाधारं पृथिवीम्भितों मयूखैं:॥ प्राची प्रेतंमध्वरं कुल्पयंन्ती ऊर्ध्वं यज्ञं नंयतं मा जीह्वरत्मत्रं रमेथां वर्ष्मन्पृथिव्या दिवो वां विष्णवुत वां पृथिव्या महो वां विष्णवुत वाऽन्तरिक्षाद्धस्तौं पृणस्व बहुभिवंसव्यैरा प्र यंच्छु (२६)

दक्षिणादोत स्व्यात्। विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्र वोचं यः पार्थिवानि विम्मे रजारेस् यो अस्कंभायदुत्तंरर स्थस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुंगायो विष्णों र्राटंमसि विष्णोः पृष्ठमंसि विष्णोः श्वप्रें स्थो विष्णोः स्यूरंसि विष्णोंर्ध्रवमंसि वैष्णवमंसि विष्णंवे त्वा॥ (२७)

अस्य युच्छेकात्रवंत्वारि<u>र्</u>शवं ॥॥————[१३] कृणुष्व पाजुः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामेवा<u>र</u> इभेन। तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणानो- ऽस्तांसि विध्यं रक्षसस्तिपिष्ठैः॥ तवं भ्रमासं आशुया पंतन्त्यनुं स्पृश धृष्ता शोशुंचानः। तपू इंघ्यग्ने जुह्वां पतुङ्गानसंन्दितो वि सृंज विष्वंगुल्काः॥ प्रति स्पशो वि सृंज तूर्णितमो भवां पायुर्विशो अस्या अदंब्यः। यो नों दूरे अघश ईसो (२८)

द्वितीयः प्रश्नः (काण्डम् १)

यो अन्त्यग्ने मार्किष्टे व्यथिरा देधर्षीत्। उदंग्ने तिष्ठ प्रत्याऽऽतंनुष्व न्यंमित्रार्थं ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरांतिर समिधान चुक्रे नीचा तं धंक्ष्यत्सं न शुष्कम्॥ ऊर्ध्वो भंव प्रतिं विध्याध्यस्मदाविष्कृंणुष्व दैव्यान्यग्ने। अवं स्थिरा तंनुहि यातुजूनां जामिमजांमिं प्र मृंणीहि शत्रून्॥ स तें (२९)

जानाति सुमृतिं यंविष्ठ् य ईवंते ब्रह्मणे गातुमैरंत्। विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो ह्युम्नान्यर्यो वि दुरों अभि द्यौत्॥ सेदंग्ने अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्यंन ह्विषा य उक्थैः। पिप्रीषित स्व आयुंषि दुरोणे विश्वेदंस्मै सुदिना साऽसंदिष्टिः॥ अर्चामि ते सुमृतिं घोष्यर्वाख्सं तें वावातां जरता- (३०)

मियङ्गीः। स्वश्वांस्त्वा सुरथां मर्जयेमास्मे क्षत्राणिं धारयेरनु द्यून्॥ इह त्वा भूयां चेरेदुप् त्मन्दोषांवस्तर्दीदिवा स्ममनु द्यून्। कीडंन्तस्त्वा सुमनंसः सपेमाभि द्युम्ना तंस्थिवा स्सो जनांनाम्॥ यस्त्वा स्वश्वंः सुहिर्ण्यो अंग्न उपयाति वसुंमता रथेन। तस्यं त्राता भंविस् तस्य सखा यस्तं आतिथ्यमांनुषग्जुजोंषत्॥ महो रुजामि (३१)

बन्धुता वचोभिस्तन्मां पितुर्गोतंमादिन्वयाय॥ त्वं नो अस्य वचंसिश्चिकिद्धि होतंर्यविष्ठ सुऋतो दमूनाः॥ अस्वप्रजस्तरणयः सुशेवा अतंन्द्रासोऽवृका अश्रंमिष्ठाः। ते पायवंः सिध्रयंश्चो निषद्याऽग्ने तवं नः पान्त्वमूर॥ ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यंन्तो अन्धं दुरितादरंक्षन्। रुरक्ष तान्थ्सुकृतों विश्ववेदा दिफ्सन्त इद्रिपवो ना हं (३२)

देभुः॥ त्वयां व्यर संधन्यंस्त्वोतास्तव प्रणींत्यश्याम् वाजान्। उभा शरसां सूदय सत्यतातेऽनुष्टुया कृणुह्यह्रयाण॥ अया ते अग्ने समिधां विधेम् प्रति स्तोमर् शस्यमानं गृभाय। दहा्शसों रक्षसंः पाह्यंस्मान्द्रुहो निदोऽमित्रमहो अवद्यात्॥ रक्षोहणं वाजिन्माऽऽ-

जिंधर्मि मित्रं प्रथिष्ठमुपं यामि शर्म। शिशांनो अग्निः ऋतुंभिः समिद्धः स नो दिवा (३३)

स रिषः पांतु नक्तम्॥ वि ज्योतिषा बृह्ता भाँत्यग्निराविर्विश्वांनि कृणुते महित्वा। प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशींते शृङ्गे रक्षंसे विनिक्षे॥ उत स्वानासो दिविषंन्त्वग्नेस्तिग्मायुंधा रक्षंसे हन्तवा उं। मदं चिदस्य प्ररुंजन्ति भामा न वंरन्ते परिबाधो अदेवीः॥ (३४)

अघशर्रसः स ते जरतार रुजामि ह दिवैकंचत्वारिरशच॥७॥_____ **-**[88]

आपं उन्दुन्त्वाकूँत्ये दैवीमियं ते वस्व्यस्युश्जनां ते सोमन्त उदायुंषा प्र च्यंवस्वाग्नेरातिथ्यमुश्शुरं शुर्वित्तार्यनी मेसि युञ्जते कृणुष्व

पाजश्चतुंर्दश॥१४॥ आपो वस्व्यंसि या तवेयङ्गीश्चतुंस्त्रि श्शत्॥३४॥ आपं उन्दन्त्वदेवीः॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः॥१-२॥

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रंस्वेंऽश्विनौर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्तांभ्यामाद्देऽभ्रिंरिस् नारिंरिस् परिंलिखित् रक्षः परिंलिखिता अरातय इदमहर रक्षंसो ग्रीवा अपि कृन्तामि यौ-ऽस्मान् द्वेष्टि यं चं वयं द्विष्म इदमंस्य ग्रीवा अपि कृन्तामि दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्ये त्वा शुन्धंतां लोकः पितृषदंनो यवाऽसि यवयास्मद्वेषों (१)

यवयारांतीः पितृणाः सदंनम्स्युद्दिव र्रं स्तभानाऽन्तिरक्षं पृण पृथिवीं हर्ष्हं द्युतानस्त्वां मारुतो मिनोतु मित्रावरुणयोर्ध्रवेण धर्मणा ब्रह्मविनं त्वा क्षत्रविनर्रं सुप्रजाविनर् रायस्पोषविनं पर्यूहामि ब्रह्मं हर्ष्ह क्षत्रं हर्ष्हं प्रजां हर्ष्हं रायस्पोषं हर्ष्हं घृतेनं द्यावापृथिवी आ पृणेथामिन्द्रंस्य सदोऽसि विश्वजनस्यं छाया परि त्वा गिर्वणो गिरं इमा भवन्तु विश्वतो वृद्धायुमनु वृद्धंयो जुष्टां भवन्तु जुष्टंय इन्द्रंस्य स्यूरसीन्द्रंस्य धृवमंस्यैन्द्रमसीन्द्रांय त्वा॥ (२)

रक्षोहणों वलगृहनों वैष्णुवान्खंनामीदमृहं तं वंलुगमुद्वंपामि यं नेः समानो यमसंमानो चुखानेदमेनमधुरं करोमि यो नेः समानो योऽसंमानोऽरातीयति गायत्रेण छन्दसाऽवंबाहो

निच्खानेदमेनमधेरं करोमि यो नेः समानो योऽसंमानोऽरातीयति गायत्रेण छन्दसाऽवंबाढो वलुगः किमत्रे भुद्रं तन्नौ सह विराडंसि सपत्रहा सुम्राडंसि भ्रातृव्यहा स्वराडंस्यभिमातिहा विश्वाराडंसि विश्वांसां नाष्ट्राणार्थ हुन्ता (३)

रंक्षोहणों वलगृहनः प्रोक्षांमि वैष्णवान् रंक्षोहणों वलगृहनोऽवं नयामि वैष्णवान् यवोऽसि यवयास्मद्वेषों यवयारांती रक्षोहणों वलगृहनोऽवं स्तृणामि वैष्णवान् रंक्षोहणों वलगृहनोऽभि जुंहोमि वैष्णवान् रंक्षोहणों वलगृहनावुपं दधामि वैष्णवी रंक्षोहणों वलगृहनौ पर्यूहामि वैष्णवी रंक्षोहणों वलगृहनौ पर्यूहामि वैष्णवी रंक्षोहणों वलगृहनौ परि स्तृणामि वैष्णवी रंक्षोहणों वलगृहनौ वैष्णवी बृहन्नंसि बृहद्भावा बृह्तीमिन्द्रांय वार्च वद॥ (४)

हुन्तेन्द्रांयु द्वे चं॥२॥———[२]

विभूरंसि प्रवाहंणो वह्निंरसि हव्यवाहंनः श्वात्रोंऽसि प्रचेतास्तुथोंऽसि विश्ववेदा उशिगंसि कविरङ्कांरिरसि बम्भांरिरवस्युरंसि दुवंस्वाञ्छुन्थ्यूरंसि मार्जालीयः सम्राडंसि सुवंज्योंतिर्ब्रह्मंज्योतिरसि सुवंधामाऽजों उस्येकंपादिहंरसि बुध्नियो रौद्रेणानींकेन पाहि माँ उग्ने पिपृहि मा मा मां हि श्सीः॥ (५)

कृशानुंः परिषद्योऽसि पवंमानः प्रतक्वांऽसि नभंस्वानसंम्मृष्टोऽसि हव्यसूदं ऋतधांमाऽसि

त्वर सोम तनूकृत्वो द्वेषोंभ्योऽन्यकृतेभ्य उरु यन्तासि वरूथ्र स्वाहां जुषाणो अप्तराज्यंस्य वेतु स्वाहाऽयं नों अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृधंः पुर एंतु प्रभिन्दन्न्। अयर शत्रूं अयतु जर्ह्हं षाणो ऽयं वाजं जयतु वाजंसातौ॥ उरु विष्णो वि क्रंमस्वोरु क्षयांय नः कृधि। घृतं घृंतयोने पिब प्रप्रं युज्ञपंतिं तिर॥ सोमों जिगाति गातुविद् (६)

देवानांमेति निष्कृतमृतस्य योनिमासदमदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद आ सींदैष वो

देव सवितः सोमुस्त र रेक्षध्वं मा वी दभदेतत् त्व र सोम देवो देवानुपांगा इदमहं मनुष्यो मनुष्यौन्थ्सह प्रजयां सह रायस्पोषेण नमों देवेभ्यः स्वधा पितृभ्यं इदमहं निर्वरुणस्य पाशाध्सवंरभि (७)

वि ख्येषं वैश्वानुरं ज्योतिरग्ने व्रतपते त्वं व्रतानों व्रतपंतिरसि या मर्म तुनूस्त्वय्यभूदिय सा मिय या तवं तुनूर्मय्यभूदेषा सा त्वर्यि यथायथं नौ व्रतपते व्रतिनोंर्व्रतानिं॥ (८)

अत्यन्यानगां नान्यानुपांगामुर्वाक्का परैरविदं पुरोऽवंरै्स्तं त्वां जुषे वैष्णवं देवयज्यायै देवस्त्वां सविता मध्वांऽनक्कोषेंधे त्रायंस्वैन स्विधितं मैन ई हि सीर्दिवमग्रेण मा लेखीरन्तरिक्षं मध्येन मा हिर्रसीः पृथिव्या सं भेव वर्नस्पते शतवंल्शो वि रोह

सहस्रवल्शा वि वय रुहेम यं त्वाऽय स्विधितिस्तेतिजानः प्रणिनायं महते सौभंगायाऽच्छिन्नो रायः सुवीरः॥ (९)

पृथिव्यै त्वा उन्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा शुन्धंतां लोकः पिंतृषदंनो यवों ऽसि यवयास्मद्

द्वेषों यवयारांतीः पितृणा । सदंनमिस स्वावेशों ऽस्यग्रेगा नेतृणां वनस्पतिरिधं त्वा स्थास्यति तस्यं वित्ताद्देवस्त्वां सविता मध्वांऽनक्तु सुपिप्पुलाभ्यस्त्वौषंधीभ्य उद्दिव ई स्तभानान्तरिक्षं पृण पृथिवीमुपंरेण द ५ ते ते धामाँ न्युश्मसी (१०)

गमध्ये गावो यत्र भूरिशङ्गा अयासंः। अत्राह तदुंरुगायस्य विष्णोः परमं पदमवं भाति भूरैं:॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत यतौं व्रतानिं पस्पशे। इन्द्रंस्य युज्यः सखाँ॥ तद्विष्णौं: परमं पद सदां पश्यन्ति सूरयंः। दिवीव चक्षुरातंतम्॥ ब्रह्मविनं त्वा क्षत्रविन सूप्रजाविन ई

रायस्पोषुविनं पर्यूहामि ब्रह्मं द॰ह क्षत्रं द ५ह प्रजां द ५ह रायस्पोषं द॰ह परिवीरंसि परि त्वा दैवीविंशौं व्ययन्तां परीम र रायस्पोषो यर्जमानं मनुष्यां अन्तरिक्षस्य त्वा सानाववं गृहामि॥ (११)

इषे त्वींपवीर्स्युपों देवान्दैवीविंशः प्रागुर्वहींरुशिजो बृहंस्पते धारया वसूंनि ह्व्या

तें स्वदन्तां देवं त्वष्ट्वंसुं रण्व रेवंती रमध्वमुग्नेर्ज्ञानित्रंमसि वृषंणौ स्थ उर्वश्यंस्यायुरंसि

पुरूरवां घृतेनाक्ते वृषंणं दधाथां गायत्रं छन्दोऽनु प्र जायस्व त्रैष्टुंभुं जार्गतुं छन्दोऽनु प्रजायस्व भवंतं (१२) नः समनसौ समोकसावरेपसौ। मा युज्ञ हि सिष्टुं मा युज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ

भंवतम्द्य नंः॥ अग्नावृग्निश्चरित् प्रविष्ट् ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः। स्वाहाकृत्य ब्रह्मणा

ते जुहोमि मा देवानां मिथुयाकेर्भागुधेयम्॥ (१३)

आ दंद ऋतस्यं त्वा देवहविः पाशेनाऽऽरंभे धर्षा मानुषानुद्धस्त्वौषंधीभ्यः प्रोक्षांम्यपां पुरुरंसि स्वात्तं चिथ्सदेव १ हव्यमापी देवीः स्वदंतैन १ सं ते प्राणो वायुना गच्छता १ सं यजंत्रेरङ्गांनि सं यज्ञपंतिराशिषां घृतेनाक्तौ पशुं त्रायेथा १ रेवंतीर्यज्ञपंतिं प्रियधाऽऽविंशतोरों अन्तरिक्ष सजूर्देवेन (१४)

वार्तेनाऽस्य ह्विष्रस्त्मनां यज् समस्य तुनुवां भव वर्षीयो वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपंतिं धाः पृथिव्याः सम्पृचेः पाहि नमंस्त आतानाऽनुर्वा प्रेहिं घृतस्यं कुल्यामन् सुह प्रजयां सह रायस्पोषेणाऽऽपों देवीः शुद्धायुवः शुद्धा यूयं देवा ॐड्खः शुद्धा वयं परिविष्टाः

परिवेष्टारों वो भूयास्म॥ (१५)

वाक्त आ प्यांयतां प्राणस्त आ प्यांयतां चक्षुंस्त आ प्यांयता हुँ श्रोत्रं त आ प्यांयतां या तैं प्राणाञ्छुग्जगाम् या चक्षुर्या श्रोत्रं यत् तैं कूरं यदास्थितं तत् त आ प्यायतां तत् तं एतेनं शुन्धतां नाभिंस्त आ प्यायतां पायुस्त आ प्यायता शुद्धाश्चरित्राः शमद्धः (१६)

शमोषंधीभ्यः शं पृथिव्यै शमहोभयामोषंधे त्रायंस्वैन् स्वधिते मैन र हिरसी रक्षसां भागों ऽसीदमहर् रक्षों ऽधमं तमों नयामि यों ऽस्मान् द्वेष्टि यं चे वयं द्विष्म इदमेनमधमं तमों नयामीषे त्वां घृतेनं द्यावापृथिवी प्रोर्ण्वाथामच्छिन्नो रायः सुवीरं उर्वन्तरिक्षमन्विंहि

वायो वीहिं स्तोकाना स्वाहोर्ध्वनंभसं मारुतं गंच्छतम्॥ (१७)

सं ते मनसा मनः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यों हव्यं घृतव्थस्वाहैन्द्रः प्राणो अङ्गेअङ्गे नि दें ध्यदैन्द्रों ऽपानो अङ्गेअङ्गे वि बोभुवद्देवं त्वष्टुर्भूरिं ते सरसंमेतु विषुं रूपा यथ्सलं क्ष्माणो भवंथ देवत्रा यन्तमवंसे सखायोऽनुं त्वा माता पितरों मदन्तु श्रीरंस्यग्निस्त्वां श्रीणात्वापः समंरिणन्वातंस्य (१८)

त्वा भ्रज्यै पूष्णो रइह्यां अपामोषंधीना र रोहिष्यै घृतं घृंतपावानः पिबत् वसाँ वसापावानः पिबतान्तरिक्षस्य हविरंसि स्वाहाँ त्वाऽन्तरिक्षाय दिशंः प्रदिशं आदिशो

विदिशं उद्दिशः स्वाहां दिग्भ्यो नमों दिग्भ्यः॥ (१९)

समुद्रं गेच्छु स्वाहाऽन्तरिक्षं गच्छु स्वाहां देव र संवितारं गच्छु स्वाहांऽहोरात्रे गेच्छु स्वाहां मित्रावरुंणौ गच्छु स्वाहा सोमं गच्छु स्वाहां युज्ञं गंच्छु स्वाहा छन्दा ईसि गच्छु स्वाहा द्यावापृथिवी गेच्छु स्वाहा नभों दिव्यं गेच्छु स्वाहाऽग्निं वैश्वानुरं गेच्छु स्वाहा-ऽज्ञ्यस्त्वौषंधीभ्यो मनों मे हार्दि यच्छ तुनूं त्वचं पुत्रं नप्तांरमशीय शुगंसि तम्भि शोंच

यौंऽस्मान् द्वेष्टि यं चं वयं द्विष्मो धाम्नोधाम्नो राजन्नितो वंरुण नो मुश्च यदापो अघ्निया वरुणेति शपांमहे ततों वरुण नो मुश्र॥ (२०)

ह्विष्मंतीरिमा आपों ह्विष्मांन् देवो अध्वरो ह्विष्मा ५ आ विवासति ह्विष्मा ५ अस्तु सूर्यः॥ अग्नेर्वोऽपंत्रगृहस्य सदंसि सादयामि सुम्नायं सुम्निनीः सुम्ने मां धत्तेन्द्राग्नियोर्भागुधेयीः स्थ मित्रावरुणयोर्भागुधेयीः स्थ विश्वेषां देवानां भागुधेयीः स्थ यज्ञे जांगृत॥ (२१)

हदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वोध्वीमुममध्वरं कृधि दिवि देवेषु होत्रां

यच्छु सोमं राजुन्नेह्यवं रोह मा भेमां सं विंक्था मा त्वां हिश्सिषं प्रजास्त्वमुपावंरोह प्रजास्त्वामुपावं रोहन्तु शृणोत्वग्निः समिधा हवं मे शृणवन्त्वापो धिषणांश्च देवीः। शृणोतं ग्रावाणो विदुषो नु (२२)

यज्ञ ४ शृणोतुं देवः संविता हवं मे। देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हंविष्यं इन्द्रियावानम्दिन्तंमुस्तं देवेभ्यों देवत्रा धंत्त शुक्र शुंकुपेभ्यो येषां भागः स्थ स्वाहा कार्षिर्स्यपापां मृध्र संमुद्रस्य वोक्षित्या उन्नये। यमग्ने पृथ्सु मर्त्यमावो वाजेषु यं जुनाः। स यन्ता शर्श्वतीरिषः॥ (२३)

त्वमंग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्व शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यास शङ्गयस्त्वं पूषां विधृतः पांसि नु तमनां॥ आ वो राजानमध्वरस्यं रुद्र र होतांर र सत्ययज् रोदंस्योः। अग्निं पुरा तंनयित्नोर्चित्ताद्धिरंण्यरूपमवंसे कृणुध्वम्॥ अग्निर्होता निषंसादा यजीयानुपस्थें मातुः सुरभावुं लोके। युवां कविः पुंरुनिष्ठ - (२४)

ऋतावां धर्ता कृष्टीनामुत मध्यं इद्धः॥ साध्वीमंकर्देववीतिं नो अद्य यज्ञस्यं जिह्वामंविदाम् गुह्यांम्। स आयुरागांध्सुर्भिर्वसांनो भुद्रामंकर्देवहूंतिं नो अद्य॥ अर्कन्दद्गिः स्तुनयंत्रिव द्यौः क्षामा रेरिंहद्वीरुधंः समुअत्र। सुद्यो जंज्ञानो विहीमिद्धो अख्यदा रोदंसी भानुना भात्यन्तः॥ त्वे वसूनि पुर्वणीक (२५)

होतर्दोषा वस्तोरेरिरे यज्ञियांसः। क्षामेव विश्वा भुवंनानि यस्मिन्थ्स र सौभंगानि दिधरे पांवके॥ तुभ्यं ता अंङ्गिरस्तम् विश्वाः सुक्षितयः पृथंक्। अग्रे कामांय येमिरे॥ अश्याम् तं कार्ममग्ने तवोत्यंश्यामं र्यि रंयिवः सुवीरम्। अश्याम् वाजंम्भि वाजयंन्तोऽश्यामं द्युम्नमंजराजरं ते॥ श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने द्युमन्तमाभंर। (२६)

वसो पुरुस्पृह रे रियम्॥ स श्वितानस्तंन्यतू रोचनस्था अजरेभिर्नानंदद्भिर्यविष्ठः। यः पांवुकः पुरुतमः पुरूणि पृथून्यग्निरंनुयाति भर्वन्रं॥ आयुष्टे विश्वतो दधद्यम्ग्निविरंण्यः। पुनेस्ते प्राण आयंति परा यक्ष्म र सुवामि ते॥ आयुर्दा अंग्ने ह्विषों जुषाणो घृतप्रंतीको घृतयोंनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गर्व्यं पितेवं पुत्रम्भि (२७)

रंक्षतादिमम्॥ तस्मै ते प्रतिहर्यते जातंवदो विचंर्षणे। अग्ने जनांमि सुष्टुतिम्॥ दिवस्परिं प्रथमं जंज्ञे अग्निरस्मद् द्वितीयं परिं जातवेदाः। तृतीयंमपस् नृमणा अजंस्र्मिन्यांन एनं जरते स्वाधीः॥ शुचिः पावक् वन्द्योऽग्ने बृहद्वि रोचसे। त्वं घृतेभिराहृंतः॥ दृशानो रुका उर्व्या व्यंद्यौद् दुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्- (२८)

यदेनं द्यौरजनयथ्सुरेताः॥ आ यदिषे नृपितं तेज् आनृद्भुचि रेतो निषिक्तं द्यौर्भीकें। अग्निः शर्धमनवद्यं युवानः स्वाधियं जनयथ्सूदयंच॥ स तेजीयसा मनंसा त्वोतं उत शिक्ष स्वपृत्यस्यं शिक्षोः। अग्ने रायो नृतंमस्य प्रभूतौ भूयामं ते सुष्टुतयंश्च वस्वंः॥ अग्ने सहंन्तमा भेर द्युम्नस्यं प्रासहां रियम्। विश्वा यश्- (२९)

चंर्षणीर्भ्यांसा वाजेषु सामहंत्॥ तमंग्ने पृतनासह र्रं र्यि र संहस्व आ भेर। त्व र हि सत्यो अद्भंतो दाता वाजंस्य गोमंतः॥ उक्षान्नांय वृशान्नांय सोमंपृष्ठाय वृधसें। स्तोमैंविंधमाग्नयें॥ वृद्या हि सूनो अस्यंद्यसद्वां चृक्ते अग्निर्जुनुषाज्मान्नम्। स त्वं नं ऊर्जसन् ऊर्जं धा राजेव जेरवृके क्षेंष्यन्तः॥ अग्न आयूरंषि (३०)

पवस् आ सुवोर्जिमिषं च नः। आरे बांधस्व दुच्छुनाँम्॥ अग्ने पवंस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्ँ। दधृत्पोष र्रं रृयिं मियं॥ अग्ने पावक रोचिषां मृन्द्रयां देव जिह्नयाँ। आ देवान् विश्वे यिश्वे च॥ स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवा र इहा वह। उपं युज्ञ र ह्विश्चं नः॥ अग्निः शुचिंव्रततमः शुचिर्विपः शुचिं क्विः। शुचीं रोचत् आहुंतः॥ उदंग्ने शुचंयस्तवं शुक्रा भ्राजंन्त ईरते। तव ज्योती इंष्यर्चयः॥ (३१)

पुरुनिष्ठः पुंर्वणीक भराऽभि वर्योभिर्य आयूर्रेषि विष्रः शुचिश्चतुंर्दश च॥८॥______[१४]

देवस्यं रक्षोहणौं विभूस्त्व॰ सोमात्युन्यानगौं पृथिव्या हुषे त्वाऽऽदंदे वाक्ते सं ते समुद्र॰ हुविष्मंतीर्ह्दे त्वमंग्ने रुद्रश्चर्तुर्वशा१४॥

देवस्यं गुमध्यं हुविष्मंतीः पवस् एकंत्रि शत्॥३१॥

व्यस्य गुनव्य हुायजाताः ययस् एकात्रःशत्॥व

देवस्यार्चयः॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः॥१-३॥

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

आ दंदे ग्रावांस्यध्वर्कृद् देवेभ्यों गम्भीरिम्ममंध्वरं कृंध्युत्तमेनं प्विनेन्द्रांय सोम् स् सुषुंतं मधुंमन्तं पर्यस्वन्तं वृष्टिविन्मिन्द्रांय त्वा वृत्र्घ्न इन्द्रांय त्वा वृत्र्त्तर् इन्द्रांय त्वा ऽभिमातिष्ठ इन्द्रांय त्वाऽऽदित्यवंत इन्द्रांय त्वा विश्वदेंद्यावते श्वात्राः स्थं वृत्रत्रो राधोंगूर्ता अमृतंस्य पत्नीस्ता देवीर्देवत्रेमं युज्ञं धृत्तोपंहूताः सोमंस्य पिबतोपंहूतो युष्माकुर् (१)

सोमः पिबतु यत्ते सोम दिवि ज्योतिर्यत् पृथिव्यां यदुरावन्तरिक्षे तेनास्मै यजंमानायोरु राया कृष्यिषे दात्रे वोंचो धिषणे वीडू सती वींडयेथामूर्जं दधाथामूर्जं मे धत्तं मा वार्ष हिश्सिष् मा मां हिश्सिष्टं प्रागपागुदंगधराक्तास्त्वा दिश् आ धांवन्त्वम्ब नि ष्वर। यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृंवि तस्मै ते सोम् सोमांय स्वाहा॥ (२)

युष्माकई स्वर् यत्ते नर्व च॥२॥———[१]

वाचस्पतंये पवस्व वाजिन् वृषा वृष्णों अर्शुभ्यां गर्भस्तिपूतो देवो देवानां पवित्रंमिस् येषां भागोऽसि तेभ्यंस्त्वा स्वां कृंतोऽसि मध्नंमतीर्न इषंस्कृषि विश्वेभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यों दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यो मनंस्त्वाष्टूर्वन्तिरक्षिमन्विंहि स्वाहां त्वा सुभवः सूर्याय देवेभ्यंस्त्वा मरीचिपेभ्यं एष ते योनिः प्राणायं त्वा॥ (३)

वाुचः सुप्तचंत्वारिश्शत्॥१॥————[२]

उपयामगृंहीतोऽस्यन्तर्यच्छ मघवन् पाहि सोमंमुरुष्य रायः सिमषीं यजस्वान्तस्तें दधामि द्यावांपृथिवी अन्तरुर्वन्तरिक्षः सजोषां देवैरवंरैः परैंश्चान्तर्यामे मंघवन् मादयस्व स्वां कृंतोऽसि मधुंमतीर्न् इषंस्कृधि विश्वेंभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यों दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यो मनंस्त्वाष्टूर्वन्तरिक्षमन्विंहि स्वाहाँ त्वा सुभवः सूर्याय देवेभ्यंस्त्वा मरीचिपेभ्यं एष ते योनिरपानायं त्वा॥ (४)

देवेभ्यः सप्त चं॥१॥———[३]

आ वांयो भूष शुचिपा उपं नः सहस्रं ते नियुतों विश्ववार। उपों ते अन्धो मद्यंमयामि यस्यं देव दिधेषे पूँर्वपेयम्॥ उपयामगृहीतोऽसि वायवे त्वेन्द्रंवायू इमे सुताः। उप प्रयोभिरा

चतुर्थः प्रश्नः (काण्डम् १)
गंतमिन्दंवो वामुशन्ति हि॥ उपयामगृंहीतोऽसीन्द्रवायुभ्यां त्वैष ते योनिः सजोषांभ्यां
त्वा॥ (५)
आ वांयो त्रिचंत्वारिश्शत्॥॥———[४]
अयं वाँ मित्रावरुणा सुतः सोमं ऋतावृधा। ममेदिह श्रुंतु १ हवम्ँ। उपयामगृंहीतोऽसि
मित्रावर्रुणाभ्यां त्वैष ते योनिर्-ऋतायुभ्यां त्वा॥ (६)
अ्यं वाँ विश्यृतिः॥१॥————[५]
या वां कशा मधुंमृत्यिश्वेना सूनृतांवती। तयां युज्ञं मिंमिक्षतम्। उपयामगृंहीतो-
ऽस्यृश्विभ्यां त्वैष ते योनिर्माध्वीभ्यां त्वा॥ (७)
या वांमुष्टादंश॥१॥———[६]
प्रातुर्युजौ वि मुंच्येथामिश्वनावेह गंच्छतम्। अस्य सोमंस्य पीतयेँ॥ उपयामगृंहीतो-
ऽस्युश्विभ्यां त्वैष ते योनिर्श्विभ्यां त्वा॥ (८)
प्रातुर्युजावेकात्रविर्श्यतिः॥१॥————[७]
अयं वेनश्चोंदयत् पृश्ञिंगर्भा ज्योतिंर्जरायू रजंसो विमानैं। इममुपा॰ संङ्गमे सूर्यस्य
शिशुं न विप्रां मृतिभी रिहन्ति॥ उपयामगृहीतोऽसि शण्डांय त्वैष ते योनिर्वीरतां पाहि॥ (९)
अ्यं वेनः पश्चंविरशितः॥१॥[८]
तं प्रत्नर्था पूर्वर्था विश्वथेमर्थां ज्येष्ठतांतिं बर्हिषद १ सुवर्विदं प्रतीचीनं वृजनं दोहसे
गिराऽऽशुं जयंन्तमनु यासु वर्धसे। उपयामगृहीतोऽसि मर्काय त्वैष ते योनिः प्रजाः
पाहि॥ (१०)
त॰ पड्डि॰रंशितः॥१॥———————————————————————————————————
ये देवा दिव्येकांदशु स्थ पृंथिव्यामध्येकांदशु स्थाऽफ्सुषदों महिनैकांदशु स्थ ते देवा

यज्ञमिमं जुंषध्वमुपयामगृंहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वांग्रयणो जिन्वं यज्ञं जिन्वं यज्ञपंतिम्भि सर्वना पाहि विष्णुस्त्वां पांतु विश्वं त्वं पांहीन्द्रियेणैष ते योनिर्विश्वंभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (११)

त्रि १ शत् त्रयंश्च गणिनों रुजन्तो दिव १ रुद्राः पृंथिवीं च सचन्ते। एकाद्शासों

ये देवास्त्रिचंत्वारिश्शत्॥१॥

चतुर्थः प्रश्नः (काण्डम् १)
अफ्सुषदंः सुत॰ सोमं जुषन्ता॰ सर्वनाय विश्वं॥ उपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि
स्वांग्रयणो जिन्वं यज्ञं जिन्वं यज्ञपंतिमभि सर्वना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं त्वं
पाहीन्द्रियेणैष ते योनिर्विश्वैभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (१२)
त्रि <u>र</u> शद् द्विचंत्वारिरशत्॥१॥——[११]
उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा बृहद्वंते वयंस्वत उक्थायुवे यत् तं इन्द्र बृहद्वयस्तस्मैं त्वा विष्णंवे त्वैष ते योनिरिन्द्रांय त्वोक्थायुवें॥ (१३)
उपयामगृहीतो द्वावि १ शतिः॥१॥[१२]
मूर्धानं दिवो अंरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृतायं जातमग्निम्। कवि सम्राजमितिथिं
[, /]
मूर्धानं दिवो अंरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृतायं जातमग्निम्। कवि सम्राजमितिथिं
मूर्धानं दिवो अंरतिं पृथिव्या वैश्वान्रमृतायं जातम्ग्निम्। कृवि॰ सम्राज्मितिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः॥ उपयामगृहीतोऽस्युग्नये त्वा वैश्वान्रायं ध्रुवोऽसि

तपस्यंश्चोपयामगृंहीतोऽसि स॰सर्पोऽस्य॰हस्पत्यायं त्वा॥ (१५)

मधुंस्त्रिष्शत्॥१॥ -[88] इन्द्रौग्नी आ गंत र सुतं गीर्भिर्नभो वरैण्यम्। अस्य पातं धियेषिता॥ उपयामगृहीतो-

ऽसीन्द्राग्निभ्यां त्वैष ते योनिंरिन्द्राग्निभ्यां त्वा॥ (१६) इन्द्रौंग्री विश्शतिः॥१॥ ओमांसश्चर्षणीधृतो विश्वें देवास् आ गंत। दाश्वा रसों दाशुषंः सुतम्॥ उपयामगृंहीतो-

इन्द्रौग्री ओमांसो विश्शृतिर्विर्श्शतिः॥१॥🗕 -[१६] मरुत्वन्तं वृषभं वांवृधानमकवारिं दिव्य शासमिन्द्रम्। विश्वासाहमवंसे नूतनायोग्र श

ऽसि विश्वैभ्यस्त्वा देवेभ्यं एष ते योनिर्विश्वैभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (१७)

संहोदामिह त र हुवेम॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा मुरुत्वंत एष ते योनिरिन्द्रांय त्वा मरुत्वंते॥ (१८)

मरुत्वन्त् पड्विर्श्शतिः॥१॥ [१७] चतुर्थः प्रश्नः (काण्डम् १) इन्द्रं मरुत्व इह पांहि सोमुं यथां शार्याते अपिंबः सुतस्यं। तव प्रणीती तवं शूर शर्मन्ना

विवासन्ति कुवयः सुयज्ञाः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा मुरुत्वत एष ते योनिरिन्द्रांय

त्वा मरुत्वंते॥ (१९)

मुरुत्वार इन्द्र वृष्भो रणांय पिबा सोर्ममनुष्वधं मदाय। आ सिश्चस्व जुठरे मध्वं कुर्मिं त्वर राजांऽसि प्रदिवंः सुतानांम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा मुरुत्वंत एष ते

योनिरिन्द्रांय त्वा मरुत्वंते॥ (२०)

इन्द्रं मरुत्वो मुरुत्वानेकान्न त्रिष्शदेकान्न त्रिष्शत्॥१॥_____ मुहार इन्द्रो य ओर्जना पुर्जन्यों वृष्टिमार इंव। स्तोमैंर्वथ्सस्यं वावृधे॥ उपयामगृंहीतोऽसि मह्न्द्रायं त्वैष ते योनिंर्महेन्द्रायं त्वा॥ (२१)

महा । इन्द्रों नृवदा चंर्षणिप्रा उत द्विबर्हां अमिनः सहोंभिः। अस्मद्रियंग्वावृधे

वीर्यायोरुः पृथुः सुकृतः कुर्तृभिभूत्॥ उपयामगृहीतोऽसि महुन्द्रायं त्वैष ते योनिर्महुन्द्रायं

त्वा॥ (२२)

कदा चन स्तरीरंसि नेन्द्रं सश्चसि दाशुषें। उपोपेन्नु मंघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्यं पृच्यते॥ उपयामगृहीतोऽस्यादित्येभ्यंस्त्वा॥ कदा चून प्र युंच्छस्युभे नि पासि जन्मंनी। तुरीयादित्य सर्वनं त इन्द्रियमा तस्थावमृतं दिवि॥ यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवंता मृडयन्तंः। आ वोऽर्वाचीं सुमृतिर्ववृत्याद्रुहोश्चिद्या वंरिवोवित्तुरासंत्॥ विवंस्व आदित्यैष ते सोमपीथस्तेन मन्दस्व तेन तृप्य तृप्यास्म ते वयं तंपीयतारो या दिव्या

वाममुद्य संवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममुस्मभ्य सावीः। वामस्य हि क्षयंस्य देव

वृष्टिस्तयाँ त्वा श्रीणामि॥ (२३)

भूरेंर्या धिया वांमुभाजः स्याम॥ उपयामगृंहीतोऽसि देवायं त्वा सिवत्रे॥ (२४)

वामं चतुर्वि श्रातिः॥१॥ **-**[२३]

चतुर्थः प्रश्नः (काण्डम् १)
अदंब्धेभिः सवितः पायुभिष्ट्वः शिवेभिर्द्य परि पाहि नो गयम्। हिरंण्यजिह्नः सुविताय
नव्यंसे रक्षा मार्किर्नो अघशर्मस ईशत॥ उपयामगृहीतोऽसि देवायं त्वा सिवते॥ (२५)
अर्दब्धेम्-ऋयोवि रशतिः॥१॥———[२४]
हिरंण्यपाणिमूतयें सिवतार्मुपं ह्वये। स चेत्तां देवतां पदम्॥ उपयामगृहीतोऽसि देवायं त्वा सिवत्रे॥ (२६)
हिरंण्यपाणुं चतुर्दश॥१॥————[२५]
सुशर्माऽसि सुप्रतिष्ठानो बृहदुक्षे नमं एष ते योनिर्विश्वैभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (२७)
सुशर्मा द्वादेश॥१॥[२६]
बृहुस्पतिंसुतस्य त इन्दो इन्द्रियावंतः पत्नीवन्तं ग्रहं गृह्णाम्यग्ना(३)इ पत्नीवा(३)ः
सुजूर्देवेन त्वष्ट्रा सोमं पिब स्वाहाँ॥ (२८)
बृहस्पतिंसुतस्य पश्चंदश॥१॥————[२७]
हरिरसि हारियोजुनो हर्योः स्थाता वर्ज्रस्य भूर्ता पृश्ञैः प्रेता तस्यं ते देव सोमे्ष्टयंजुषः
स्तुतस्तोमस्य शुस्तोक्थस्य हरिवन्तुं ग्रहं गृह्णामि हुरीः स्थ हर्योधानाः सहसोमा इन्द्राय
स्वाहाँ॥ (२९)
हिंदुः पिंड्विर्रशितः॥१॥—————[२८]
अग्नु आयू ५ेषि पवस् आ सुवोर्जुमिषं च नः। आरे बांधस्व दुच्छुनांम्॥ उपयामगृहीतो-
ऽस्युग्नयें त्वा तेर्जस्वत एष ते योनिर्ग्नयें त्वा तेर्जस्वते॥ (३०)
अग्रु आयूर्रिषे त्रयोवि २शतिः॥१॥[२९]
उत्तिष्ठन्नोर्जसा सह पीत्वा शिप्रें अवेपयः। सोर्मिमन्द्र चुमू सुतम्॥ उपयामगृंहीतो- ऽसीन्द्रांय त्वौर्जस्वत एष ते योनि्रिन्द्रांय त्वौर्जस्वते॥ (३१)
उत्तिष्ठत्रेकंवि ऱ्यातिः॥१॥
तुरणिर्विश्वदंर्शतो ज्योतिष्कृदंसि सूर्य। विश्वमा भांसि रोचनम्॥ उपयामगृहीतोऽसि
सूर्याय त्वा भ्राजंस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजंस्वते॥ (३२)
तुरणिर्वि २ शृतिः॥१॥[३१]

आ प्यांयस्व मदिन्तम् सोम् विश्वांभिरूतिभिः। भवां नः सुप्रथंस्तमः॥ (३३)
आ प्यांयस्य नवं॥१॥———[३२]
ईयुष्टे ये पूर्वतरामपंश्यन् व्युच्छन्तींमुषस्ं मर्त्यांसः। अस्माभिंरू नु प्रतिचक्ष्यांऽभूदो ते यंन्ति ये अपुरीषु पश्यान्॥ (३४)
र्डुयुरेकाृत्रवि रंशितः॥१॥———[३३]
ज्योतिष्मतीं त्वा सादयामि ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि ज्योतिर्विदं त्वा सादयामि भास्वंतीं त्वा सादयामि ज्वलंन्तीं त्वा सादयामि मल्मलाभवंन्तीं त्वा सादयामि दीप्यंमानां त्वा सादयामि रोचंमानां त्वा सादयामि जाप्रंतीं त्वा सादयामि बृह्ज्योतिषं त्वा सादयामि बोधयंन्तीं त्वा सादयामि जाप्रंतीं त्वा सादयामि॥ (३५)
ज्योतिंप्मती ५ पद्गिरंशत्॥१॥———[३४]
प्रयासाय स्वाहां ऽऽयासाय स्वाहां वियासाय स्वाहां संयासाय स्वाहां द्वासाय स्वाहां ऽवयासाय स्वाहां शुचे स्वाहा शोकाय स्वाहां तप्यत्वे स्वाहा तपंते स्वाहां ब्रह्महृत्यायै
स्वाहा सर्वस्मै स्वाहाँ॥ (३६)
(4) (4) (4) (4)
प्रयासाय चर्ति श्वाति । १९॥ (२५) चित्त १ संन्तानेनं भवं युक्ता रुद्रं तिनिम्ना पशुपति १ स्थूलहृद्येनाग्नि १ हृदंयेन रुद्रं लोहिंतेन शुर्वं मतस्त्राभ्यां महादेवम्न्तः पार्श्विनौषिष्ठहन १ शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्॥ (३७)
पृयासाय चर्तिं रशितः ॥ [३५] चित्त र संन्तानेनं भवं युक्ता रुद्रं तिनिम्ना पशुपति ई स्थूलहृद्येनाग्नि हृदं लोहिंतेन शुर्वं मतस्त्राभ्यां महादेवमुन्तः पार्श्वेनौषिष्ठहन ई शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्॥ (३७)
प्रयासाय चर्तिं रशितः।।। चित्तर संन्तानेनं भवं यक्ना रुद्रं तिनिम्ना पशुपित र्रं स्थूलहृद्येनाग्निर हृदंयेन रुद्रं लोहिंतेन शुर्वं मतस्नाभ्यां महादेवमन्तः पार्श्वेनौषिष्ठहनर् शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्॥ (३७) चित्तम्हादंश।।। [३६] आ तिष्ठ वृत्रहृन् रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरीं। अर्वाचीन्र सु ते मनो ग्रावां कृणोतु व्रानां॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा षोड्शिनं एष ते योनिरिन्द्रांय त्वा षोड्शिनं॥ (३८) आ तिष्ठ पिंड्रिंशितः।।। [३५]
प्रयासाय चर्तिर शिक्षाति ।।। चित्त १ संन्तानेनं भवं यक्ता रुद्रं तिनिम्ना पशुपित १ स्थूलहृद्येनाग्नि १ हृदंयेन रुद्रं लोहिंतेन शुर्वं मतस्राभ्यां महादेवमन्तः पार्श्वेनौषिष्ठहन १ शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्॥ (३७) चित्तम्हादंश ॥१॥ [३६] आ तिष्ठ वृत्रहृन् रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरीं। अर्वाचीन १ सु ते मनो ग्रावां कृणोतु वृग्नुना॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा षोड्शिनं एष ते योनिरिन्द्रांय त्वा षोड्शिनं॥ (३८)
प्रयासाय चर्तिं रशितः।।। चित्तर संन्तानेनं भवं यक्ना रुद्रं तिनिम्ना पशुपित र्रं स्थूलहृद्येनाग्निर हृदंयेन रुद्रं लोहिंतेन शुर्वं मतस्नाभ्यां महादेवमन्तः पार्श्वेनौषिष्ठहनर् शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्॥ (३७) चित्तम्हादंश।।। [३६] आ तिष्ठ वृत्रहृन् रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरीं। अर्वाचीन्र सु ते मनो ग्रावां कृणोतु व्रानां॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा षोड्शिनं एष ते योनिरिन्द्रांय त्वा षोड्शिनं॥ (३८) आ तिष्ठ पिंड्रिंशितः।।। [३५]
प्रयासाय चर्तिवेश्यतिः॥१॥———————————————————————————————————

25

चतुर्थः प्रश्नः (काण्डम् १)

- 2 - 2 - 2

सर्वस्य प्रतिशीवरी भूमिंस्त्वोपस्थ आऽधित। स्योनाऽस्मैं सुषदां भव यच्छाँस्मै शर्म सप्रथाः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा षोड्शिनं एष ते योनिरिन्द्रांय त्वा षोड्शिनें॥ (४१)

महा १ इन्द्रो वर्ज्रबाहुः षोड्शी शर्म यच्छतु। स्वस्ति नो मघवा करोतु हन्तुं

महार इन्द्रा वज्रवाहुः पाड्या सम चच्छतु। स्वास्त ना मुचवा करातु हन्तु पाप्मानं यो ऽस्मान् द्वेष्टिं॥ उपयामगृंहीतोऽसीन्द्रांय त्वा षोड्शिनं एष ते योनिरिन्द्रांय त्वा षोड्शिनं॥ (४२)

े षोडुशिने ॥ (४२) सर्वस्य महान्थिद्विरंशितः पद्विरंशितः॥१॥————[४१]

स्जोषां इन्द्रं सगंणो मुरुद्धिः सोमं पिब वृत्रहञ्छूर विद्वान्। जिहि शत्रू रप् मृधो नुद्स्वाऽथाभयं कृणुहि विश्वतो नः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्रांय त्वा षोडिशिनं एष ते योनिरिन्द्रांय त्वा षोडिशिने॥ (४३)

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवंः। दृशे विश्वांय सूर्यम्॥ चित्रं देवानामुदंगादनींकं चक्षुंर्मित्रस्य वरुंणस्याग्नेः। आऽप्रा द्यावांपृथिवी अन्तरिक्षः सूर्यं आत्मा जगंतस्तस्थुषंश्च॥ अग्ने नयं सुपर्था राये अस्मान् विश्वांनि देव वयुनांनि विद्वान्। युयोध्यंस्मज्जंहराणमेनो भूयिष्ठां ते नमं उक्तिं विधेम॥ दिवं गच्छ सुवंः पत रूपेणं (४४)

वो रूपम्भ्यैमि वयंसा वयंः। तुथो वो विश्ववेदा वि भंजतु वर्षिष्ठे अधि नाकै॥ एतत् ते अग्रे राध् ऐति सोमंच्युतं तन्मित्रस्यं पथा नंयर्तस्यं पथा प्रेतं चन्द्रदंक्षिणा यज्ञस्यं पथा सुंविता नयंन्तीर्ब्राह्मणम् राध्यासमृषिमार्षेयं पितृमन्तं पैतृमृत्य स्पुधातुंदक्षिणं वि सुवः पश्य व्यन्तरिक्षं यतंस्व सदस्यैर्स्मद्दात्रा देवत्रा गंच्छत् मधुंमतीः प्रदातारमा विश्वतानंबद्दायास्मान देवयानेन पथेतं सकतां लोके सीदत तन्नः सङस्कतम्॥ (४५)

विंशतानंबहायास्मान् देवयानेन पृथेतं सुकृतां लोके सींदत् तन्नः सङ्स्कृतम्॥ (४५)

धाता रातिः संवितेदं जुंषन्तां प्रजापंतिर्निधिपतिर्नो अग्निः। त्वष्टा विष्णुः प्रजयां स॰रराणो यजमानाय द्रविणं दधातु॥ समिन्द्र णो मनसा नेषि गोभिः स॰ सूरिभिर्मघवन्थ्सः स्वस्त्या। सं ब्रह्मणा देवकृतं यदस्ति सं देवानाः समृत्या युज्ञियांनाम्॥ सं वर्चसा पर्यसा सं तुनूभिरगंन्मिह् मनसा स॰ शिवेनं। त्वष्टां नो अत्र वरिंवः कृणो- (४६)

त्वन् मार्षु तन्वो यद्विलिष्टम्॥ यद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन्नग्ने होतार्मवृंणीमहीह। ऋधंगयाङ्गधंगुताशंमिष्ठाः प्रजानन् यज्ञमुपंयाहि विद्वान्॥ स्वगा वो देवाः सदेनमकर्म् य आंजग्म सवनेदं जुंषाणाः। जक्षिवारसंः पिपवारसंश्च विश्वेऽस्मे धंत्त वसवो वसूंनि॥ यानाऽवंह उशतो देव देवान्तान् (४७)

प्रेरंय स्वे अंग्ने स्थस्थैं। वहंमाना भरंमाणा ह्वी १ षि वसुं घ्मं दिवमा तिष्ठतानुं॥ यज्ञं यज्ञं गंच्छ यज्ञपंतिं गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाहैष ते यज्ञो यंज्ञपते सहसूँक्तवाकः सुवीरः स्वाहा देवां गातुविदो गातुं वित्वा गातुमित मनंसस्पत इमं नो देव देवेषुं यज्ञ इस्वाहां वाचि स्वाहा वाते थाः॥ (४८)

उरु हि राजा वर्रुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वेतवा उं। अपदे पादा प्रतिधातवे-ऽकरुतापंवक्ता हृंदयाविधंश्चित्॥ शतं ते राजन् भिषजः सहस्रंमुर्वी गम्भीरा सुंमृतिष्टे

अस्तु। बार्थस्व द्वेषो निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुंमुग्ध्यस्मत्॥ अभिष्ठितो वर्रणस्य पाशोऽग्नेरनीकम्प आ विवेश। अपां नपात् प्रतिरक्षंत्रसुर्यं दमेंदमे (४९)

स्मिधं यक्ष्यग्ने॥ प्रति ते जिह्ना घृतमुचंरण्येथ्समुद्रे ते हृदंयम्पस्वंन्तः। सं त्वां विश्वन्त्वोषंधीरुताऽऽपों यज्ञस्यं त्वा यज्ञपते हृविर्भिः॥ सूक्तवाके नंमोवाके विधेमावंभृथ निचङ्कुण निचेरुरंसि निचङ्कुणावं देवैर्देवकृतमेनोऽयाडव् मर्त्यैर्मर्त्यंकृतमुरोरा नों देव रिषस्पांहि सुमित्रा न आप ओषंधयः (५०)

सन्तु दुर्मित्रास्तस्मैं भूयासुर्यों ऽस्मान् द्वेष्टि यं चं वयं द्विष्मो देवीराप एष वो गर्भस्तं वः सुप्रीत् सुभृतमकर्म देवेषुं नः सुकृतौं ब्रूतात् प्रतियुतो वर्रुणस्य पाशः प्रत्यंस्तो वर्रुणस्य पाश एथौं ऽस्येधिषीमिहें समिदंसि तेजों ऽसि तेजो मियं धेह्यपो अन्वंचारिष् रसेन समस्क्ष्मिहि। पर्यस्वा अग्र आऽगमं तं मा स स्रुज् वर्चसा॥ (५१)

दमेंदम् ओषंधय् आ षद् चं॥३॥———[४५]

यस्त्वां हृदा कीरिणा मन्यंमानोऽमंत्र्यं मर्त्यो जोहंवीमि। जातंवेदो यशों अस्मासुं धेहि प्रजाभिरग्ने अमृत्त्वमंश्याम्॥ यस्मै त्व॰ सुकृतें जातवेद उ लोकमंग्ने कृणवंः स्योनम्। अश्विन्॰ स पुत्रिणं वीरवंन्तं गोमंन्त॰ र्यिं नंशते स्वस्ति॥ त्वे सु पुत्र शवसो- ऽवृत्रन् कामंकातयः। न त्वामिन्द्रातिं रिच्यते॥ उक्थउंक्थे सोम् इन्द्रं ममाद नीथेनीथे मुघवांन॰ (५२)

सुतासंः। यदी १ स्वाधंः पितरं न पुत्राः संमानदेक्षा अवंसे हवंन्ते॥ अग्ने रसेन् तेजंसा जातंवेदो वि रोंचसे। रक्षोहाऽमींव्चातंनः॥ अपो अन्वंचारिष् १ रसेन् समंसृक्ष्मिह। पर्यस्वा १ अग्न आऽगंमं तं मा स १ सृंज वर्चसा॥ वसुर्वसुंपतिर्हिक्मस्यंग्ने विभावंसः। स्यामं ते सुमतावपि॥ त्वामंग्ने वसुंपतिं वसूंनामिभ प्र मन्दे (५३)

अध्वरेषुं राजत्र। त्वया वाजंं वाज्यन्तों जयेमाभि ष्यांम पृथ्सुतीर्मर्त्यांनाम्। त्वामंग्ने वाज्यसातंमं विप्रां वर्धन्ति सृष्टुंतम्। स नो रास्व सुवीर्यम्॥ अयं नो अग्निर्विरंवः कृणोत्वयं मृधंः पुर एतु प्रभिन्दत्र। अय शत्रूं अयतु जर्ह्षंषाणोऽयं वाजंं जयतु वाजंसातौ॥ अग्निना-ऽग्निः सिर्मध्यते कृविर्गृहपंतिर्युवां। हृव्यवाइ जुह्बांस्यः॥ त्व इह्यंग्ने अग्निना विप्रो विप्रेण सन्थ्सता। सखा सख्यां सिम्ध्यसे॥ उदंग्ने शुचंयस्तव वि ज्योतिषा॥ (५४)

मुघवानं मन्दे हांग्रे चतुर्दश च॥३॥————[४६]

वाचः प्राणायं त्वा। उपयाम गृंहीतोस्यपानायं त्वा। आ वांयो वायवें स्जोपाँ-यां त्वा। अयमृंतायुभ्यां त्वा। या वांमुश्विभ्यां त्वा। प्रात्युंजांवृश्विभ्यां त्वा। अयं वृनः शण्डांय त्वेष ते योनिंवींरतां पाहि। तं मकांय त्वेष ते योनिंः प्रजाः पांहि। ये देवासिंश्वर्शवांप्रयणींसि विश्वभ्यस्त्वा देवेभ्यः। उपयाम गृंहीतोसीन्द्रांय त्वोक्थायुवें। मूर्थानंमुग्नयें त्वा वैश्वान्तरायं। मधुंश्च सुर् सपींसि। इन्द्रांग्नी इन्द्रांग्नी इन्द्रांग्नी विश्वभ्यस्त्वा देवेभ्यः। मुरुत्वंन्तुं त्रीणीन्द्रांय त्वा मुरुत्वंत। मुहान् द्वे महेन्द्रायं त्वा। कृदाचुनादित्येभ्यस्त्वा। कृदाचुनस्त्रीविंवंस्व आदित्य। इन्द्रश्च शृंविंपुणः। वामं त्रीन्देवायं त्वा सिवृत्रे। सुशर्मा विश्वभ्यस्त्वा देवेभ्यः। वृह्स्यित्स्त्वष्ट्रा सोमं पिवृ स्वाहां। हरिंरिस सुह सोमा इन्द्रांय स्वाहां। अग्र आयुर्गप्यग्रयें त्वा तेजंस्वते। उत्तिष्टुत्रिन्द्रांय त्वौजंस्वते। तुरिणः सूर्याय त्वा आजंस्वते। आ तिंष्ठाद्याः पित्रन्द्रांय त्वा पोड्रिशनां। उद् त्यं चित्रम्। अश्रेनय् दिवं गच्छ। उरुमायुष्टे यदेवा मुमुन्धि। अग्नाविष्णू मुमुक्तम्। पर् वे पुद्धाः। देवा वे ये देवाः पुद्धाः। पण्ये वे सवाचमः। देवासुगः कार्यमः। भूमिव्यंतृष्यत्। प्रजापंतिव्यंक्षुष्यन्। भूमिरादित्या वे। अग्नि होत्रमादित्यो वे। भूमिर्ठकः सर्ठकः सुरुकंः। विष्णोश्चरंतुनमम्। अत्रपत्ते पुनंस्त्वाऽदित्याः। उरुश्य सर्थ सुरुत्वा। यस्त्वा सुरुतम्। त्वमंग्नेयुक्ष्वाहि सुरुतिम्। त्वमंग्ने विचर्षणे। यस्त्वा विरोचसे॥ आ देवे वाचस्यतंय उपयामगृंहीतोस्या वायो अयं वां या वां प्रात्युजाव्यं तं ये देवास्त्रिश्यम् गृंहीतोसि मूर्थानं मधुश्वेन्द्रांग्नी ओमासो मुरुत्वंनिन्द्रं मरुत्वो मुरुत्वन्द्रवा वाममदंव्येभिर् हिरंण्यपणिर सुशर्मा वृह्स्पितंस्तस्य हिरंपुस्यग्न विरोन्तस्य उत्तिष्टन्तरणिरा प्यायस्वेयुर्थ ये

ज्योतिष्मतीं प्रयासायं चित्तमा तिष्ठेन्द्रमसांवि सर्वस्य महान्थ्सजोषा उदु त्यं धातोरु हि यस्त्वा पर्द्वत्वारि श्रात्॥४६॥

चतुर्थः प्रश्नः (काण्डम् १)

29

आ देदे ये देवा महानुत्तिष्ठन्थ्सर्वस्य सन् दुर्मित्राश्चर्तुः पश्चा्यत्॥५०॥ आ देदे तव वि ज्योतिंषा॥

ਰਹਿੰ<u>.</u> :

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः॥१-४॥

॥पश्चमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

देवासुराः संयंत्ता आस्न् ते देवा विजयमुप्यन्तोऽग्नौ वामं वसु सं न्यंदधतेदम् नो भविष्यति यदि नो जेष्यन्तीति तद्ग्निन्यंकामयत् तेनापांकामृत् तद्देवा विजित्यांवरुरुंथ्समाना अन्वांयन् तदंस्य सहसाऽदिंथ्सन्त सोऽरोदीद्यदरोंदीत् तद्रद्रस्यं रुद्रत्वं यदश्र्वशीयत तद् (१)

रंज्तर हिरंण्यमभवृत् तस्माँद्रज्तर हिरंण्यमदक्षिण्यमंश्रुजर हि यो ब्र्हिष् ददांति पुराऽस्यं संवथ्सराद्गृहे रुंदिन्ति तस्माँद्वर्हिष् न देय्र सौंऽग्निरंब्रवीद्भाग्यंसान्यथं व इदिमितिं पुनराधेयंं ते केवंलुमित्यंब्रवत्रृध्नवृत् खलु स इत्यंब्रवीद्यो मंद्देवत्यंमृग्निमादधांता इति तं पूषाऽऽधंत्त तेनं (२)

पूषाऽऽर्भ्रोत् तस्मौत् पौष्णाः पृशवं उच्यन्ते तं त्वष्टाऽऽधंत्त् तेन् त्वष्टाँऽऽर्भ्रोत् तस्मौत् त्वाष्ट्राः पृशवं उच्यन्ते तं मनुराऽधंत्त् तेन् मनुरार्भ्रोत् तस्मौन्मान् व्यः प्रजा उंच्यन्ते तं धाता-ऽऽर्धत्त् तेनं धाताऽऽर्भ्रों थ्संवथ्सरो वै धाता तस्मौथ्संवथ्सरं प्रजाः पृशवोऽनु प्र जांयन्ते य पृवं पुनराधेयस्यिद्धं वेद- (३)

भ्रीत्येव यौंऽस्यैवं बन्धुतां वेद बन्धुंमान् भवित भाग्धेयं वा अग्निराहित इच्छमानः प्रजां पृश्न् यर्जमान्स्योपं दोद्रावोद्वास्य पुन्रा दंधीत भाग्धेयेंनैवेन् समर्धयत्यथो शान्तिरेवास्यैषा पुनर्वस्वोरा दंधीतेतद्वै पुनराधेयंस्य नक्षेत्रं यत्पुनंवस्य स्वायांमेवेनं देवतायामाधायं ब्रह्मवर्चसी भवित दुर्भेरा दंधात्ययातयामत्वाय दुर्भेरा दंधात्यद्व्य एवेन्मोषंधीभ्योऽव्रध्याऽऽधंत्ते पश्चंकपालः पुरोडाशों भवित पश्च वा ऋतवं ऋतुभ्यं एवेनमव्रध्याऽऽधंत्ते॥ (४)

अशीयत् तत् तेन् वेदं दुर्भैः पश्चविश्शतिश्च॥४॥————[१]

परा वा एष युज्ञं पुशून् वंपित् योंऽग्निमुंद्वासयंते पश्चंकपालः पुरोडाशों भवित पाङ्कों युज्ञः पाङ्काः पुशवों युज्ञमेव पुशूनवं रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योंऽग्निमुंद्वासयंते न वा एतस्यं ब्राह्मणा ऋतायवंः पुराऽन्नंमक्षन् पुङ्क्यों याज्यानुवाक्यां भविन्ति पाङ्को युज्ञः पाङ्कः पुरुषो देवानेव वीरं निरवदायाग्निं पुनरा (५)

पश्चमः प्रश्नः (काण्डम् १)

वा एतस्य गृहे वाक् सृज्यते यौऽग्निमुंद्वासयते स वाच्रे सर्सृष्टां यजीमान ईश्वरोऽनु परांभवितोविंभंक्तयो भवन्ति वाचो विधृत्यै यजंमानस्यापंराभावाय (६) विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदंकरुपारशु यंजति यथां वामं वसुं विविदानो गृहंति ताहगेव तद्गिं प्रति स्वष्टकृतं निर्राह यथां वामं वसुं विविदानः प्रकाशं जिगीमिषति

अग्निराहितो नर्ध्यते ज्यायों भागधेयं निकामयंमानो यदाँग्नेय सर्वं भवंति सैवास्यर्धिः सं

धंत्ते शुताक्षंरा भवन्ति शुतायुः पुरुषः शुतेन्द्रिय आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतिं तिष्ठति यद्वा

ताहगेव तद्विभंक्तिमुक्का प्रयाजेन वर्षद्वरोत्यायतंनादेव नैति यर्जमानो वै पुरोडाशंः पशवं एते आहंती यदभितः पुरोडाशंमेते आहंती (७) जुहोति यर्जमानमेवोभ्यतः पुशुभिः परि गृह्णाति कृतयंजुः सम्भृतसम्भार् इत्यांहुर्न सम्भृत्याः सम्भारा न यजुः कर्तव्यमित्यथो खलुं सम्भृत्यां एव संम्भाराः केर्तव्यं यजुंर्यज्ञस्य

समृद्धौ पुनर्निष्कृतो रथो दक्षिणा पुनरुथ्स्यूतं वासंः पुनरुथ्सृष्टोऽनङ्घान् पुनराधेयंस्य समृद्धौ सप्त तें अग्ने समिधंः सप्त जिह्वा इत्यंग्निहोत्रं जुंहोति यत्रयत्रैवास्य न्यंक्तं ततं (८) एवैन्मवं रुन्धे वीर्हा वा एष देवानां यौंऽग्निमुंद्वासयंते तस्य वरुंण

एवर्णयादाँग्निवारुणमेकांदशकपालुमन् निर्वपेद्यं चैव हन्ति यश्चाँस्यर्णयात्तौ भांगुधेयेन प्रीणाति नाऽऽर्तिमार्च्छति यजमानः॥ (९)

आऽपंराभावाय पुरोडाशंमेते आहुंती ततः षद्गिर्ंशच॥५॥🕳

भूमिंभूमा द्यौवंरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा। उपस्थें ते देव्यदितेऽग्निमंन्नादम्नाद्यायाऽऽ-दंधे॥ आऽयं गौः पृश्चिरक्रमीदसंनन्मातर् पुनंः। पितरं च प्रयन्थ्सुवंः॥ त्रिष्शद्धाम् वि रांजित वाक्पंतङ्गायं शिश्रिये। प्रत्यंस्य वह द्युभिः॥ अस्य प्राणादंपानत्यंन्तश्चंरित रोचना। व्यंख्यन्महिषः सुवंः॥ यत् त्वां (१०)

कुद्धः परोवपं मन्युना यदवंर्त्या। सुकल्पंमग्ने तत् तव पुनस्त्वोद्दीपयामसि॥ यत् तें मन्युपंरोप्तस्य पृथिवीमनुं दध्वसे। आदित्या विश्वे तद्देवा वसंवश्च समाभंरत्र्॥ मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञ सिममं देधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मांदयन्ताम्॥ सप्त तें अग्ने सिमधः सप्त जिह्नाः सप्त (११)

ऋषयः सप्त धामं प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्तधा त्वां यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेनं॥ पुनेरूर्जा नि वेर्तस्व पुनेरग्न इषाऽऽयुंषा। पुनेर्नः पाहि विश्वतः॥ सह र्य्या

नि वंर्त्स्वाग्ने पिन्वंस्व धारंया। विश्वफिन्नंया विश्वतस्परिं॥ लेकः सलेकः सुलेकस्ते नं आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु केतः सकेतः सुकेत्स्ते नं आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु विवंस्वार् अदितिर्देवंजूतिस्ते नं आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु॥ (१२)

ला जिहाः सम सुकेत्स्ते नुस्रयीदश वाशा——[३]
भूमिर्भूम्ना द्योविरिणेत्याहाऽऽशिषेवैनमा धेत्ते सूर्पा वै जीर्यन्तोऽमन्यन्त् स पृतं कंस्पर्णीरः

काद्रवेयो मन्त्रंमपश्यत् ततो वै ते जीर्णास्तुनूरपाँघ्रतं सर्पराज्ञियां ऋग्भिर्गार्हंपत्यमा दंधाति पुनर्नुवमेवैनंमुजरं कृत्वाऽऽधत्तेऽथों पूतमेव पृथिवीमृन्नाद्यं नोपानमृथ्सैतं (१३)

मन्नंमपश्यत् ततो वै तामुन्नाद्यमुपानम्द्यथ्संपर्ाज्ञियां ऋग्भिर्गार्हंपत्यमाद्यांत्यन्ना-द्यस्यावंरुद्धा अथों अस्यामेवेनं प्रतिष्ठितमा धंते यत्त्वां कुद्धः पंरोवपेत्याहापंहुत एवास्मै तत् पुन्स्त्वोद्दीपयाम्सीत्यांह् समिन्ध एवेनं यत्ते मृन्युपंरोष्ठस्येत्यांह देवतांभिरे- (१४) वैन् सं भंरति वि वा एतस्यं युज्ञश्छिंद्यते योंऽग्निमृंद्वासयंते बृहस्पतिंवत्युर्चोपं तिष्ठते

सन्तंत्यै विश्वे देवा इह मांदयन्तामित्यांह सन्तत्यैव युज्ञं देवेभ्योऽनुं दिशति सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वा - (१५) इत्यांह सप्तसंप्त वै संप्तधाऽग्नेः प्रियास्तुनुवस्ता एवावं रुन्धे पुनंस्त्र्जां सह र्य्येत्यभितंः पुरोडाशमाहृती जुहोति यजमानम्वोजां चं रय्या चोभ्यतः परि गृह्वात्यादित्या वा

ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिब्रह्मणैव युज्ञ र सं देधाति विच्छित्रं युज्ञ र सिम्मं देधात्वित्याह

पुरोडाशमाहुंती जुहोति यर्जमानम्वोर्जा च रय्या चोंभ्यतः परि गृह्णात्यादित्या वा अस्माल्लोकादम् लोकमायन्तें ऽमुष्मिल्लोके व्यंतृष्यन्त इमं लोकं पुनरभ्यवेत्याग्निमाधायैतान् होमानजुहवुस्त आधुंवन् ते सुंवर्गं लोकमायन् यः पराचीनं पुनराधेयांदग्निमादधींत स पुतान् होमां अहुयाद्यामेवाऽऽदित्या ऋद्धिमाधुंवन् तामेवर्भ्नोति॥ (१६)

उपप्रयन्तो अध्वरं मत्रं वोचेमाग्नयै। आरे अस्मे चं शृण्वते॥ अस्य प्रतामनु द्युतर्

शुक्रं दुंदुह्रे अह्रयः। पर्यः सहस्रसामृषिम्॥ अग्निर्मूर्धा दिवः क्कुत् पतिः पृथिव्या अयम्। अपा॰ रेता॰ सि जिन्वति॥ अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः। यमप्रवानो भृगंवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभुवं विशेविंशे॥ उभा वांमिन्द्राग्नी आहुवध्यां (१७)

यमप्रवाना भृगवा विरुरुचुवनषु चित्र विभुव विशावशा। उभा वाामन्द्राग्ना आहुवध्या (१७) उभा रार्घसः सुह मांदयध्यै। उभा दातारांविषा॰ रंयीणामुभा वार्जस्य सातये हुवे वाम्॥ अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नम् आ रोहाथां नो वर्धया र्यिम्॥ अम्र आयूर्षिष पवस् आ सुवोर्जिमिषं च नः। आरे बांधस्व दुच्छुनाँम्॥ अम्रे पवंस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्॥ दधृत्पोषर् र्यिं (१८)

मियं॥ अग्नें पावक रोचिषां मुन्द्रयां देव जिह्नयाँ। आ देवान् वंक्षि यिक्षं च॥ स नंः पावक दीदिवोऽग्नें देवा र इहाऽऽवंह। उपं यज्ञ र ह्विश्चं नः॥ अग्निः शुचिंव्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिंः कविः। शुचीं रोचत् आहुंतः॥ उदंग्ने शुचंयस्तवं शुक्रा भ्राजंन्त ईरते। तव ज्योती र्ष्ट्रपर्चयंः॥ आयुर्दा अंग्नेऽस्यायुंमें (१९)

देहि वर्चोदा अंग्नेऽसि वर्चो मे देहि तनूपा अंग्नेऽसि तनुवं मे पाह्यग्ने यन्में तनुवां ऊनं तन्म आ पृंण चित्रांवसो स्वस्ति तें पारमंशीयन्थांनास्त्वा शतर हिमाँ द्युमन्तः सिमंधीमिह वयंस्वन्तो वयस्कृतं यशंस्वन्तो यशुस्कृतर् सुवीरांसो अदाँभ्यम्। अग्ने सपल्रदम्भंनं वर्षिष्ठे अधि नाकै॥ सं त्वमंग्ने सूर्यस्य वर्चसाऽगथाः समृषींणाः स्तुतेन सं प्रियेण धाम्नां। त्वमंग्ने सूर्यवर्चा असि सं मामायुंषा वर्चसा प्रजयां सृज॥ (२०)

आहुक्यै र्वि मे क्वीस सुप्तरंश चाथा———[५] सं पेश्यामि प्रजा अहमिडंप्रजसो मान्वीः। सर्वा भवन्तु नो गृहे॥ अम्भः स्थाम्भों वो भक्षीय महंः स्थ महों वो भक्षीय सहंः स्थ सहों वो भक्षीयोर्जः स्थोर्जं वो भक्षीय रेवंती

भक्षीय महंः स्था महों वो भक्षीय सहंः स्था सहों वो भक्षीयोर्जुः स्थोर्जं वो भक्षीय रेवंती रमंध्वमस्मिँ ह्योकें ऽस्मिन् गोष्ठें ऽस्मिन् क्षये ऽस्मिन् योनां विहैव स्तेतो माऽपं गात बह्वीर्मे भूयास्त (२१) स॰हितासिं विश्वरूपीरा मोर्जा विशाऽऽगौंपुत्येनाऽऽरायस्पोषेंण सहस्रपोषं वंः

सशह्तास विश्वरूपारा माजा विशाऽऽगापृत्यनाऽऽर्यस्पाषण सहस्रपाष वः पुष्यास् मियं वो रायः श्रयन्ताम्॥ उपं त्वाऽग्ने दिवेदिवे दोषांवस्तर्धिया वयम्। नमो भरंन्त् एमंसि। राजंन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम्। वर्धमान् इ स्वे दमें॥ स नंः पितेवं सूनवेऽग्ने सूपायनो भव। सर्चस्वा नः स्वस्तर्ये॥ अग्ने (२२)

त्वं नो अन्तमः। उत त्राता शिवो भेव वरूथ्यः॥ तं त्वां शोचिष्ठ दीदिवः। सुम्नायं नूनमीमहे सर्खिभ्यः॥ वसुंर्म्निर्वसुंश्रवाः। अच्छां निक्ष द्युमत्तमो र्यिं दाः॥ ऊर्जा वंः पश्याम्यूर्जा मां पश्यत रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण मा पश्यतेडाः स्थ मधुकृतः स्योना माऽऽविंशतेरा मदः। सहस्रपोषं वंः पुष्यासं (२३)

ग्र**अ**मः प्रश्नः (काण्डम् १

परिं त्वाऽग्ने पुरें व्यं विप्ररं सहस्य धीमिह। धृषद्वंणं दिवेदिवे भेतारं भङ्गुरावंतः॥ अग्ने गृहपते सुगृहपतिर्हं त्वयां गृहपंतिना भूयास सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपंतिना भूयाः शत हिमास्तामाशिषमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमा शासेऽमुष्मे ज्योतिष्मतीम्॥ (२४)

भूगस् ख्स्तयेऽग्नं पृष्णसं धृषदंण्मेकात्रिष्णसं॥॥
[६]

अयंज्ञो वा एष योंऽसामोपंप्रयन्तों अध्वरमित्यांह स्तोमंमेवास्मैं युनुत्त्युपेत्यांह प्रजा

मियं वो रायः श्रयन्ताम्॥ तथ्संवितुर्वरैंण्यं भर्गो देवस्यं धीमिह। धियो यो नः

प्रचोदयात्॥ सोमान् इ स्वरंणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते। कुक्षीवन्तुं य औशिजम्॥ कुदा चन

स्तरीरंसि नेन्द्रं सश्चसि दाशुषें। उपोपेन्नु मंघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्यं पृच्यते॥

मेवैन र समानानां करोत्यथां देवलोकादेव मंनुष्यलोके प्रतितिष्ठत्ययमिह प्रथमो धायि धातृभिरित्यांह मुख्यमेवैनं करोत्युभा वांमिन्द्राग्नी आहुवध्या इत्याहौजो बलमेवावं रुन्धेऽयं ते योनिर्ऋत्विय इत्यांह पृशवो वै रुयिः पृशूनेवावं रुन्धे षुङ्गिरुपं तिष्ठते षङ्गा (२६)

वै पुशव उपेमं लोकं प्रजामेव पुशूनिमं लोकमुपैत्यस्य प्रवामनुद्युतमित्यांह सुवर्गो वै

लोकः प्रतः सुवर्गमेव लोक समारोहत्यग्निर्मूर्धा दिवः कुकुदित्यांह मूर्धानं- (२५)

ऋतवं ऋतुष्वेव प्रतिं तिष्ठति षङ्क्षिरुत्तंराभिरुपं तिष्ठते द्वादंश् सं पंद्यन्ते द्वादंश् मासाः संवथ्सरः संवथ्सर एव प्रतिं तिष्ठति यथा वै पुरुषोऽश्वो गौर्जीर्यत्येवमृग्निराहिंतो जीर्यति संवथ्सरस्यं प्रस्तांदाग्निपावमानीभिरुपं तिष्ठते पुनर्नवमेवैनंमुजरं करोत्यथों पुनात्येवोपं तिष्ठते योगं एवास्यैष उपं तिष्ठते (२७)

दमं एवास्यैष उपं तिष्ठते याञ्जेवास्यैषोपं तिष्ठते यथा पापीयाञ्छ्रेयंस आहृत्यं नमस्यतिं ताहिगेव तदांयुर्दा अंग्रेऽस्यायुंमें देहीत्यांहाऽऽयुर्दा ह्यंष वंचींदा अंग्रेऽिस वर्चों मे देहीत्यांह वर्चीदा ह्यंष तंनूपा अंग्रेऽिस तुनुवंं मे पाहीत्यांह (२८)

तनूपा ह्येषोऽग्रे यन्में तनुवां ऊनं तन्म आ पृणेत्यांह् यन्में प्रजायैं पशूनामूनं तन्म आ पूर्येति वावैतदांह् चित्रांवसो स्वस्ति तें पारमंशीयेत्यांह् रात्रिवैं चित्रावंसुरव्युंष्ट्ये वा एतस्यें पुरा ब्रांह्मणा अंभेषुर्व्युष्टिमेवावं रुन्ध् इन्धांनास्त्वा शृत (२९) हिमा इत्यांह शृतायुः पुरुषः शृतेन्द्रिय आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतिं तिष्ठत्येषा वै सूर्मी कर्णकावत्येतयां ह स्म वै देवा असुंराणा शतत्र्हा इस्तृ हिन्त् यदेतयां समिधंमादधांति वर्ज्ञमेवैतच्छंत्र्यां यजंमानो भ्रातृंच्याय प्रहंरित स्तृत्या अछंम्बद्धार् सं त्वमंग्रे सूर्यस्य वर्चसा गथा इत्यांहैतत्त्वमसीदमहं भूयासमिति वावैतदांह त्वमंग्रे सूर्यंवर्चा असीत्यांहा-ऽऽशिषंमेवैतामा शांस्ते॥ (३०)

मूर्धीनं वै तिष्ठत आह श्तमहर पोर्डश चाहा ——[७] सं पेश्यामि प्रजा अहमित्याह यावन्त एव ग्राम्याः पुशवस्तानेवावं रुन्धेऽम्भः स्थाम्भो

स पश्याम प्रजा अहामत्याह् यावन्त एव ग्राम्याः पशवस्तान्वाव रुन्यऽम्मः स्थाम्मा वो भक्षीयेत्याहाम्भो ह्यंता महंः स्थ् महों वो भक्षीयेत्यांह् महो ह्यंताः सहंः स्थ सहों वो भक्षीयेत्यांह सहो ह्यंता ऊर्जस्थोर्जं वो भक्षीये- (३१)

त्याहोर्जो होता रेवंती रमध्वमित्यांह पृशवो वै रेवतीः पृश्नवेवाऽऽत्मन् रंमयत इहैव स्तेतो माऽपं गातेत्यांह ध्रुवा एवेना अनंपगाः कुरुत इष्टक्चिद्वा अन्यौऽग्निः पंशुचिद्न्यः सर्रहितासि विश्वरूपीरिति वृथ्समुभि मृंशृत्युपैवैनं धत्ते पशुचितंमेनं कुरुते प्र (३२)

वा पृषों ऽस्माल्लोकाच्यंवते य आंहवनीयंमुप्तिष्ठंते गार्हंपत्यमुपं तिष्ठतेऽस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यथो गार्हंपत्यायैव नि ह्रुंते गायत्रीभिरुपं तिष्ठते तेजो वै गायत्री तेजं एवा-ऽऽत्मन् धत्तेऽथो यदेतं तृचम्नवाह् सन्तंत्यै गार्हंपत्यं वा अनुं द्विपादों वीराः प्रजायन्ते य एवं विद्वान् द्विपदोंभिर्गार्हंपत्यमुप्तिष्ठंत - (३३)

आऽस्यं वीरो जांयत ऊर्जा वंः पश्याम्यूर्जा मां पश्यतेत्यांहाऽऽशिषंमेवैतामा शांस्ते तथ्संवितुर्वरेंण्यमित्यांह प्रसूँत्ये सोमान् स्वरंणमित्यांह सोमपीथमेवावं रुन्धे कृणुहि ब्रंह्मणस्पत् इत्यांह ब्रह्मवर्च्समेवावं रुन्धे कदा चन स्त्रीर्सीत्यांह न स्त्रीर रात्रिं वसित् (३४)

य पृवं विद्वानिग्नम्पृतिष्ठंते परिं त्वाऽग्ने पुरं वयमित्यांह परिधिमेवैतं परिं दधात्यस्कंन्दायाग्ने गृहपत् इत्यांह यथायजुरेवैतच्छतः हिमा इत्यांह शतं त्वां हेम्न्तानिन्धिषीयित् वावैतदांह पुत्रस्य नामं गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोत् तामाशिषमा शांसे तन्तंवे ज्योतिष्मतीमितिं ब्रूयाद्यस्यं पुत्रोऽजांतः स्यात् तेज्रस्य्येवास्यं ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जांयते तामाशिषमा शांसेऽमुष्मे ज्योतिष्मतीमितिं ब्रूयाद्यस्यं पुत्रो जातः स्यात् तेजं पुवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दंधाति॥ (३५)

ऊर्जं वो भक्षीयेति प्र गार्हंपत्यमुप्तिष्ठंते वसति ज्योतिंप्मतीमेकान्नतिर्श्याची॥५॥

अग्निहोत्रं जुंहोति यदेव किं च यजंमानस्य स्वं तस्यैव तद्रेतः सिश्चिति प्रजनंने प्रजनंनु हि वा अग्निरथौषधीरन्तंगता दहित तास्ततो भूयंसीः प्रजायन्ते यथ्सायं जुहोति रेतं एव तथ्सिंश्चित प्रैव प्रांतस्तनंन जनयित तद्रेतः सिक्तं न त्वष्ट्राऽविंकृतं प्रजायते यावच्छो वै रेतंसः सिक्तस्य (३६)

त्वष्टां रूपाणि विक्रोतिं तावच्छो वै तत्प्रजायत पृष वै दैव्यस्त्वष्टा यो यजंते बह्वीभिरुपं तिष्ठते रेतंस पृव सिक्तस्यं बहुशो रूपाणि वि कंरोति स प्रैव जांयते श्वःश्वो भूयाँन् भवति य पृवं विद्वानिग्नमंपृतिष्ठतेऽहंर्देवानामासीद्रात्रिरसंराणां तेऽसंरा यद्देवानां वित्तं वेद्यमासीतेनं सह (३७)

रात्रिं प्राविश्वन् ते देवा हीना अंमन्यन्त तेंऽपश्यन्नाग्नेयी रात्रिंराग्नेयाः पृशवं इममेवाग्नि इस्तंवाम् स नेः स्तुतः पृश्वन् पुनंदास्यतीति तेंंऽग्निमंस्तुवन्थ्स एँभ्यः स्तुतो रात्रिया अध्यहंर्भि पृश्वित्ररार्जित् ते देवाः पृश्वन् वित्वा कामा अकुर्वत् य एवं विद्वानृग्निमंपृतिष्ठंते पशुमान् भंवत्या- (३८)

दित्यो वा अस्माल्लोकादम्ं लोकमैथ्सोऽम्ं लोकं गृत्वा पुनिर्मि लोकम्भ्यंध्यायथ्स इमं लोकमागत्यं मृत्योरंबिभेन्मृत्युसंयुत इव् ह्यंयं लोकः सोऽमन्यतेममेवाग्निः स्तंवानि स मा स्तुतः स्वर्गं लोकं गंमियष्यतीति सो ऽग्निमंस्तौथ्स एनः स्तुतः स्वर्गं लोकमंगमयद्य -(३९)

पृवं विद्वानिम्निप्तिष्ठंते सुवर्गमेव लोकमेति सर्वमायुरेत्यभि वा पृषोंऽग्नी आ रोहिति य एनावुपतिष्ठंते यथा खलु वे श्रेयानभ्यारूढः कामयंते तथा करोति नक्तमुपं तिष्ठते न प्रातः सर हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्ते सह श्रेयार्श्व पापीयार्श्वासाते ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यन्- (४०)

नक्तंमुप्तिष्ठंते ज्योतिंषैव तमंस्तरत्युप्स्थेयोऽग्नी(३)र्नोप्स्थेया(३) इत्यांहुर्मनुष्यांयेत्र्वे योऽहंरहराहृत्याथैनं याचंति स इन्नै तमुपाँच्छ्त्यथ् को देवानहंरहर्याचिष्यतीति तस्मान्नोप्स्थेयोऽथो खल्बांहुराशिषे वै कं यजमानो यजत् इत्येषा खलु वा (४१)

आहिंताग्नेराशीर्यद्ग्निमुंपतिष्ठंते तस्मांदुप्स्थेयः प्रजापंतिः प्शूनंसृजत् ते सृष्टा अंहोरात्रे प्राविंशन् ताञ्छन्दोंभिरन्वंविन्दुद्यच्छन्दोंभिरुपतिष्ठंते स्वमेव तदन्विंच्छति न तत्रं जाम्यंस्तीत्यांहुर्योऽहंरहरुपतिष्ठंत इति यो वा अग्निं प्रत्यङ्कंपतिष्ठंते प्रत्यंनमोषति यः पराङ् विष्वंङ प्रजयां पुशुभिरेति कवांतिर्यिङ्किवोपं तिष्ठेत नैनं प्रत्योपंति न विष्वंङ प्रजयां पशुभिरेति॥ (४२)

सिक्तस्यं सह भविति यो यत्खलु वै पृशुभिस्त्रयोदश च॥७॥

मम नाम प्रथमं जांतवेदः पिता माता चं दधतुर्यदग्रें। तत्त्वं बिंभृहि पुनरा मदैतोस्तवाहं नामं बिभराण्यग्ने॥ मम नाम तर्व च जातवेदो वासंसी इव विवसानौ ये चरावः। आयुंषे त्वं जीवसे वयं यंथायथं वि परि दधावहै पुनुस्ते॥ नमोऽग्रयेऽप्रतिविद्धाय नमोऽनांधृष्टाय नमः सम्राजैं। अषांढो (४३)

अग्निर्बृहद्वया विश्वजिथ्सहंन्त्यः श्रेष्ठों गन्धर्वः॥ त्वित्पितारो अग्ने देवास्त्वामां-हतयस्त्विद्विवाचनाः। सं मामायुषा सं गौपत्येन सुहिते मा धाः॥ अयमग्निः श्रेष्ठंतमोऽयं भगंवत्तमोऽयः संहस्रुसातंमः। अस्मा अस्तु सुवीर्यम्॥ मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञ समिमं देधातु। या इष्टा उषसों निम्नुचेश्च ताः सं देधामि हविषां घृतेनं॥ पर्यस्वतीरोषंधयः (४४)

पर्यस्वद्वीरुधां पर्यः। अपां पर्यसो यत्पयस्तेन मार्मिन्द्र स॰ सृंज॥ अग्नै व्रतपते व्रतं चेरिष्यामि तच्छेकेयं तन्में राध्यताम्॥ अग्नि १ होतारिमिह त १ हुवे देवान् युज्ञियानिह यान् हर्वामहे॥ आ यन्तु देवाः सुमनुस्यमाना वियन्तुं देवा ह्विषों मे अस्य॥ कस्त्वां युनिक्क स त्वां युनक्क यानिं घुमें कृपालांन्युपचिन्वन्तिं (४५)

वेधसंः। पूष्णस्तान्यपि वृत इंन्द्रवायू विमुश्चताम्॥ अभिन्नो घुर्मो जी्रदानुर्यत् आत्तुस्तदंगुन् पुनंः। इध्मो वेदिः परि्धयंश्च सर्वे युज्ञस्याऽऽयुरन् सं चेरन्ति॥ त्रयंस्त्रि शत्तन्तंवो ये विंति होरे य इमं युज्ञ स्वधया दर्दन्ते तेषां छिन्नं प्रत्येत द्वधाम् स्वाहां घुमीं देवां अप्येतु॥ (४६)

वैश्वानुरो नं ऊत्याऽऽप्र यांतु परावतः। अग्निरुक्थेन वाहंसा॥ ऋतावांनं वैश्वानुरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम्। अजंस्रं घर्ममीमहे॥ वैश्वानरस्यं द॰सनाँभ्यो बृहदरिणादेकंः स्वपस्यंया क्विः। उभा पितरां महयंत्रजायतामिर्दावांपृथिवी भूरिरेतसा॥ पृष्टो दिवि पृष्टो अमिः पृंथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषंधीरा विवेश। वैश्वानुरः सहंसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा स (४७)

अपांढु ओषंधय उपचिन्वन्ति पश्चंचत्वारि॰शच॥४॥——

रिषः पांतु नक्तम्॥ जातो यदंग्ने भुवंना व्यख्यः पृशुं न गोपा इर्यः परिज्मा। वैश्वांनर् ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पांत स्वस्तिभिः सदां नः॥ त्वमंग्ने शोचिषा शोशुंचान् आ रोदंसी अपृणा जायंमानः। त्वं देवार अभिशंस्तेरमुश्चो वैश्वांनर जातवेदो महित्वा॥ अस्माकंमग्ने मुघवंथ्सु धार्यानांमि क्षत्रमृजरर् सुवीर्यम्॥ व्यं जंयेम श्तिनर् सहस्निणं वैश्वांनर् (४८)

वार्जमग्ने तवोतिभिः॥ वैश्वान्रस्यं सुमृतौ स्यांम् राजा हिकं भुवंनानामभिश्रीः। इतो जातो विश्वमिदं वि चेष्टे वैश्वान्रो यंतते सूर्यण॥ अवं ते हेडो वरुण नमोभिरवं युज्ञेभिरीमहे ह्विभिः। क्षयंत्रस्मभ्यंमसुर प्रचेतो राज्ञन्नेनार्श्स शिश्रथः कृतानि॥ उद्त्तमं वरुण पाशं-मस्मदवांधमं वि मध्यमः श्रंथाय। अथां वयमांदित्य (४९)

ब्रुते तवानांगसो अदितये स्याम॥ दुधिकाव्णों अकारिषं जिष्णोरश्वंस्य वाजिनः॥ सुर्भि नो मुखां कर्त् प्र ण आयूर्षि तारिषत्॥ आ दंधिकाः शवंसा पश्चं कृष्टीः सूर्यं इव ज्योतिंषाऽपस्तंतान। सहस्रसाः शंतुसा वाज्यवां पृणक्तु मध्वा सिम्मा वचार्रसि॥ अग्निर्मूर्धा भुवंः। मरुतो यद्धं वो दिवः सुम्नायन्तो हवांमहे। आ तू न (५०)

उपं गन्तन॥ या वः शर्मं शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छ्ताधि। अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त र्यिं नो धत्त वृषणः सुवीरम्॥ अदितिन उरुष्यत्वदितिः शर्म यच्छत्। अदितिः पात्व १ हंसः॥ महीमू षु मातर १ सृव्रतानां मृतस्य पत्नी मवंसे हुवेम। तुविक्ष्त्राम् जर्रन्ती मुरूची १ सुशर्माण् मदिति १ सुप्रणीतिम्॥ सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामं नेहस १ सुशर्माण् मदिति १ सुप्रणीतिम्॥ स्वान्तीमा रुहेमा स्वस्तये॥ इमा १ सु नावमा ५ हर श्वतारित्रा १ श्वतस्प्राम्। अच्छिंद्रां पारियष्णुम्॥ (५१)

दिवा स संहुस्रिणुं वैश्वांनराऽऽदित्यु तू नोंऽनेहसर्र सुशर्माणुमेकान्नविर्रशतिश्चं॥५॥————[११]

देवासुराः परा भूमिभूमिरुपप्रयन्तः सं पंश्याम्ययंज्ञः सं पंश्याम्यग्नि होत्रं मम् नामं वैश्वानर् एकांदश॥११॥

देवासुराः कुद्धः सं पंश्यामि सं पंश्यामि नक्तुमुपं गन्तुनैकंपश्चाशत्॥५१॥

देवासुराः पारियष्णुम्॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः समाप्तः॥१-५॥

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

सं त्वां सिश्चाम् यज्ञंषा प्रजामायुर्धनं च। बृह्स्पतिंप्रसूतो यजंमान इह मा रिषत्॥ आज्यंमिस स्त्यमंसि स्त्यस्याध्यंक्षमिस ह्विरंसि वैश्वान्रं वैश्वदेवमृत्यूंतशुष्म॰ सृत्यौजाः सहींऽसि सहमानमिस सह्स्वारातीः सहंस्वारातीयतः सहंस्व पृतंनाः सहंस्व पृतन्यतः। सहस्रंवीर्यमिस तन्मां जिन्वाऽऽज्यस्याऽऽज्यंमिस सृत्यस्यं सृत्यमंसि सृत्यायुं- (१)

रसि स्त्यश्रुष्ममिस स्त्येनं त्वाऽभि घांरयामि तस्यं ते भक्षीय पश्चानां त्वा वार्तानां युत्रायं धूर्त्रायं गृह्णामि पश्चानां त्वर्त्तूनां युत्रायं धूर्त्रायं गृह्णामि पश्चानां त्वां दिशां युत्रायं धूर्त्रायं गृह्णामि पश्चानां त्वां पश्चजनानां युत्रायं धूर्त्रायं गृह्णामि चरोस्त्वा पश्चंबिलस्य युत्रायं धूर्त्रायं गृह्णामि ब्रह्मणस्त्वा तेजंसे युत्रायं धूर्त्रायं गृह्णामि क्षत्रस्य त्वौजंसे युत्रायं धूर्त्रायं गृह्णामि क्षत्रस्य त्वौजंसे युत्रायं (२)

धूर्त्रायं गृह्णामि विशे त्वां युत्रायं धूर्त्रायं गृह्णामि

सुवीर्याय त्वा गृह्णामि सुप्रजास्त्वायं त्वा गृह्णामि रायस्पोषांय त्वा गृह्णामि ब्रह्मवर्चसायं त्वा गृह्णामि भूरस्माक र हुविर्देवानां माशिषो यजंमानस्य देवानां त्वा देवतां भ्यो गृह्णामि कामांय त्वा गृह्णामि॥ (३)

स्त्यायुरोजंसे युत्राय त्रयंश्विश्शच॥३॥_____

-[8]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽह संजातेषु भूयास् धीर्श्वेत्तां वसुविदुग्रोंऽस्युग्रोऽह संजातेषु भूयास-

मुग्रश्चेतां वसुविदंभिभूरंस्यभिभूरह संजातेषुं भूयास-

मिभ्भेश्चेत्तां वसुविद्युनिज्मं त्वा ब्रह्मंणा दैव्येन ह्व्यायास्मै वोढ्वे जांतवेदः। इन्यांनास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा ज्योग्जीवेम बलिह्तों वयं तै॥ यन्में अग्ने अस्य यज्ञस्य रिष्या- (४)

द्यद्वा स्कन्दादाज्यंस्योत विष्णो। तेनं हन्मि सुपत्नं दुर्मरायुमैनं दधामि निर्ऋत्या

उपस्थैं। भूर्भुवः सुवरुच्छुंष्मो अग्ने यर्जमानायैधि निशुंष्मो अभिदासंते। अग्ने देवेंद्ध मन्विंद्ध मन्द्रंजिह्वामंर्त्यस्य ते होतर्मूर्धन्ना जिंघर्मि रायस्पोषांय सुप्रजास्त्वायं सुवीर्याय मनोंऽसि प्राजापुत्यं मनसा मा भूतेनाऽऽविश् वार्गस्यैन्द्री संपत्रक्षयंणी (५)

वाचा मेंन्द्रियेणाऽऽविंश वसन्तमृत्नां प्रीणामि स माँ प्रीतः प्रीणात् ग्रीष्ममृत्नां प्रीणामि स माँ प्रीतः प्रीणात्

वर्षा ऋतूनां प्रीणामि ता माँ प्रीताः प्रीणन्तु शरदंमृतूनां प्रीणामि सा मां प्रीता प्रीणातु

हेमन्तशिशिरावृंतूनां प्रींणामि तौ माँ प्रीतौ प्रींणीता-मग्नीषोमयोरहं देवयज्यया चक्षुष्मान् भूयासम-

ग्नेरहं देवयज्ययाँ नादो भूयासं (६) दब्धिंरस्यदंब्धो भूयास-

ममुं दंभेयमग्नीषोमयोरहं देवयज्ययां वृत्रहा भूयास-मिन्द्राग्नियोरहं देवयज्ययेन्द्रियाव्यंन्नादो भूयास-

मिन्द्रस्याहं देवयज्ययेन्द्रियावी भूयासं

महेन्द्रस्याहं देवयुज्ययां जेमानं महिमानं गमेयमुग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयुज्ययाऽऽयुंष्मान्

यज्ञेनं प्रतिष्ठां गंमेयम्॥ (७)

रिष्यांथ्सपत्रक्षयंण्यन्नादो भूयास् पद्गिर्शशच॥४॥=

अग्निर्मा दुरिष्टात् पातु सविताऽघश रसाद्यो मेऽन्ति दूरेंऽरातीयति तमेतेन जेष्र

सुरूपवर्षवर्ण एहीमान् भुद्रान् दुर्या र अभ्येहि मामनुंव्रता न्युं शीर्षाणि मृद्वमिड एहादित

एहि सरम्बत्येहि रन्तिरसि रमंतिरसि सूनर्यसि जुष्टे जुष्टिं तेऽशीयोपंहूत उपहुवं (८)

तेंऽशीय सा में सत्याशीर्स्य युज्ञस्यं भूयादरेंडता मनंसा तच्छंकेयं युज्ञो दिव ई रोहतु युज्ञो दिवं गच्छतु यो देवयानः पन्थास्तेनं युज्ञो देवा अप्यैत्वस्मास्विन्द्रं इन्द्रियं दंधात्वस्मात्रायं उत युज्ञाः संचन्तामुस्मासुं सन्त्वाशिषः सा नंः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मुघोनी

जुष्टिंरिस जुषस्वं नो जुष्टां नो- (९)

ऽसि जुष्टिं ते गमेयं मनो ज्योतिंर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञ समिमं देधातु।

बृह्स्पतिंस्तनुतामिमं नो विश्वं देवा इह मांदयन्ताम्॥ ब्रध्न पिन्वंस्व ददंतो मे मा क्षांयि कुर्वृतो मे मोपंदसत् प्रजापंतेर्भागौंऽस्यूर्जंस्वान् पयंस्वान् प्राणापानौ में पाहि समानव्यानौ में पाह्यक्षितोऽस्यक्षित्यै त्वा मा में क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिं ह्रोके॥ (१०)

उपहुर्व ज्ञष्टं नस्त्वा पद चंवशा——[३]
बुर्हिषोऽहं देवयुज्ययाँ प्रजावाँन् भूयासं नराशश्संस्याहं देवयुज्ययां पशुमान् यासमग्रेः स्विष्टकतोऽहं देवयुज्ययाऽऽयोष्मान यजेनं प्रतिष्टां ग्रामेयमग्रेरहम्बिति-

भूयासम्ग्रेः स्विष्टकृतोऽहं देवयुज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेनं प्रतिष्ठां गंमेयम्ग्रेर्हमुज्जिति-मनूज्जेष् सोमंस्याहमुज्जितिमनूज्जेषम्ग्रेरहमुज्जितिमनूज्जेषम्ग्रीषोमंयोर्हमुज्जितिमनूज्जेष-मिन्द्राग्नियोर्हमुज्जितिमनूज्जेषमिन्द्रंस्याहमु- (११)

ज्ञितिमन् ज्ञेषं महेन्द्रस्याहम् ज्ञितिमन् ज्ञेषम् ग्नेः स्विष्टकृतो ऽहम् ज्ञितिमन् ज्ञेषं वाजंस्य मा प्रस्वेनौद्धाभेणोदंग्रभीत्। अथां सपला ५ इन्द्रों मे निग्राभेणाधंरा ५ अकः॥ उद्घाभं चे निग्राभं च ब्रह्मं देवा अवीवृधन्न। अथां सपलानिन्द्राग्नी में विषूचीनान्त्र्यंस्यताम्॥ एमा अंग्मन्नाशिषो दोहंकामा इन्द्रंवन्तो (१२)

वनामहे धुक्षीमिह प्रजामिषम्॥ रोहितेन त्वाऽग्निर्देवता गमयतु हरिभ्यां त्वेन्द्रों देवता

गमयत्वेतंशेन त्वा सूर्यो देवतां गमयतु वि ते मुश्चामि रश्ना वि रश्मीन् वि योक्रा यानिं पिर्चित्नानि धृत्ताद्दस्मासु द्रविणं यचे भृद्रं प्र णौ ब्रूताद्भाग्धान् देवतांसु॥ विष्णौः शंयोर्हं देवयुज्ययां युज्ञेनं प्रतिष्ठां गमयु सोमस्याहं देवयुज्ययां (१३) सुरेता रेतों धिषीय त्वष्टुंरहं देवयुज्ययां पशूना रूपं पुषेयं देवानां पत्नीर्ग्निर्गृह-

सुरता रता धिषाय त्वष्ठुर्ह दवयज्यया पश्नाः रूप पुषय द्वाना पत्नाराग्नगृह-पंतिर्यज्ञस्य मिथुनं तयोर्हं देवयज्ययां मिथुनेन प्र भूयासं वेदोऽसि वित्तिरिस विदेय कर्मासि कुरुणंमिस क्रियास स्मिनिरिस सिन्तासि सुनेयं घृतवंन्तं कुलायिन रेरायस्पोष स् सहस्रिणं वेदो देदातु वाजिनम्॥ (१४)

इन्द्रंस्याहमिन्द्रंबन्तः सोमंस्याहं देवयुज्यया चतुंश्वत्वारिश्शचाहा।———[४] आ प्यायतां ध्रुवा घृतेन युज्ञं यज्ञं प्रति देवयन्द्राः। सूर्याया ऊधोऽदित्या उपस्थं उरुधारा

पृथिवी युज्ञे अस्मिन्॥ प्रजापंतिर्विभान्नामं लोकस्तस्मि इंस्त्वा दधामि सह यजमानेन सदिस् सन्में भूयाः सर्वमिस् सर्वं मे भूयाः पूर्णमंसि पूर्णं में भूया अक्षितमिस् मा में क्षेष्ठाः प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजों मार्जयन्तां दिक्षणायां (१५) दिश्याप् ओषंधयो वनस्पतंयो मार्जयन्तामूर्ध्वायाँ दिशि यज्ञः संवथ्सरो यज्ञपंतिर्मार्जयन्तां विष्णोः क्रमौंऽस्यभिमातिहा गायत्रेण छन्दंसा पृथिवीमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमौंऽस्यभिशस्तिहा त्रैष्टुंभेन छन्दंसाऽन्तरिक्षमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो

दिशि मासाः पितरों मार्जयन्तां प्रतीच्यां दिशि गृहाः पुशवों मार्जयन्तामुदींच्यां

विष्णोः क्रमोंऽस्यरातीयतो ह्न्ता जागंतेन छन्दंसा दिवमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोंऽसि शत्र्यतो ह्न्ताऽऽनुष्टुभेन छन्दंसा दिशोऽनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मः॥ (१६)

दक्षिणायां हिष्मो विष्णोरेकात्रत्रि<u>र</u>श्यवं॥२॥————[५] अर्गन्म सुवः सुवेरगन्म सुन्दशंस्ते मा छिथ्सि यत्ते तपुस्तस्मै ते माऽऽवृक्षि सुभूरसि

श्रेष्ठों रश्मीनामांयुर्धा अस्यायुंमें धेहि वर्चोधा असि वर्ची मिये धेहीदमहम्ममुं भ्रातृंव्यमाभ्यो दिग्भ्यों उस्यै दिवों उस्मादन्तिरक्षादस्यै पृथिव्या अस्मादन्नाद्यान्निर्भजामि निर्भक्तः स यं द्विष्मः। (१७)

सं ज्योतिषाऽभूवमैन्द्रीमावृतंमन्वावंर्ते सम्हं प्रजया सं मयाँ प्रजा सम्हर रायस्पोषेण सं मयां रायस्पोषः सिमेद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासं वसुंमान् यज्ञो वसीयान् भूयास्मग्न आयूर्षेष पवस् आ सुवोर्ज्ञिमिषं च नः। आरे बांधस्व दुच्छुनांम्॥ अग्ने पवंस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्॥ (१८)

दध्त पोष र्रे र्यिं मियं। अग्नें गृहपते सुगृहपतिर्हं त्वयां गृहपंतिना भूयास र सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपंतिना भूयाः शत हिमास्तामाशिषमा शांसे तन्तंवे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमाशांसेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीं कस्त्वां युनक्ति स त्वा विमुश्चत्वग्नें व्रतपते व्रतमंचारिष् तदंशकं तन्मेंऽराधि यज्ञो बंभव स आ (१९)

बंभूव स प्र जंज्ञे स वांवृधे। स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्मा श्रिपतीन् करोतु वय स्याम् पतंयो रयीणाम्॥ गोमा रे अग्नेऽविमा स् अश्वी यज्ञो नृवथ्संखा सदमिदंप्रमृष्यः। इडांवा र एषो अंसुर प्रजावान दीर्घो रियः पृथुबुधः सभावान्॥ (२०)

^{हिष्णः} सुर्वार्यु<u>र</u> स आ पश्चविरशच॥४॥——[६] यथा वै संमृतसोमा एवं वा एते संमृतयुज्ञा यद्दंर्शपूर्णमासौ कस्य वाहं देवा षष्ठमः प्रश्नः (काण्डम् १)

युज्ञमा गर्च्छन्ति कस्यं वा न बंहूनां यर्जमानानां यो वै देवताः पूर्वः परिगृह्णाति स एनाः श्वो भूते यंजत एतद्वै देवानांमायतंनं यदांहवनीयौं उन्तराग्नी पंशूनां गार्हंपत्यो मनुष्यांणामन्वाहार्यपर्चनः पितृणामग्निं गृह्णाति स्व एवायतंने देवताः परि (२१)

गृह्णाति ताः श्वो भूते यंजते व्रतेन वै मेध्योऽग्निर्वृतपंतिर्ब्राह्मणो व्रत्भृद् व्रतम्पेष्यन् ब्रूंयादग्ने व्रतपते व्रतं चेरिष्यामीत्यग्निर्वे देवानां व्रतपंतिस्तस्मां एव प्रंतिप्रोच्यं व्रतमालंभते ब्रहिषां पूर्णमांसे व्रतमुपैति वृथ्सैरमावास्यायामेतस्येतयोरायतंनमुप्स्तीर्यः पूर्वश्चाग्निरपंर-श्चेत्यांहुर्मनुष्यां (२२)

इच्चा उपस्तीर्णमिच्छन्ति किम् देवा येषां नवांवसान्मुपाँस्मिञ्चो यक्ष्यमाणे देवतां

वसन्ति य एवं विद्वानिम्निप्रस्तृणाति यर्जमानेन ग्राम्याश्चं प्रावोऽवरुध्यां आर्ण्याश्चेत्यां-हुर्यद्ग्राम्यानुप्वसंति तेनं ग्राम्यानवं रुन्धे यदांरुण्यस्याश्ञाति तेनांरुण्यान् यदनांश्वानुप्वसेंत् पितृदेवत्यंः स्यादारण्यस्यांश्ञातीन्द्रियं (२३) वा आंरुण्यमिन्द्रियमेवाऽऽत्मन् धंत्ते यदनाश्वानुप्वसेत् क्षोधुंकः स्याद्यदंश्जीयादुद्रौं-

उस्य पशूनभिमंन्येतापौँ ऽश्ञाति तन्नेवांशितं नेवानंशितं न क्षोधुंको भवंति नास्यं रुद्रः पुशूनिमें मन्यते वज्रों वे यज्ञः क्षुत्खलु वे मनुष्यंस्य भ्रातृं व्यो यदनां श्वानुप्वसंति वज्रेणेव साक्षात्क्ष्पं भ्रातृंव्य १ हन्ति॥ (२४)

परिं मनुष्यां इन्द्रियर साक्षात् त्रीणिं च॥४॥_____

यो वै श्रुद्धामनारभ्य युज्ञेन यजंते नास्येष्टाय श्रद्धंधतेऽपः प्र णंयति श्रुद्धा वा आपंः श्रद्धामेवाऽऽरभ्यं युज्ञेनं यज्ञत उभयेंऽस्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्धंधते तदांहुरित वा एता वर्त्रन्नेदन्त्यित वाचं मनो वावैता नाति नेदन्तीति मनसा प्र णयतीयं वै मनो- (२५)

ऽनयैवैनाः प्र णंयत्यस्कंन्नहविर्भवति य एवं वेदं यज्ञायुधानि सम्भंरति युज्ञो वै यंज्ञायुधानिं युज्ञमेव तथ्सम्भंरति यदेकंमेक सम्भरेंत पितृदेवृत्यांनि स्युर्यथ्सुह सर्वाणि मानुषाणि द्वेद्वे सम्भंरति याज्यानुवाक्यंयोरेव रूपं करोत्यथीं मिथुनमेव यो वै दर्श यज्ञायुधानि वेदं मुख्तौंऽस्य युज्ञः केल्पते स्फा- (२६)

श्चं कृपालांनि चाग्निहोत्रहवंणी च शूर्पं च कृष्णाजिनं च शम्यां चोलूखंलं च मुसंलं च दृषचोपंला चैतानि वै दर्श यज्ञायुधानि य एवं वेदं मुखतौंऽस्य यज्ञः कंल्पते यो वै

देवेभ्यः प्रतिप्रोच्यं यज्ञेन यजंते जुषन्तैंऽस्य देवा ह्व्यः ह्विर्निरुप्यमाणम्भि मंत्रयेताग्निः होतांरिम्ह तः हुंव इतिं (२७)

देवेभ्यं एव प्रंतिप्रोच्यं यज्ञेनं यजते जुषन्तें उस्य देवा ह्व्यमेष वै यज्ञस्य ग्रहों गृहीत्वैव यज्ञेनं यजते तदुंदित्वा वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्या अथो मनसा वै प्रजापितर्य्ज्ञमंतनुत् मनसीव तद्यज्ञं तनुते रक्षंसामनंन्ववचाराय यो वै यज्ञं योग् आगंते युनिक्तं युङ्के युंआनेषु कस्त्वां युनिक्तं स त्वां युनिक्तित्यांह प्रजापंतिवैवे कः प्रजापंतिवैवेनं युनिक्तं युङ्के युंआनेषु॥ (२८)

वे मनः स्म्य इति युन्क्रेकांदश चारा।———[८]
प्रजापंतिर्यज्ञानंसृजताग्निहोत्रं चाँग्निष्टोमं चं पौर्णमासीं चोक्थ्यं चामावास्यां चातिरात्रं
च तानुदंमिमीत यावंदग्निहोत्रमासीत् तावांनग्निष्टोमो यावंती पौर्णमासी तावांनुकथ्यो

च तानुदाममात् यावदाग्रहात्रमासात् तावानाग्रष्टामा यावता पाणमासा तावानुक्थ्या यावत्यमावास्या तावानतिरात्रो य एवं विद्वानंग्निहोत्रं जुहोति यावदिग्निष्टोमेनोपाप्नोति तावदुपाँऽऽप्नोति य एवं विद्वान् पौंर्णमासीं यजंते यावदुक्थ्येनोपाप्नोति (२९)

तावदुपाँऽऽप्रोति य एवं विद्वानंमावास्याँ यजंते यावंदितरात्रेणोपाप्रोति तावदुपाँऽऽ-प्रोति परमेष्ठिनो वा एष यज्ञोऽग्रं आसीत् तेन स पर्मां काष्ठांमगच्छत् तेनं प्रजापंतिं निरवांसाययत् तेनं प्रजापंतिः पर्मां काष्ठांमगच्छत् तेनन्द्रं निरवांसाययत् तेनन्द्रः पर्मां काष्ठांमगच्छत् तेनाग्रीषोमौ निरवांसाययत् तेनाग्रीषोमौ पर्मां काष्ठांमगच्छतां य (३०)

एवं विद्वान् दंर्शपूर्णमासौ यजंते पर्मामेव काष्ठां गच्छति यो वै प्रजांतेन यज्ञेन् यजंते प्र प्रजयां प्शुभिर्मिथुनैर्जायते द्वादंश् मासाः संवथ्सरो द्वादंश द्वन्द्वानि दर्शपूर्ण-मासयोस्तानि सम्पाद्यानीत्याहुर्वथ्सं चोपावसृजत्युखां चाधि श्रयत्यवं च हन्ति दृषदौं च समाहन्त्यधि च वपंते कृपालानि चोपं दधाति पुरोडाशं चा- (३१)

धिश्रयत्याज्यं च स्तम्बय्जुश्च हरंत्यभि चं गृह्णाति वेदिं च परिगृह्णाति पत्नीं च सं नंह्यति प्रोक्षंणीश्चाऽऽसादयत्याज्यं चैतानि वै द्वादंश द्वन्द्वानिं दर्शपूर्णमासयोस्तानि य एव॰ सम्पाद्य यजंते प्रजांतेनैव यज्ञेनं यजते प्र प्रजयां प्शुभिर्मिथुनैर्जायते॥ (३२)

उक्थ्येंनोपाुप्रोत्यंगच्छतां यः पुंरोडाशं च चत्वारि १ शर्च ॥४॥———[९]

ध्रुवों ऽसि ध्रुवों ऽह १ संजातेषुं भूयासमित्यांह ध्रुवाने वैनांन् कुरुत उग्रों ऽस्युग्रों-ऽह १ संजातेषुं भूयासमित्याहाप्रंतिवादिन एवैनां न्कुरुते ऽभिभूरं स्यभिभूरह १ संजातेषुं भूयासमित्यां ह य एवैनं प्रत्युत्पिपीं तमुपां स्थते युनिज्मं त्वा ब्रह्मणा दैव्येनेत्यां हैष वा अग्नेर्योगस्तेने (३३)

वैनं युनक्ति यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुंवर्गं लोकमायन् यज्ञस्य व्यृद्धेनासुंरान्

परांभावयन् यन्में अग्ने अस्य यज्ञस्य रिष्यादित्यांह यज्ञस्यैव तथ्समृद्धेन यज्ञमानः सुवर्गं लोकमेति यज्ञस्य व्यृद्धेन भातृंव्यान् परां भावयत्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहंतीभिरुपं सादयेद्यज्ञमुखं वा अग्निहोत्रं ब्रह्मैता व्याहंतयो यज्ञमुख एव ब्रह्मं (३४) कुरुते संवथ्सरे पूर्यागंत एताभिरेवोपंसादयेद् ब्रह्मणैवोभ्यतः संवथ्सरं परिगृह्णाति

दर्शपूर्णमासौ चौतुर्मास्यान्यालभंमान एताभिर्व्याहितीभिर्ह्वी इष्यासादयेद्यज्ञमुखं वै देर्शपूर्णमासौ चौतुर्मास्यानि ब्रह्मैता व्याहितयो यज्ञमुख एव ब्रह्मं कुरुते संवथ्सरे पूर्यागंत एताभिरेवासादयेद् ब्रह्मंणैवोभ्यतः संवथ्सरं परिगृह्णाति यद्वै यज्ञस्य साम्ना क्रियते राष्ट्रं (३५)

यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छिति यद्द्या विशं यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छत्यर्थ ब्राह्मणोऽनाशीर्केण यज्ञेनं यजते सामिधेनीरंनुवक्ष्यन्नेता व्याहंतीः पुरस्तौद्दध्याद् ब्रह्मेव प्रतिपदं कुरुते तथौ ब्राह्मणः साशींर्केण यज्ञेनं यजते यं कामयेत् यजमानं भ्रातृंव्यमस्य यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति तस्यैता व्याहंतीः पुरोऽनुवाक्यायां दध्याद् भ्रातृव्यदेवत्यां वै पुरोऽनुवाक्यौ भ्रातृंव्यमेवास्यं यज्ञस्या- (३६)

ऽऽशीर्गच्छिति यान् कामयेत् यजंमानान्थ्समावंत्येनान् यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति तेषांमेता व्याहंतीः पुरोऽनुवाक्यांया अर्ध्च एकां दध्याद्याज्यांयै पुरस्तादेकां याज्यांया अर्ध्च एकां दध्याद्याज्यायै पुरस्तादेकां याज्यांया अर्ध्च एकां तथैनान्थ्समावंती यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छिति यथा वै पर्जन्यः सुवृष्टं वर्षत्येवं यज्ञो यजंमानाय वर्षिति स्थलयोदकं परिगृह्णन्त्याशिषां यज्ञं यजंमानः परिगृह्णाति मनोंऽिस प्राजापृत्यं (३७)

मनंसा मा भूतेनाऽऽविशेत्यांहु मनो वै प्रांजापत्यं प्रांजापत्यो यज्ञो मनं एव यज्ञमात्मन् धंत्ते वार्गस्यैन्द्री संपत्नक्षयंणी वाचा मेन्द्रियेणाऽऽविशेत्यांहैन्द्री वै वाग्वाचंमेवेन्द्रीमात्मन् धंत्ते॥ (३८)

तेनैव बहां गुष्ट्रमेवास्यं युजस्यं प्राजापत्यः पद्गिरंशच॥॥———[१०]
यो वै सप्तद्शं प्रजापतिं युज्ञम्नवार्यत्तं वेद् प्रतिं युज्ञनं तिष्ठति न युज्ञाद् अर्रशत्

या व सप्तद्श प्रजापात युज्ञम्नवायत् वद् प्रात युज्ञन तिष्ठात् न युजाद् भ्रश्शत् आ श्रांवयेति चतुरक्षर्मस्तु श्रौष्डिति चतुरक्षर् यजेति द्यक्षर् ये यजामह् इति पश्चौक्षरं द्यक्षरो वेषद्वार एष वे संप्तद्शः प्रजापंतिर्यज्ञम्नवायंत्तो य एवं वेद प्रति युज्ञेनं तिष्ठति न युज्ञाद् भ्रश्शते यो वे युज्ञस्य प्रायणं प्रतिष्ठा- (३९)

मुदर्यनं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेनं स्ड्स्थां गंच्छत्या श्रांवयास्तु श्रोषड्यज् ये यजांमहे वषद्वार एतद्वे यज्ञस्य प्रायंणमेषा प्रतिष्ठेतदुदर्यनं य एवं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेनं स्ड्स्थां गंच्छिति यो वै सूनृतांयै दोहं वेदं दुह एवैनां यज्ञो वै सूनृताऽऽ-श्रांवयेत्यैवैनांमह्नदस्तु (४०)

श्रौष्डित्युपावाँस्राग्यजेत्युदंनैषी्द्ये यजांमह् इत्युपांसदद्वषद्वारेणं दोग्ध्येष वै सूनृतांये दोहो य एवं वेदं दुह एवैनां देवा वै स्त्रमांसत् तेषां दिशोंऽदस्यन्त एतामाद्रां पङ्किमंपश्यन्ना श्रावयेति पुरोवातमंजनयन्नस्तु श्रौषडित्यन्त्रार समंप्लावयन् यजेति विद्युतं- (४१)

मजनयन् ये यजांमह् इति प्रावंर्षयन्नभ्यंस्तनयन् वषद्भारेण् ततो वै तेभ्यो दिशः प्राप्यायन्त य एवं वेद प्रास्मै दिशः प्यायन्ते प्रजापंतिं त्वोवेदं प्रजापंतिस्त्वं वेद् यं प्रजापंतिर्वेद स पुण्यो भवत्येष वै छंन्द्स्यः प्रजापंतिरा श्रांवयास्तु श्रौषड्यज् ये यजामहे वषद्कारो य एवं वेद पुण्यो भवति वसन्त- (४२)

मृंतूनां प्रींणामीत्यांहृत्वो वै प्रयाजा ऋतूनेव प्रींणाति तेंंऽस्मै प्रीता यंथापूर्वं कंल्पन्ते कल्पंन्तेऽस्मा ऋतवो य एवं वेदाग्नीषोमंयोर्हं देवयुज्यया चक्षुंष्मान् भूयास्मित्यांहाग्नीषोमांभ्यां वै यज्ञश्चक्षुंष्मान् ताभ्यांमेव चक्षुंरात्मन् धंत्तेऽग्नेर्हं देवयुज्ययांन्नादो भूयास्मित्यांहाग्निर्वे देवानांमन्नादस्तेनैवा- (४३)

ऽन्नाद्यंमात्मन् धंत्ते दब्धिंर्स्यदंब्धो भूयासम्मुं दंभेयमित्यांहैतया वै दब्ध्यां देवा असुंरानदभुवन् तयैव भ्रातृंव्यं दभ्रोत्युग्नीषोमयोर्हं देवयुज्ययां वृत्रहा भूयासमित्यांहाग्नी-षोमांभ्यां वा इन्द्रों वृत्रमंहुन् ताभ्यांमेव भ्रातृंव्यः स्तृणुत इन्द्राग्नियोर्हं देवयुज्ययें-न्द्रियाव्यंन्नादो भूयासमित्यांहेन्द्रियाव्यंवान्नादो भंवतीन्द्रंस्या- (४४)

ऽहं देवयुज्ययैन्द्रियावी भूयासमित्याहेन्द्रियाव्येव भवति महेन्द्रस्याहं देवयुज्ययां

प्रतिष्ठामह्र्दस्तुं विद्युतं वसन्तमेवेन्द्रंस्याऽष्टात्रिरंशच॥७॥—

जेमानं महिमानं गमेयमित्यांह जेमानंमेव महिमानं गच्छत्यग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्यया-ऽऽयुंष्मान् यज्ञेनं प्रतिष्ठां गमेयमित्याहाऽऽयुंरेवाऽऽत्मन् धत्ते प्रतिं यज्ञेनं तिष्ठति॥ (४५)

हवन्ते यत्पार्या युनर्जते धियस्ताः। शूरो नृषांता शवंसश्चकान आ गोमंति ब्रजे भंजा त्वं नंः॥ इन्द्रियाणि शतऋतो या ते जनेषु पश्चसुं। इन्द्र तानि त आ वृंणे॥ अनुं ते दायि

इन्द्रंं वो विश्वतस्पिर् हवांमहे जनेंभ्यः। अस्माकंमस्तु केवंलः॥ इन्द्रं नरों नेमिधंता

नः॥ इन्द्रियाणे शतकर्तो या ते जनेषु पृश्चसु। इन्द्र तानि त आ वृणे॥ अनु ते दायि मृह इन्द्रियायं सुत्रा ते विश्वमन् वृत्रहत्ये। अनुं (४६)

क्षत्रमनु सहो यज्त्रेन्द्रं देवेभिरन्ं ते नृषद्यं॥ आ यस्मिन्थ्सप्त वांस्वास्तिष्ठंन्ति स्वारुहो यथा। ऋषिर्ह दीर्घृश्रुत्तंम् इन्द्रंस्य घर्मो अतिथिः॥ आमास् पृक्कमैरंय आ सूर्यर् रोहयो दिवि। घर्मं न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे गिरंः॥ इन्द्रमिद्राथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिर्किणः। इन्द्रं वाणीरनूषत॥ गायंन्ति त्वा गायृत्रिणो- (४७) ऽर्चन्त्युकंमुर्किणः। ब्रह्माणंस्त्वा शतऋतुवृद्धर्शमिव येमिरे॥ अर्ष्होमुचे प्र भेरेमा

मनीषामीषिष्ठदान्त्रे सुमृति गृणानाः। इदिमेन्द्र प्रति हृव्यं गृभाय सृत्याः सेन्तु यजमानस्य कामाः॥ विवेष यन्मां धिषणां जजान स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमह्नंः। अर्श्हंसो यत्रं पीपर्द्यथां नो नावेव यान्तंमुभये हवन्ते॥ प्र सुम्राजं प्रथममध्वराणां- (४८)

मर्शेमुचं वृष्भं युज्ञियांनाम्। अपां नपांतमिश्वना ह्यंन्तमस्मिन्नर इन्द्रियं धंत्तमोजंः॥

मश्होमुचं वृष्भं यज्ञियांनाम्। अपां नपांतमिश्वेना हयन्तमस्मिन्नर इन्द्रियं धंत्तमोजः॥ वि नं इन्द्र मृधों जिह नीचा यंच्छ पृतन्यतः। अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्माश् अभिदासंति॥ इन्द्रं क्षत्रम्भि वाममोजोऽजांयथा वृषभ चर्षणीनाम्। अपानुदो जनमित्रयन्तंमुरुं देवेभ्यों अकृणोरु लोकम्॥ मृगो न भीमः कुंचरो गिरिष्ठाः पंरावत - (४९)

आ जंगामा परंस्याः। सृकः सःशायं पिविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रूंन् तािढ वि मृधो नुदस्व॥ वि शत्रून् वि मृधो नुद् वि वृत्रस्य हन् रुज। वि मृन्युमिन्द्र भािम्तो-ऽमित्रंस्याभिदासंतः॥ त्रातार्मिन्द्रंमिवतार्मिन्द्रः हवेहवे सुहवः शूरमिन्द्रम्॥ हुवे नु शत्रं पुंरुहूतमिन्द्रः स्वस्ति नो मृघवां धात्विन्द्रः॥ मा ते अस्याः (५०)

संहसावृन् परिष्टावृघायं भूम हरिवः परादै। त्रायंस्व नोऽवृकेभिर्वरूथैस्तवं प्रियासंः सूरिषुं स्याम॥ अनंवस्ते रथमश्वाय तक्षुन् त्वष्टा वर्ज्रं पुरुहूत द्युमन्तम्। ब्रह्माण् इन्द्रं मृहयंन्तो अर्केरवर्धयन्नहंये हन्तवा उं॥ वृष्णे यत् ते वृषंणो अर्कमर्चानिन्द्र ग्रावांणो अदिंतिः सुजोषाः। अनुश्वासो ये पुवयोऽर्था इन्द्रेषिता अभ्यवंर्तन्त दस्यून्॥ (५१)

बृत्रहत्येऽन् गायुत्रिणौंऽध्वराणां परावतोऽस्यामृष्टाचेत्वारि श्रच॥६॥——[१२]

सं त्वां सिश्चामि ध्रुवोंस्यग्निर्मां बुर्हिषोऽहमाप्यायतामगंन्म् यथा वै यो वै श्रुद्धां प्रजापंतिर्युज्ञान् ध्रुवोंसीत्यांह् यो वे संप्तदुशमिन्द्रं वो द्वादंश॥१२॥

सं त्वां बुर्हिषोऽहं यथा वा एवं विद्वाञ्छ्रौषंद्व् सहसावन्नेकंपश्चाशत्॥५१॥

सं त्वां सिश्चामि दस्यून्ं॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः समाप्तः॥१-६॥

॥सप्तमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः॥

पाक्यज्ञं वा अन्वाहिताग्नेः पृशव् उपं तिष्ठन्त इडा खलु वै पांकय्ज्ञः सैषाऽन्त्रा प्रयाजान्याजान् यजमानस्य लोकेऽविहिता तामौहियमाणाम्भि मंत्रयेत सुरूपवर्षवर्ण् एहीति पृशवो वा इडां पृश्नेवोपं ह्वयते यृज्ञं वै देवा अदुंहन् यृज्ञोऽसुंरा अदुहृत् तेऽसुंरा यज्ञदुंग्धाः परांऽभवन् यो वै यज्ञस्य दोहं विद्वान् (१)

यज्तेऽप्यन्यं यजमानं दुहे सा में स्त्याऽऽशीर्स्य यृज्ञस्यं भूयादित्यांहैष वै यृज्ञस्य दोह्स्तेनैवैनं दुहे प्रत्ता वै गौर्दुहे प्रत्तेडा यजमानाय दुह एते वा इडांये स्तना इडोपंहूतेतिं वायुर्वथ्सो यर्रह् होतेडांमुपृह्वयेत तर्रह् यजमानो होतार्मीक्षंमाणो वायुं मनसा ध्यायेन्-

मात्रे वथ्समुपावंसृजित सर्वेण वै युज्ञेनं देवाः सुंवर्गं लोकमांयन् पाकयज्ञेन् मनुंरश्राम्यथ्सेडा मनुंमुपावंतित तान्देवासुरा व्यंह्वयन्त प्रतीचीं देवाः परांचीमसुंराः सा देवानुपावंतित प्रावो वै तद्देवानंवृणत प्रावोऽसुंरानजहुर्यं कामयेतापृशः स्यादिति परांचीं तस्येडामुपंह्वयेतापशुरेव भविति यं (३)

कामयेत पशुमान्थ्स्यादितिं प्रतीचीं तस्येडामुपंह्वयेत पशुमानेव भेवित ब्रह्मवादिनों वदन्ति स त्वा इडामुपंह्वयेत् य इडामुप्टूयाऽऽत्मान्मिडांयामुप्ह्वयेतेति सा नेः प्रिया सुप्रतूंर्तिर्म्घोनीत्याहेडांमेवोप्टूयाऽऽत्मान्मिडांयामुपं ह्वयते व्यंस्तमिव वा एतद्यज्ञस्य यदिडां सामि प्राश्वन्तिं (४)

सामि माँर्जयन्त एतत् प्रित् वा असुंराणां युज्ञो व्यंच्छिद्यत् ब्रह्मंणा देवाः समंदधुर्बृह्स्पतिंस्तनुतामिमं न इत्यांह् ब्रह्म वे देवानां बृह्स्पतिर्ब्रह्मंणैव युज्ञ सन्दंधाति विच्छिन्नं युज्ञ समिमं दंधात्वित्यांह् सन्तंत्यै विश्वे देवा इह मांदयन्तामित्यांह सन्तत्यैव युज्ञं देवेभ्योऽनुं दिशति यां वे (५)

युज्ञे दक्षिणां ददांति तामंस्य पृशवोऽनु सङ्कांमन्ति स एष ईंजानोंऽपृशुर्भावृंको यजंमानेन खलु वै तत्कार्यमित्यांहुर्यथां देवत्रा दत्तं कुंवीताऽऽत्मन् पृशून् रमयेतेति ब्रध्न पिन्वस्वेत्यांह युज्ञो वै ब्रध्नो युज्ञमेव तन्मंहयृत्यथों देवत्रैव दत्तं कुंरुत आत्मन् पृशून् रमयते ददंतो मे मा क्षायीत्याहाक्षितिमेवोपैति कुर्वतो मे मोपं दस्दित्यांह भूमानंमेवोपैति॥ (६)

बिद्धान्यांये चं प्रारवित् यां वे म् एकाव्यविरंशितिश्रीवश्री ॥६॥ [१]

सङ्श्रंवा ह सौवर्चन्सस्तुमिंञ्चमौपोंदितिमुवाच् यथ्स्त्रिणा् ह् होताऽभूः कामिडामुपां-ह्रथा इति तामुपांह् इति होवाच् या प्राणेनं देवान् दाधारं व्यानेनं मनुष्यांनपानेनं पितृनिति छिनत्ति सा न छिन्ती (३) इति छिनतीति होवाच् शरींरं वा अंस्यै तदुपांह्रथा इति होवाच गौर्वा (७)

अंस्यै शरीरं गां वाव तौ तत्पर्यवदतां या यज्ञे दीयते सा प्राणेनं देवान् दांधार् ययां मनुष्यां जीवंन्ति सा व्यानेनं मनुष्यान् यां पितृभ्यो घ्रन्ति साऽपानेनं पितृन् य एवं वेदं पशुमान् भंवत्यथ् वै तामुपाँह् इतिं होवाच् या प्रजाः प्रभवंन्तीः प्रत्याभवतीत्यन्नं वा अंस्यै

दुपाँह्वथा इति होवाचौषंधयो वा अस्या अन्नमोषंधयो वे प्रजाः प्रभवंन्तीः प्रत्या भंविन्ति य एवं वेदाँन्नादो भंवत्यथ वे तामुपाँह्व इति होवाच् या प्रजाः पंराभवंन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवंन्तीर्गृह्णाति प्रत्याभवंन्तीर्गृह्णाति प्रत्याभवंन्तीर्गृह्णाति प्रत्याभवंन्तीर्गृह्णाति प्रत्याभवंन्तीर्गृह्णाति प्रत्याभवंन्तीर्गृह्णाति य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठत्यथ वे तामपाँ इति होवाच् यसौ निक्रमणे घतं प्रजाः सञ्चीवंन्तीः प्रिवन्तीति किन्नि सा

वै तामुपाँह्व इति होवाच् यस्यै निक्रमणे घृतं प्रजाः स्त्रीवन्तीः पिबन्तीति छिनत्ति सा न छिन्ती (३) इति न छिन्तीति होवाच् प्र तु जनयतीत्येष वा इडामुपाँह्वथा इति होवाच् वृष्टिर्वा इडा वृष्ट्ये वै निक्रमणे घृतं प्रजाः स्त्रीवन्तीः पिबन्ति य एवं वेद प्रैव जायतेऽन्नादो भवति॥ (१०)

गोर्वा अंस्ये तत् प्रतिष्ठाऽहंया हति विरम्पतिशंगरगा——[२]
प्रोक्षं वा अन्ये देवा इज्यन्ते प्रत्यक्षंम्नये यद्यजंते य एव देवाः प्रोक्षंमिज्यन्ते
तानेव तद्यंजिति यदंन्वाहार्यमाहर्रत्येते वै देवाः प्रत्यक्षं यद ब्राह्मणास्तानेव तेनं प्रीणात्यथो

तानेव तद्यंजित यदंन्वाहार्यमाहरंत्येते वै देवाः प्रत्यक्षं यद् ब्राँह्मणास्तानेव तेनं प्रीणात्यथो दक्षिणैवास्यैषाऽथो यज्ञस्यैव छिद्रमिं दधाति यद्वै यज्ञस्यं क्रूरं यद्विलिष्टं तदंन्वाहार्येणा-(११)

न्वाहंरित तदंन्वाहार्यस्यान्वाहार्यत्वं देवदूता वा एते यद्दत्विजो यदंन्वाहार्यमाहरित देवदूतानेव प्रीणाति प्रजापंतिर्देवेभ्यों युज्ञान् व्यादिश्रथ्स रिरिचानोऽमन्यत् स एतमंन्वाहार्यमभंक्तमपश्यत् तमात्मन्नंधत्त स वा एष प्रांजापत्यो यदंन्वाहार्यो यस्यैवं सप्तमः प्रश्नः (काण्डम् १)

प्रजापंतिः प्रजापंते- (१२)

राह्यें देवा वै यद्यज्ञेऽकुंर्वत् तदसुंरा अकुर्वत् ते देवा एतं प्रांजापृत्यमंन्वाहार्यमपश्यन् तम्न्वाहंरन्त् ततों देवा अभवन् परासुंरा यस्यैवं विदुषौंऽन्वाहार्यं आह्रियते भवंत्यात्मना परौस्य भ्रातृंच्यो भवति यज्ञेन वा इष्टी पक्केनं पूर्ती यस्यैवं विदुषौंऽन्वाहार्यं आह्रियते स

विदुषौं ऽन्वाहार्यं आह्रियतें साक्षादेव प्रजापंतिमृभ्रोत्यपंरिमितो निरुप्योऽपंरिमितः

परास्य भातृत्यो भवति यज्ञेन वा इष्टी पक्षेन पूर्ती यस्यैव विदुषोऽन्वाहाये आहियते स त्वेवेष्टांपूर्ती प्रजापंतेर्भागोऽसी- (१३) त्यांह प्रजापंतिमेव भांगुधेयेन समर्धयुत्यूर्जस्वान पर्यस्वानित्याहोर्जमेवास्मिन

पयों दधाति प्राणापानौ में पाहि समानव्यानौ में पाहीत्यांहाऽऽशिषंमेवैतामा शास्ते-ऽक्षिंतोऽस्यक्षित्यै त्वा मा में क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिं लोक इत्यांह क्षीयंते वा अमुष्मिं लोक-ऽन्निमितः प्रंदान् इं ह्यंमुष्मिं लोके प्रजा उपजीवंन्ति यदेवमंभिमृशत्यिक्षिंतिमेवैनंद्गमयित

नास्यामुष्मिँ ल्लोकेऽन्नं क्षीयते॥ (१४)

अन्यहार्येण प्रजापंतरिस् हांमुर्ण्यिक्षेके पश्चंदश चाडाा———[३] बुर्हिषोऽहं देवयुज्ययां प्रजावांन् भूयासमित्यांह बुर्हिषा वै प्रजापंतिः प्रजा अंसृजत्

तेनैव प्रजाः सृंजते नराशश्संस्याहं देवयुज्ययां पशुमान् भूयासमित्यांह् नराशश्संन् वै प्रजापंतिः पृश्नंसुजत् तेनैव पृश्न्थ्यंजतेऽग्नेः स्विष्ट्कृतोऽहं देवयुज्ययाऽऽयुंष्मान् युज्ञेनं प्रतिष्ठां गंमेयमित्याहाऽऽयुरेवाऽऽत्मन् धत्ते प्रति युज्ञेनं तिष्ठति दर्शपूर्णमासयोर्- (१५) वै देवा उज्जितिमनूदंजयन् दर्शपूर्णमासाभ्यामसुरानपानुदन्ताग्नेर्हमुज्जिति-मनूज्ञेषमित्याह दर्शपूर्णमासयोरेव देवतानां यजमान् उज्जितिमनूज्ञंयित दर्शपूर्णमासयोरेव

भ्रातृंव्यानपं नुदते वार्जवतीभ्यां व्यूहृत्यन्नं वे वाजोऽन्नमेवावंरुन्धे द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्ये यो वे यज्ञस्य द्वौ दोहौ विद्वान् यर्जत उभयतं - (१६)

एव यज्ञं दुंहे पुरस्तांचोपरिष्टाचैष वा अन्यो यज्ञस्य दोह् इडांयामन्यो यर्हि होता यर्जमानस्य नामं गृह्णीयात् तर्राहें ब्रूयादेमा अंग्मन्नाशिषो दोहंकामा इति सङ्स्तुंता

यजंमानस्य नाम गृह्णीयात् तर्हि ब्र्यादेमा अंग्मन्नाशिषो दोहंकामा इति सङ्स्तुंता एव देवतां दुहेऽथो उभयतं एव यज्ञं दुंहे पुरस्तांचोपरिष्टाच रोहिंतेन त्वाऽग्निर्देवतां गमयत्वित्यांहैते वै देवाश्वा - (१७) यजंमानः प्रस्तरो यदेतैः प्रंस्तरं प्रहरंति देवाश्वरेव यजंमानः स्वां लोकं गंमयति

वि तें मुश्रामि रशना वि रश्मीनित्यांहैष वा अग्नेर्विमोकस्तेनैवैनं वि मुंश्रति विष्णोः शंयोरहं देवयज्ययां यज्ञेनं प्रतिष्ठां गंमेयमित्यांह यज्ञो वै विष्णुंर्यज्ञ एवान्ततः प्रतिं तिष्ठति सोमस्याहं देवयज्ययां सुरेता - (१८)

रेतों धिषीयेत्यांह सोमो वै रेतोधास्तेनैव रेतं आत्मन् धंत्ते त्वष्टुंर्हं देवयुज्ययां पशूना ध क्पं पुंषेयमित्याह त्वष्टा वै पंशूनां मिथुनाना ई रूपकृत्तेनैव पंशूना ई रूपमात्मन् धंत्ते देवानां पत्नीर्मिर्गृहपंतिर्यज्ञस्यं मिथुनं तयोर्हं देवयुज्ययां मिथुनेन् प्र भूयास्मित्यांहैतस्माद्धै

मिथुनात्प्रजापंतिर्मिथुनेन (१९) प्राजायत् तस्मादेव यजमानो मिथुनेन प्र जायते वेदोऽसि वित्तिंरसि विदेयेत्याह वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यंमविन्दन्त तद्वेदस्यं वेदत्वं यद्यद् भ्रातृंव्यस्याभिध्यायेत्

तस्य नामं गृह्णीयात् तदेवास्य सर्वं वृङ्के घृतवंन्तं कुलायिन र ग्यस्पोष र सहस्रिणं वेदो दंदातु वाजिनमित्यांह प्र सहस्रं पुशूनांप्रोत्यास्यं प्रजायां वाजी जायते य एवं वेदं॥ (२०) दुर्शपूर्णमासयौरुभ्यतौ देवाश्वाः सुरेतौः प्रजापितिर्मिथुनेनौऽऽप्रोत्यृष्टौ चं॥६॥_______[४] धुवां वै रिच्यंमानां युज्ञोऽनुं रिच्यते युज्ञं यर्जमानो यर्जमानं प्रजा ध्रुवामाप्यायंमानां

युज्ञोऽन्वा प्यायते युज्ञं यर्जमानो यर्जमानं प्रजा आ प्यायतां ध्रुवा घृतेनेत्याह ध्रुवामेवा-ऽऽप्याययित तामाप्यायमानां यज्ञोऽन्वा प्यायते यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजाः प्रजा-पंतिर्विभान्नामें लोकस्तस्मि इंस्त्वा दधामि सह यजमानेने- (२१) त्यांहायं वै प्रजापंतेर्विभान्नामं लोकस्तस्मिन्नेवैनं दधाति सह यजंमानेन रिच्यंत

इव वा एतद्यद्यजंते यद्यंजमानभागं प्राश्ञात्यात्मानंमेव प्रीणात्येतावान् वै यज्ञो यावान् यजमानभागो यज्ञो यजमानो यद्यंजमानभागं प्राश्ञाति यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयत्येतद्वै स्यवंसर् सोदंकं यद्धर्हिश्चाऽऽपंश्चेतद् (२२)

यजमानस्याऽऽयतेनं यद्वेदिर्यत् पूर्णपात्रमंन्तर्वेदि निनयंति स्व एवाऽऽयतेने सूयवंस्र ५ सोदंकं कुरुते सदंसि सन्में भूया इत्याहाऽऽपो वै यज्ञ आपोऽमृतंं यज्ञमेवामृतंमात्मन्धंत्ते सर्वाणि वै भूतानिं व्रतमुंप्यन्तमनूपं यन्ति प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजों मार्जयन्तामित्यांहैष वै दंर्शपूर्णमासयोरवभृथो (२३)

यान्येवेनं भूतानिं व्रतमुंप्यन्तंमनूप्यन्ति तैरेव सहावंभृथमवैति विष्णुंमुखा वै

यजंमानुश्छन्दोभिरिमाँ ह्योकानंनपज्य्यम्भि जंयति विष्णोः क्रमोँ ऽस्यभिमातिहेत्यांह गायत्री वै पृथिवी त्रैष्टुंभमुन्तिरंक्षं जागती द्यौरानुंष्टुभीर्दिश्रश्छन्दोभिरेवेमाँ ह्योकान् यथापूर्वम्भि जंयति॥ (२४)

देवाश्छन्दोभिरिमाँ श्लोकानंनपज्ययम्भ्यंजयन् यद्विष्णुकुमान् क्रमंते विष्णुरेव भूत्वा

अर्गन्म सुवः सुवंरग्न्मेत्यांह सुवर्गमेव लोकमेति सन्दर्शस्ते मा छिथ्सि यत्ते तपस्तस्मै ते मा वृक्षीत्यांह यथायुजुरेवैतथ्सुभूरेसि श्रेष्ठों रश्मीनामांयुर्धा अस्यायुंर्मे धेहीत्याहाऽऽ-शिषंमेवैतामा शास्ते प्र वा एषोंऽस्मालोकाच्यंवते यो (२५)

विष्णुक्रमान् क्रमंते सुवर्गाय् हि लोकायं विष्णुक्रमाः क्रम्यन्ते ब्रह्मवादिनों वदन्ति स त्वै विष्णुक्रमान् क्रमेत् य इमाँ छोकान् भ्रातृं व्यस्य संविद्य पुनिर्िमं लोकं प्रत्यवरोहे दित्येष वा अस्य लोकस्यं प्रत्यवरोहो यदाहेदमहम्मुं भ्रातृं व्यमाभ्यो दिग्भ्यौं ऽस्यै दिव इतीमानेव लोकान्भ्रातृं व्यस्य संविद्य पुनिर्मे लोकं प्रत्यवरोहित सं (२६)

ज्योतिषाऽभूविमित्यांह्।स्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यैन्द्रीमावृतंम्नवावंर्त् इत्यांहासौ वा आंदित्य इन्द्रस्तस्यैवाऽऽवृत्मन् पूर्यावंर्तते दक्षिणा पूर्यावंर्तते स्वमेव वीर्यमन् पूर्यावंर्तते तस्माद्दक्षिणोऽर्धं आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो आदित्यस्यैवाऽऽवृत्मन् पूर्यावंर्तते समृहं प्रजया सं मया प्रजेत्यांहाऽऽशिषं- (२७)

मेवैतामा शाँस्ते सिमंद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यास्मित्यांह यथायुजुरेवैतद्वसुंमान् युज्ञो वसीयान् भूयास्मित्यांहाऽऽशिषंमेवैतामा शाँस्ते बहु वै

गार्हंपत्यस्यान्ते मिश्रमिव चर्यत आग्निपावमानीभ्यां गार्हंपत्यमुपं तिष्ठते पुनात्येवाग्निं पुनीत आत्मानं द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्या अग्ने गृहपत् इत्यांह (२८)
यथायुजुरेवैतच्छ्त १ हिमा इत्यांह शृतं त्वां हेम्न्तानिन्धिषीयेति वावैतदांह पुत्रस्य नामं गृह्णात्यन्नादमेवेनं करोति तामाशिषमा शांसे तन्तवे ज्योतिष्मतीमितिं ब्रूयाद्यस्य

नामं गृह्णात्यन्नादमेवेनं करोति तामाशिषमा शांसे तन्तंवे ज्योतिष्मतीमिति ब्र्याद्यस्यं पुत्रोऽजातः स्यात् तेजस्ब्येवास्यं ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जायते तामाशिषमा शांसेऽमुष्मे ज्योतिष्मतीमिति ब्र्याद्यस्यं पुत्रो (२९)

जातः स्यात् तेजं पुवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दंधाति यो वै युज्ञं प्रयुज्य न विमुश्चत्यंप्रतिष्ठानो वै स भवति कस्त्वां युनक्ति स त्वा वि मुंश्चत्वित्यांह प्रजापंतिर्वे कः प्रजापंतिनैवेनं (पान-प्रक्र- (पान-उन् ६)

युनिक्तं प्रजापंतिना वि मुंश्चित् प्रतिष्ठित्या ईश्वरं वै ब्रुतमविंसृष्टं प्रदहोऽग्नें व्रतपते ब्रुतमंचारिष्मित्यांह ब्रुतमेव (३०)

वि सृंजते शान्त्या अप्रंदाहाय पराङ् वाव यज्ञ एंति न नि वंतित पुनर्यो वै यज्ञस्यं पुनरालुम्भं विद्वान् यजेते तम्भि नि वंतिते यज्ञो बंभूव स आ बंभूवेत्याहैष वै यज्ञस्यं पुनरालुम्भस्तेनैवैनं पुनरालंभतेऽनंवरुद्धा वा एतस्यं विराड्य आहिंताग्निः सन्नंस्भः पृशवः खलु वै ब्राह्मणस्यं स्भेष्ट्वा प्राङ्क्तम्यं ब्रूयाद्गोमार्थं अग्नेऽविंमार्थं अश्वी यज्ञ इत्यवं स्भारं रुन्थे प्र सहस्रं पृश्नांप्रोत्यास्यं प्रजायां वाजी जांयते॥ (३१)

यः स माणिषं गृहपत् इत्यांह् यस्यं पुगो वृतमेव खतु वे चतुर्विश्यतिश्वाणा [६] देवं सिवतः प्रसुंव युज्ञं प्रसुंव युज्ञंपितं भगांय दिव्यो गंन्ध्वंः। केतुपूः केतंं नः पुनातु वाचस्पित्वांचमद्य स्वंदाति नः॥ इन्द्रंस्य वज्रोऽिस वार्त्रप्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वंध्यात्॥ वार्जस्य न प्रंस्व मातरं महीमिदंतिं नाम वर्चसा करामहे। यस्यांमिदं विश्वं भुवंनमाविवेश तस्यां नो देवः संविता धर्म साविषत्॥ अ- (३२)

पस्वन्तर्मृतंम्पस् भेषजम्पामृत प्रशंस्तिष्वश्वां भवथ वाजिनः॥ वायुर्वां त्वा मनुंवां त्वा गन्धवाः सप्तवि श्रितः। ते अग्रे अश्वंमायुञ्जन्ते अस्मिञ्जवमादंधः॥ अपां नपादाशुहेम्न् य ऊर्मिः कुकुद्मान् प्रतूर्तिर्वाजसातंमस्तेनायं वाज श्रे सेत्॥ विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमंसि विष्णोर्विक्रान्तमस्यङ्कौ न्यङ्कावभितो रथं यौ ध्वान्तं वाताग्रमन् सञ्चरंन्तौ दूरेहेतिरिन्द्रियावान्यत्त्री ते नोऽग्रयः पप्रयः पारयन्तु॥ (३३)

देवस्याह १ संवितुः प्रंस्वे बृह्स्पतिना वाज्जिता वाजं जेषं देवस्याह १ संवितुः प्रंस्वे बृह्स्पतिना वाज्जिता वर्षिष्ठं नाक १ रुहेयिमन्द्राय वार्चं वद्तेन्द्रं वाजं जापय्तेन्द्रो

बृह्स्पतिंना वाज्जिता वर्षिष्टं नाक रे रुहेयमिन्द्रांय वाचं वद्तेन्द्रं वाजं जापयतेन्द्रो वाजंमजयित्। अश्वांजिन वाजिनि वाजेषु वाजिनीवृत्यश्वांन्थ्समथ्सुं वाजय॥ अर्वाऽसि सप्तिरिस वाज्यंसि वाजिनो वाजं धावत मुरुतां प्रसुवे जंयत् वि योजंना मिमीध्वमध्वंनः स्कभीत् (३४)

काष्ठां गच्छत् वाजेंवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः॥ अस्य मध्वः पिबत मादयंध्वं तृप्ता यांत पथिभिर्देवयानैः॥ ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु वाजिनंः॥ मितद्रवः सहस्रसा मेधसाता सनिष्यवंः। महो ये रब्रर्ं समिथेषुं जिभ्रेरे शं नों भवन्तु वाजिनो हवेषु॥ देवताता मितद्रवः स्वर्काः। जम्भयन्तोऽहिं वृक्ष्रे रक्षारेसि सर्नेम्यस्मद्यंयवन्न- (३५)

मीवाः॥ एष स्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बुद्धो अंपिकुक्ष आसिनं। ऋतुं दिधिका अनुं सुन्तवींत्वत् पृथामङ्काङ्स्यन्वापनींफणत्॥ उत स्मास्य द्रवंतस्तुरण्यतः पर्णं न वेरनुं वाति प्रगुर्धिनः। श्येनस्येव प्रजंतो अङ्कसं परिं दिधुकावणः सहोर्जा तरिंत्रतः॥ आ मा वार्जस्य प्रसवो जंगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशंम्भू। आ मां गन्तां पितरां (३६)

मातरा चाऽऽमा सोमों अमृतत्वायं गम्यात्॥ वार्जिनो वाजजितो वाजर्र सरिष्यन्तो वार्जं जेष्यन्तो बृहस्पतेंभा्ंगमवं जिघ्नत् वार्जिनो वाजजितो वाजर्र ससृवारसो वार्जं जिगिवारसो बृहस्पतेंभांगे नि मृंद्विम्यं वः सा सुत्या सुन्धाऽभूद्यामिन्द्रेण समर्थध्वमजीजिपत वनस्पतय इन्द्रं वाजुं विमुच्यध्वम्॥ (३७)

स्कभीत युयवन्यितरा द्विचंत्वारिश्शच॥ क्षत्रस्योल्बंमिस क्षत्रस्य योनिरिस् जाय एहि सुवो रोहांव रोहांव हि सुवंरहं

नांवुभयोः सुवों रोक्ष्यामि वाजंश्च प्रस्वश्चांपिजश्च ऋतुंश्च सुवंश्च मूर्धा च व्यश्चिंयश्चा-ऽऽन्त्यायनश्चान्त्यंश्च भौवनश्च भुवंनश्चाधिपतिश्च। आयुर्यज्ञेनं कल्पतां प्राणो यज्ञेनं कल्पतामपानो - (३८)

यज्ञेनं कल्पतां व्यानो यज्ञेनं कल्पतां चक्षुंर्यज्ञेनं कल्पता । श्रोत्रं यज्ञेनं कल्पतां मनों युज्ञेनं कल्पतां वाग्युज्ञेनं कल्पतामात्मा युज्ञेनं कल्पतां युज्ञो युज्ञेनं कल्पताः सुवेर्देवा र अंगन्मामृतां अभूम प्रजापंतेः प्रजा अभूम समृहं प्रजया सं मया प्रजा सुमृहर रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषोऽन्नाय त्वाऽन्नाद्याय त्वा वाजाय त्वा वाजजित्यायै त्वा-उमृतंमसि पृष्टिंरसि प्रजनंनमसि॥ (३९)

वार्जस्येमं प्रसवः सुंषुवे अग्रे सोम र राजांनमोषंधीष्वपस्। ता अस्मभ्यं मधुंमतीर्भवन्तु व्य र राष्ट्रे जाँग्रियाम पुरोहिताः॥ वार्जस्येदं प्रस्व आ बेमूवेमा च विश्वा भुवेनानि सर्वतिः। स विराजं पर्येति प्रजानन् प्रजां पुष्टिं वर्धयंमानो अस्मे॥ वार्जस्येमां प्रंसवः शिंश्रिये दिवंमिमा च विश्वा भुवनानि सम्राट्। अदिथ्सन्तं दापयतु प्रजानन् रियं (४०)

चं नः सर्ववीरां नि यंच्छत्॥ अग्ने अच्छां वदेह नः प्रतिं नः सुमनां भव। प्र णों यच्छ भुवस्पते धन्दा असि नस्त्वम्॥ प्र णों यच्छत्वर्यमा प्र भगः प्र बृह्स्पतिः। प्र देवाः प्रोत सूनृता प्र वाग्देवी दंदातु नः॥ अर्यमणं बृह्स्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय। वाचं विष्णु स् सर्यस्वती स् सवितारं (४१)

च वाजिनम्॥ सोम् राजांनं वर्रणमग्निम्न्वारंभामहे। आदित्यान् विष्णु स् सूर्यं ब्रह्माणं च बृह्स्पतिम्॥ देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रंसवेंऽश्विनोंबाृहुभ्यां पूष्णो हस्तांभ्या स् सरंस्वत्ये वाचो यन्तुर्यन्त्रेणाग्नेस्त्वा साम्रांज्येनाभिषिश्चामीन्द्रंस्य बृह्स्पतेंस्त्वा

साम्राज्येनाभिषिश्चामि॥ (४२)

रावर संवितार् पदिरंशवाशा—[१०]

अग्निरेकांक्षरेण वाचुमुदंजयद्श्विनौ द्यंक्षरेण प्राणापानावुदंजयतां विष्णुस्र्यंक्षरेण

त्रीं लोकानुदं जयथ्सोम् श्वतुंरक्षरेण चतुंष्पदः पृश्ननुदं जयत् पूषा पश्चांक्षरेण पृङ्किमुदं जयद्धाता षडं क्षरेण षड्तूनुदं जयन्मुरुतः सप्ताक्षरेण सप्तपंदा १ शकेरीमुदं जयन् बृह्स्पतिं रृष्टाक्षरेण गायत्रीमुदं जयन्मित्रो नवांक्षरेण त्रिवृत् १ स्तोम् मुदं जय- (४३)

द्वरंणो दशाँक्षरेण विराज्मुदंजयदिन्द्र एकांदशाक्षरेण त्रिष्टुम्मुदंजयद् विश्वें देवा द्वादंशाक्षरेण जगंतीमुदंजयन् वसंवस्त्रयोदशाक्षरेण त्रयोदशङ्स्तोम्मुदंजयन् रुद्राश्चतुंदंशाक्षरेण चतुर्द्रशङ् स्तोम्मुदंजयन्नादित्याः पश्चंदशाक्षरेण पश्चद्रशङ् स्तोम्मुदंजयन्नादित्याः पश्चंदशाक्षरेण पश्चद्रशङ् स्तोम्मुदंजयन्नदितिः षोडंशाक्षरेण षोड्शङ् स्तोम्मुदंजयत् प्रजापंतिः सप्तदंशाक्षरेण सप्तदशङ् स्तोममुदंजयत्॥ (४४)

सतपुराङ् स्तामुद्यपत्॥ (००)

अज्यत् पद्वंत्वारिश्शच॥२॥————[११]

उपयामगृंहीतोऽसि नृषदं त्वा द्रुषदं भुवनसद्मिन्द्रांय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्रांय त्वोपयामगृंहीतोऽस्यफ्सुषदं त्वा घृत्सदं व्योमसद्मिन्द्रांय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्रांय त्वोपयामगृंहीतोऽसि पृथिविषदं त्वाऽन्तरिक्ष्मसदं नाक्सद्मिन्द्रांय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्रांय त्वा॥ ये ग्रहाः पश्चजनीना येषां तिस्रः परमुजाः। दैव्यः कोशः (४५)

समुंिक्जितः। तेषां विशिंप्रियाणामिषुमूर्ज् समंग्रभीमेष ते योनिरिन्द्रांय त्वा॥ अपाश् रसमुद्धंयस्थ सूर्यरिश्मश् समाभृतम्। अपाश्र रसंस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तममेष ते योनिरिन्द्रांय त्वा॥ अया विष्ठा जनयन्कर्वराणि स हि घृणिरुरुर्वरांय गातुः। स प्रत्युदैंद्धरुणो मध्वो अग्र इ स्वायां यत्तनुवां तुनूमैरंयत। उपयामगृहीतोऽसि प्रजापंतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापंतये त्वा॥ (४६)

अन्वह् मासा अन्विद्वनान्यन्वोषंधीरन् पर्वतासः। अन्विन्द्र रोदंसी वावशाने अन्वापं अजिहत जायंमानम्॥ अनुं ते दायि मृह इंन्द्रियायं सुत्रा ते विश्वमनुं वृत्रहत्यें। अनुं क्षत्रमन् सहो यज्तत्रेन्द्रं देवेभिरन् ते नृष्ह्ये॥ इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्नीमहमंश्रवम्। न ह्यंस्या अपुरं चुन जुरसा (४७)

मरंते पतिः॥ नाहमिन्द्राणि रारण सख्युंर्वृषाकंपेर्ऋते। यस्येदमप्य १ हविः प्रियं देवेषु गच्छंति॥ यो जात एव प्रंथमो मनंस्वान् देवो देवान् ऋतुंना पर्यभूंषत्। यस्य शुष्माद्रोदंसी अभ्यंसेतां नृम्णस्यं मुहा स जनास इन्द्रं॥ आ ते मह इन्द्रोत्युंग्र समन्यवो यथ्समर्रन्त सेनाः। पतांति दिद्युन्नर्यस्य बाहुवोर्मा ते (४८)

मनों विष्वुद्रियुग्विचारीत्॥ मा नों मधींरा भेरा दुद्धि तन्नः प्र दाशुषे दातंवे भूरि यत् तें। नव्ये देष्णे शुस्ते अस्मिन् तं उक्थे प्र ब्रंवाम वयमिन्द्र स्तुवन्तः॥ आ तू भेर् मार्किरेतत् परिष्ठाद्विद्मा हि त्वा वसुंपितं वसूनाम्। इन्द्र यत् ते माहिनं दत्रमस्त्यस्मभ्यं तद्धंर्यश्व (४९)

प्र यंन्धि॥ प्रदातार ई हवामह् इन्द्रमा ह्विषां वयम्। उभा हि हस्ता वसुंना पृणस्वा-ऽऽप्र यंच्छु दक्षिणादोत स्व्यात्॥ प्रदाता वुत्री वृष्भस्तुंराषाद्भुष्मी राजां वृत्रहा सोम्पावाँ। अस्मिन् युज्ञे बुर्हिष्या निषद्यार्था भव यर्जमानाय शं योः॥ इन्द्रंः सुत्रामा स्ववार् अवीभिः सुमृडीको भवतु विश्ववंदाः। बार्धतां द्वेषो अभयं कृणोतु सुवीर्यस्य (५०)

पतंयः स्याम॥ तस्यं वय सुंमृतौ युज्ञियस्यापिं भुद्रे सौमनुसे स्याम। स सुत्रामा स्ववा १ इन्द्रों अस्मे आराचिद्वेषंः सनुतर्युयोतु॥ रेवर्तौर्नः सधमाद इन्द्रें सन्तु तुविवांजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदेम॥ प्रो प्वंस्मै पुरोर्थमिन्द्रांय शूषमंर्चत। अभीकं चिदु लोकुकृथ्सुङ्गे समर्थ्सुं वृत्रुहा। अस्माकंं बोधि चोदिता नर्भन्तामन्यकेषांम्। ज्याका अधि धन्वंसु॥ (५१)

जुरसा मा तें हर्यश्व सुवीर्यस्याध्येकं च॥५॥•

पाक्युज्ञ सग्ग् श्रंबाः पुरोक्षं बहिषोहं ध्रुवामगुन्मेत्यांहु देवं सवितर्देवस्याहं क्षुत्रस्योल्वं वार्जस्येममृग्निरेकांक्षरेणोऽपयाम गृहीतोऽस्यन्वह्

मासाुस्रयोदश॥१३॥

पाकुयुज्ञं पुरोक्षं ध्रुवां वि सृंजते च नः सर्ववीरां पर्तयः स्यामैकंपश्चाशत्॥५१॥

पाक्यज्ञं धन्वंसु॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः समाप्तः॥१-७॥

॥अष्टमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रश्नः॥

अनुंमत्यै पुरोडाशंम्ष्टाकंपालं निर्वपति धेनुर्दक्षिणा ये प्रत्यश्चः शम्यांया अवृशीयंन्ते तन्नैर्ऋतमेकंकपालं कृष्णं वासः कृष्णतूषं दक्षिणा वीहि स्वाहाऽऽहुंतिं जुषाण एष ते निर्ऋते भागो भूते ह्विष्मंत्यसि मुश्चेमम॰हंसः स्वाहा नमो य इदं चुकारांऽऽदित्यं चुरुं

निर्वपति वरो दक्षिणाऽऽग्नावैष्ण्वमेकांदशकपालं वाम्नो वही दक्षिणाऽग्नीषोमीय- (१) मेकांदशकपाल १ हिरंण्यं दक्षिणेन्द्रमेकांदशकपालमृषभो वही दक्षिणाऽऽ-

मकादशकपाल् । हरण्य दक्षिण्नद्रमकादशकपालमृष्भा वहा दक्षिणाऽऽ-ग्रेयमृष्टाकपालमैन्द्रं दध्यृष्भो वही दक्षिणेन्द्राग्नं द्वादेशकपालं वैश्वदेवं चुरुं प्रथम्जो वृथ्सो दक्षिणा सौम्य इयामाकं चुरुं वासो दक्षिणा सर्रस्वत्ये चुरु सर्रस्वते चुरुं मिथुनौ गावौ दक्षिणा॥ (२)

अग्रुयम्षाकंपालं निर्वपति सौम्यं चुरु सांवित्रं द्वादंशकपाल सारस्वतं चुरुं पौष्णं

चुरुं मार्गुत र सप्तर्कपालं वैश्वदेवीमामिक्षां द्यावापृथिव्यंमेकंकपालम्॥ (३)

पुन्द्राग्रमेकांदशकपालं मारुतीमामिक्षां वारुणीमामिक्षां कायमेकंकपालं प्रघास्यान् हवामहे मुरुतो यज्ञवाहसः कर्म्भेणं सुजोषंसः॥ मो षू णं इन्द्र पृथ्सु देवास्तुं स्म ते शुष्मिन्नवया। मही ह्यंस्य मीढुषो यव्या। हिवष्मंतो मुरुतो वन्दंते गीः॥ यद् ग्रामे यदर्रण्ये यथ्सभायां यदिन्द्रिये। यच्छूद्रे यद्यं एनंश्चकुमा वयम्। यदेक्स्याधि धर्मणि तस्यांवयजंनमिस स्वाहां॥ अऋन् कर्म कर्मकृतंः सह वाचा मंयोभुवा॥ देवेभ्यः कर्म कृत्वाऽस्तं प्रेतं सुदानवः॥ (४)

वुयं यद् विर्शातिश्चं॥१॥———[३]

अग्नयेऽनींकवते पुरोडाशंमृष्टाकंपालं निर्वपित साकर सूर्येणोद्यता मुरुद्धीः सान्तपुनेभ्यों मुध्यन्दिने चुरुं मुरुद्धों गृहमेधिभ्यः सर्वांसां दुग्धे सायं चुरुं पूर्णा देविं परां पत् सुपूर्णा पुनरापंत। वस्नेव वि कींणावहा इष्मूर्जर्र शतक्रतो॥ देहि मे ददांमि ते नि में धेहि नि ते दधे। निहार्मित्रि में हरा निहार् (५)

नि हंरामि ते॥ मुरुद्धाः ऋीडिभ्यः पुरोडाशः सप्तकंपालं निर्वपति साकः सूर्येणोद्यताग्नेयमृष्टाकंपालं निर्वपति सौम्यं चुरुः सांवित्रं द्वादंशकपालः सारस्वतं चुरुं पौष्णं चुरुमेन्द्राग्नमेकांदशकपालमैन्द्रं चुरुं वैश्वकर्मणमेककपालम्॥ (६)

ह्य निहारं विश्यवंशया——[४] सोमाय पितृमते पुरोडाशु १ षद्भपालं निर्वपति पितृभ्यों बर्हिषद्धों धानाः पितृभ्यों-

ऽग्निष्वात्तेभ्योऽभिवान्याये दुग्धे मन्थमेतत् ते तत् ये च त्वामन्वेतत् ते पितामह प्रपितामह् ये च त्वामन्वत्रं पितरो यथाभागं मन्दध्व सुसन्दर्शं त्वा वयं मधंवन् मन्दिषीमहिं॥ प्र नूनं पूर्णवंन्धुरः स्तुतो यांसि वशा अनुं॥ योजा न्विन्द्र ते हरी॥ (७)

अक्षन्नमीमदन्त् ह्यवं प्रिया अंधूषत॥ अस्तोषत् स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मृती॥ योजा न्विन्द्र ते हरीं॥ अक्षेन् पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त पितरोऽमीमृजन्त पितरः॥ परेत पितरः सोम्या गम्भीरैः पृथिभिः पूर्व्यैः॥ अथां पितृन्थ्सुंविदत्रा अपीत यमेन् ये संधुमादं मदन्ति॥ मनो न्वा हुंवामहे नाराश असेन स्तोमेन पितृणां च मन्मंभिः॥ आ (८)

नं एतु मनः पुनः ऋत्वे दक्षांय जीवसें॥ ज्योक् च सूर्यं दृशे॥ पुनर्नः पितरो मनो ददांतु दैव्यो जनः॥ जीवं व्रातरं सचेमिह॥ यदन्तिरक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिश्सिम॥ अग्निर्मा तस्मादेनंसो गार्हंपत्यः प्र मुंश्चतु दुरिता यानिं चकृम करोतु मामनेनसम्॥ (९)

्प्रतिपूरुषमेकंकपालान्निर्वपृत्येकमितिरक्तं यावन्तो गृह्यौः स्मस्तेभ्यः कमेकरं पशूनाः

प्रात्पूरुषमककपालान्नवपृत्यक्मातारक्त यावन्ता गृह्याः स्मस्तभ्यः कमकर पश्नाः शर्मास् शर्म् यजमानस्य शर्म मे यच्छैकं एव रुद्रो न द्वितीयांय तस्थ आखुस्ते रुद्र पृशुस्तं जुंषस्वैष ते रुद्र भागः सह स्वस्नाऽम्बिकया तं जुंषस्व भेषजं गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथों अस्मभ्यं भेषजः सुभेषजं (१०)

यथाऽसंति॥ सुगं मेषायं मेष्यां अवाँम्ब रुद्रमंदिम्ह्यवं देवं त्र्यंम्बकम्॥ यथां नः श्रेयंसः कर्द्यथां नो वस्यंसः कर्द्यथां नः पशुमतः कर्द्यथां नो व्यवसाययात्॥ त्र्यंम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पृष्टिवर्धनम्॥ उर्वा्रुकिमिव बन्धंनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ एष ते रुद्र भागस्तं जुषस्व तेनांवसेनं पुरो मूजवतोऽती्ह्यवंततधन्वा पिनांकहस्तः कृत्तिंवासाः॥ (११) ऐन्द्राग्नं द्वादेशकपालं वैश्वदेवं चरुमिन्द्रांय शुनासीरांय पुरोडाशं द्वादेशकपालं वायव्यं

पर्यः सौर्यमेकंकपालं द्वादशगुव सीर् दक्षिणाऽऽग्नेयमृष्टाकंपालुं निर्वपति रौद्रं गांवीधुकं चरुमैन्द्रं दिधं वारुणं यवमयं चरुं वहिनीं धेनुर्दक्षिणा ये देवाः पुंरुःसदोऽग्निनैत्रा दक्षिणुसदों यमनैंत्राः पश्चाथ्सदेः सिवृतृनैत्रा उत्तर्सदो वर्रणनेत्रा उपरिषदो बृहस्पतिनेत्रा रक्षोहणस्ते नंः पान्तु ते नोंऽवन्तु तेभ्यो (१२)

नमुस्तेभ्यः स्वाहा समूंढ्र रक्षः सन्दंग्ध्र रक्षं इदम्हर रक्षोऽभि सं दहाम्यग्रये रक्षोघ्ने स्वाहां यमायं सिवते वरुणाय बृह्स्पतंये दुवंस्वते रक्षोघ्ने स्वाहां प्रष्टिवाही रथो दक्षिणा देवस्यं त्वा सवितुः प्रंसवेंऽश्विनोंर्बाहभ्यां पूष्णो हस्तांभ्या रक्षंसो वधं जुंहोमि

हृत रक्षोऽवंधिष्म रक्षो यद्वस्ते तद्दक्षिणा॥ (१३)

धात्रे पुरोडाशुं द्वादशकपालुं निर्वपत्यनुमत्यै चुरु राकायै चुरु सिनीवाल्यै चुरु कुहैं। चुरुं मिथुनो गावौ दक्षिणाऽऽग्नावैष्णुवमेकांदशकपालुं निर्वपत्यैन्द्रावैष्णुवमेकांदशकपालं वैष्णवं त्रिकपालं वांमनो वही दक्षिणाऽग्नीषोमीयमेकांदशकपालं निर्वपतीन्द्रासोमीयमेकां-दशकपाल १ सौम्यं चरुं बभुर्दक्षिणा सोमापौष्णं चुरुं निर्वपत्यैन्द्रापौष्णं चुरुं पौष्णं चुरुं श्यामो दक्षिणा वैश्वान्रं द्वादंशकपालुं निर्वपित हिर्ण्यं दक्षिणा वारुणं यवमयं चुरुमश्वो दक्षिणा॥ (१४)

बार्हस्पत्यं चुरुं निर्वपति ब्रह्मणों गृहे शिंतिपृष्ठो दक्षिणैन्द्रमेकांदशकपाल र राजन्यस्य गृह ऋषभो दक्षिणाऽऽदित्यं चुरुं महिष्यै गृहे धेनुर्दक्षिणा नैर्ऋतं चुरुं परिवृत्त्यै गृहे कृष्णानां व्रीहीणां नखिनेभिन्नं कृष्णा कूटा दक्षिणाऽऽग्नेयमृष्टाकंपालः सेनाुन्यों गृहे हिरंण्युं दक्षिणा वारुणं दर्शकपाल १ सूतस्यं गृहे मुहानिरष्टो दक्षिणा मारुत १ सप्तकंपालं ग्रामण्यों गृहे पृश्ञिदक्षिणा सावित्रं द्वादंशकपालं (१५)

क्षत्तुर्गृह उपध्वस्तो दक्षिणाऽऽश्विनं द्विकपालः संङ्ग्रहीतुर्गृहे संवात्यौ दक्षिणा पौष्णं

चुरुं भागदुघस्यं गृहे श्यामो दक्षिणा रौद्रं गांवीधुकं चुरुमंक्षावापस्यं गृहे शुबलु उद्वारो दक्षिणेन्द्रांय सुत्राम्णे पुरोडाशुमेकांदशकपालं प्रति निर्वपतीन्द्रांया १ हो मुचेऽयं नो राजां वृत्रहा राजां भूत्वा वृत्रं वंध्यान्मैत्राबार्हस्पत्यं भंवति श्वेतायें श्वेतवंथ्साये दुग्धे स्वंयं मूर्ते स्वयं मथित आज्य आश्वत्थे (१६)

पात्रे चतुं:स्रक्तौ स्वयमवपुत्रायै शाखांयै कुर्णाङ्श्चाक्रणाङ्श्च तण्डुलान् वि चिनुयाद्ये कुर्णाः स पर्यसि बार्हस्पत्यो येऽकर्णाः स आज्ये मैत्रः स्वयं कृता वेदिर्भवति स्वयं दिनं

बर्हिः स्वयं कृत इध्मः सैव श्वेता श्वेतवंथ्सा दक्षिणा॥ (१७) सावित्रं द्वादंशकपालुमार्श्वत्थे त्रयंस्त्रिश्शच॥३॥_____

अग्नयें गृहपंतये पुरोडाशंमष्टाकंपालं निर्वपति कृष्णानां व्रीहीणार सोमाय वनस्पतंये श्यामाकं चुरु संवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशुं द्वादशकपालमाशूनां व्रीहीणार रुद्रायं पशुपतंये गावीधुकं चरुं बृहस्पतंये वाचस्पतंये नैवारं चरुमिन्द्रांय ज्येष्ठायं पुरोडाशमेकां-दशकपालं महाब्रीहीणां मित्रायं सत्यायाऽम्बानां चुरुं वरुणाय धर्मपतये यवमयं चुरु ४ संविता त्वा प्रस्वाना र सुवतामुत्रिगृहपंतीना र सोमो वनस्पतीना र रुद्रः पंशूनां (१८)

बृहस्पतिर्वाचामिन्द्रौ ज्येष्ठानौं मित्रः सत्यानां वरुणो धर्मपतीनां ये देवा देवसुवः स्थ त इममांमुष्यायणमंनमित्रायं सुवध्वं महते क्षुत्रायं महत आधिपत्याय महते जानंराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणाना राजा प्रति त्यन्नामं राज्यमंधायि स्वां तनुवं वर्रुणो अशिश्रेच्छुचैर्मित्रस्य व्रत्यां अभूमामंन्महि महत ऋतस्य नाम् सर्वे व्राता वर्रुणस्याभूवन्वि

मित्र एवैररांतिमतारीदसूंषुदन्त यज्ञियां ऋतेन व्यं त्रितो जरिमाणं न आनुइ विष्णोः क्रमोंऽसि विष्णोः क्रान्तमंसि विष्णोविकान्तमसि॥ (१९)

अर्थेतंः स्थाऽपां पतिरिस् वृषांस्यूर्मिवृषसेनोंऽसि व्रजिक्षितंः स्थ मुरुतामोजंः स्थ

सूर्यवर्चसः स्थ सूर्यत्वचसः स्थ मान्दौः स्थ वाशौः स्थ शक्वरीः स्थ विश्वभृतः स्थ जनुभृतः स्थाऽग्नेस्तेंज्स्याः स्थाऽपामोषंधीनाः रसंः स्थाऽपो देवीर्मधुंमतीरगृह्नुत्रूर्जस्वती राजुसूयांय चितांनाः। याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिश्चन् याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरांतीः॥ राष्ट्रदाः स्थं राष्ट्रं दंत्त स्वाहां राष्ट्रदाः स्थं राष्ट्रमुमुष्में दत्त॥ (२०)

अष्टमः प्रश्नः (काण्डम् १)

दात्रमंसि शुक्रा वंः शुक्रेणोत्पुंनामि चन्द्राश्चन्द्रेणामृतां अमृतेन् स्वाहां राजसूयांय चितांनाः॥ स्धमादौ द्युम्निनीरूर्जं एता अनिभृष्टा अपस्युवो वसांनः। पस्त्यांसु चक्रे वरुंणः सधस्थमपा शिशुंर- (२१)

देवीरापः सं मधुंमतीर्मधुंमतीभिः सृज्यध्वं महि वर्चः क्षत्रियांय वन्वाना अनांधृष्टाः

सीद्तोर्ज्सवतीर्मिह वर्चः क्षत्रियांय दर्धतीरिनिभृष्टमिस वाचो बन्धुंस्तपोजाः सोमंस्य

मातृतंमास्वन्तः॥ क्षत्रस्योत्बंमिस क्षत्रस्य योनिर्स्याविन्नो अग्निर्गृहपंतिराविन्न इन्द्रों वृद्धश्रंवा आविन्नः पूषा विश्ववेदा आविन्नौ मित्रावरुंणावृतावृधावाविन्ने द्यावांपृथिवी धृतव्रंते आविन्ना देव्यदितिर्विश्वरूप्याविन्नोऽयम्सावांमुष्यायणौऽस्यां विश्यंस्मिन् राष्ट्रे महते क्षत्रायं महत आधिपत्याय महते जानराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणाना राजेन्द्रंस्य (२२)

वज्रोंऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वंध्याच्छत्रुबाधंनाः स्थ पात माँ प्रत्यश्चं पात मां तिर्यश्चंमृन्वश्चं मा पात दिग्भ्यो मां पात विश्वाभ्यो मा नाष्ट्राभ्यः पात हिरंण्यवर्णावुषसां विरोकेऽयः स्थूणावुदितौ सूर्यस्याऽऽरोहतं वरुण मित्र गर्तं ततंश्वक्षाथामदितिं दितिं च॥ (२३)

१९२) समिधमा तिष्ठ गायत्री त्वा छन्दंसामवतु त्रिवृथ्स्तोमो रथन्तुरः सामाग्निर्देवता ब्रह्म वैणामगामा विष्ठ विष्ठा त्वा कर्नसामवत् गुण्यद्याः स्वोमो बद्धसम्पर्दे देवता श्रवं

द्रविणमुग्रामा तिष्ठ त्रिष्टुप् त्वा छन्दंसामवतु पश्चद्रशः स्तोमो बृह्ण्सामेन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविण विराजमा तिष्ठ जगंती त्वा छन्दंसामवतु सप्तद्रशः स्तोमो वैरूप साम मुरुतो देवता विड्रविणमुदीचीमा तिष्ठानुष्टुप् त्वा (२४)

छन्दंसामवत्वेकविष्शः स्तोमों वैराजि सामं मित्रावर्रुणौ देवता बलुं द्रविणमूर्ध्वामा तिष्ठ पङ्किस्त्वा छन्दंसामवतु त्रिणवत्रयिश्वष्ट्शौ स्तोमौ शाक्तरैवते सामंनी बृहुस्पतिर्देवता वर्चो द्रविणमीहङ् चान्याहङ् चैताहङ् च प्रतिहङ् च मितश्च सम्मितश्च सभेराः। शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च स्त्यज्योतिश्च ज्योतिष्माङ्श्च स्त्यश्चर्तपाश्चा- (२५)

त्य रहाः। अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहां सिवत्रे स्वाहा सरस्वत्ये स्वाहां पूष्णे स्वाहा

अष्टमः प्रश्नः (काण्डम् १)

बृह्स्पतंये स्वाहेन्द्रांय स्वाहा घोषांय स्वाहा श्लोकांय स्वाहाऽ शांय स्वाहा भगांय स्वाहा क्षेत्रंस्य पतंये स्वाहां पृथिव्ये स्वाहाऽन्तिरक्षाय स्वाहां दिवे स्वाहा सूर्यांय स्वाहां चन्द्रमंसे स्वाहा नक्षंत्रेभ्यः स्वाहां उद्धः स्वाहोषंधीभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहां चराचरेभ्यः स्वाहां पिरप्रुवेभ्यः स्वाहां सरीसृपेभ्यः स्वाहां॥ (२६)

अनुदृहर्वर्तृपाश्चं सरीसुपेन्यः स्वाहाँ॥३॥——[१३]

सोमंस्य त्विषिरसि तवेव मे त्विषिर्भूयादमृतंमसि मृत्योर्मा पाहि दिद्योन्मां पाह्यवैष्टा दन्द्रशूका निरेस्तं नमुंचेः शिरंः॥ सोमो राजा वरुणो देवा धंर्मसुवश्च ये। ते ते वाचरं सुवन्तां ते ते प्राणर सुवन्तां ते ते चक्षुंः सुवन्तां ते ते श्रोत्ररं सुवन्तार् सोमस्य त्वा द्युम्नेनाभिषिश्चाम्यग्ने- (२७)

स्तेजंसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रंस्येन्द्रियेणं मित्रावरुणयोर्वीर्येण मुरुतामोजंसा क्षुत्राणां क्षुत्रपंतिर्स्यितं दिवस्पांहि समावंवृत्रन्नधरागुदींचीरिहं बुध्रियमनं स्थरंन्तीस्ताः पर्वतस्य वृष्भस्यं पृष्ठे नावंश्चरन्ति स्वसिचं इयानाः॥ रुद्र यत्ते ऋयी परं नाम तस्मैं हुतमंसि यमेष्टंमिस। प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वां जातानि परि ता बंभूव। यत्कांमास्ते जुहुमस्तन्नों अस्तु वयः स्यांम पत्यो रयीणाम्॥ (२८)

इन्द्रंस्य वज्रोंऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वंध्यान्मित्रावरुंणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषां युनज्मि यज्ञस्य योगेन विष्णोः क्रमोंऽसि विष्णोः क्रान्तमंसि विष्णोर्विकान्तमसि मुरुताः

प्रसुव जेषमाप्तं मनः समहिमिन्द्रियेणं वीर्येण पशूनां मृन्युरंसि तवेव मे मृन्युर्भूयान्नमों मात्रे पृथिव्ये माऽहं मातरं पृथिवी हिर्श्सिषुं मा (२९)

मां माता पृंथिवी हि र्सीदियंदस्यायुंरस्यायुंर्मे धेह्यूर्गस्यूर्जं मे धेहि युङ्कांसि वर्चोऽसि वर्चो मियं धेह्यग्नयं गृहपंतये स्वाहा सोमाय वनस्पतंये स्वाहेन्द्रंस्य बलाय स्वाहां मुरुतामोजंसे स्वाहां हुर्सः शुंचिषद्वसुंरन्तिरक्षसद्धोतां वेदिषदितिथिर्दुरोणसत्। नृषद्वंरसदंत्सद्योमसद्जा गोजा ऋत्जा अंद्रिजा ऋतं बृहत्॥ (३०)

मित्रोंऽसि वर्रुणोऽसि समृहं विश्वैर्देवैः क्षुत्रस्य नाभिरसि क्षुत्रस्य योनिरसि स्योनामा सींद सुषदामा सींद मा त्वां हिश्सीन्मा मां हिश्सीन्निषंसाद धृतव्रंतो वर्रुणः पुस्त्यांस्वा साम्रांज्याय सुऋतुर्ब्रह्मा(३)न् त्वश्रांजन् ब्रह्माऽसिं सिवृताऽसिं सृत्यसंवो ब्रह्मा(३)न् त्वश्रांजन् ब्रह्माऽसीन्द्रोंऽसि सृत्यौजा (३१)

ब्रह्मा(३)न् त्व॰ रांजन् ब्रह्माऽसिं मित्रोंऽसि सुशेवो ब्रह्मा(३)न् त्व॰ रांजन् ब्रह्मा-ऽसि वर्रुणोऽसि सृत्यधर्मेन्द्रंस्य वज्रोंऽसि वार्त्रघृस्तेनं मे रध्य दिशोऽभ्यंय॰ राजां-ऽभूथ्सुश्लोकाँ(४) सुमंङ्गलाँ(४) सत्यंराजा(३)न्। अपां नन्ने स्वाहोर्जो नन्ने स्वाहाऽग्नये गृहपंतये स्वाहाँ॥ (३२)

मुत्योजाँश्वतारि<u>श्</u>रश्ची १॥———[१६] आग्नेयमष्टाकेपालं निर्वपति हिर्रण्यं दक्षिणा सारस्वतं चरुं वेथ्सतरी दक्षिणा सावित्रं

द्वादेशकपालमुपध्वस्तो दक्षिणा पौष्णं चुरु श्यामो दक्षिणा बार्हस्पत्यं चुरु शितिपृष्ठो दक्षिणेन्द्रमेकांदशकपालमृषभो दक्षिणा वारुणं दशंकपालं महानिरष्टो दक्षिणा सौम्यं चरु

बुभुर्दक्षिणा त्वाष्ट्रमुष्टाकंपाल १ शुण्ठो दक्षिणा वैष्णुवं त्रिकपालं वांमुनो दक्षिणा॥ (३३)

अप्रथं विवंवारि श्वत्याः

सद्यो दींक्षयन्ति सद्यः सोमं क्रीणन्ति पुण्डरिस्रजां प्र यंच्छति द्शभिवंथ्सत्रैः
सोमं क्रीणाति दश्येयो भवति शतं बाँह्यणाः पिबन्ति सप्तदशः स्तोत्रं भवति

स्वा दाक्षपान्त स्वाः साम क्राणान्त पुण्डारस्वता प्र पण्डात द्रशामवञ्सत्रः सोमं क्रीणाति दश्पेयो भवति शृतं ब्राँह्मणाः पिंबन्ति सप्तद्शः स्तोत्रं भंवति प्राकाशावंध्वर्यवे ददाति स्रजंमुद्गात्रे रुक्मः होत्रेऽश्वं प्रस्तोतृप्रतिहृतृ्भ्यां द्वादंश पष्ठौहीर्ब्रह्मणे वृशां मैंत्रावरुणायंर्ष्भं ब्राँह्मणाच्छुः सिने वासंसी नेष्टापोतृभ्याः स्थूरिं यवाचितमंच्छावाकायांनुङ्वाहंमुग्नीधे भार्गवो होतां भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भंवति वारवन्तीयंमग्निष्टोमसामः सारस्वतीर्पो गृंह्णाति॥ (३४)

वारवुन्तीयंमग्निष्टोमसाम १ सांरस्वृतीर्पो गृह्णाति॥ (३४)

बारवुन्तीर्यं चल्वारिं चाराम———[१८]

आग्नेयमृष्टाकंपालं निर्वपिति हिरंण्यं दक्षिणैन्द्रमेकांदशकपालमृष्मो दक्षिणा वैश्वदेवं चुरुं पिशङ्गी पष्टौही दक्षिणा मैत्रावरुणीमामिक्षां वृशा दक्षिणा बार्हस्पृत्यं चुरु शितिपृष्ठो दक्षिणाऽऽदित्यां मुल्हां गुर्भिणीमा लेभते मारुतीं पृश्चिं पष्टौहीमृश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादंशकपालं निर्वपति सरंस्वते सत्युवाचे चुरु संवित्रे सत्यप्रंसवाय पुरोडाशं द्वादंश- कपालं तिसृध्न्व १ शुंष्कदृतिर्दक्षिणा॥ (३५)

आश्चेयर सप्तर्चत्वारिरशत्॥ [१९]

आग्नेयमृष्टाकंपालं निर्वपित सौम्यं चुरु सांवित्रं द्वादंशकपालं बार्हस्पत्यं चुरुं त्वाष्ट्रमृष्टाकंपालं वैश्वान्रं द्वादंशकपालं दक्षिणो रथवाहनवाहो दक्षिणा सारस्वतं चुरुं निर्वपित पौष्णं चुरुं मैत्रं चुरुं वारुणं चुरुं क्षैत्रपृत्यं चुरुमांदित्यं चुरुमुत्तरो रथवाहनवाहो

दक्षिणा॥ (३६) आग्नेयं चर्तुंकिश्शत्॥१॥————[२०]

स्वाद्वीं त्वाँ स्वादुनां तीव्रां तीव्रेणामृतांममृतेन सृजामि स॰सोमेन सोमोंऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरंस्वत्ये पच्यस्वन्द्रांय सृत्राम्णे पच्यस्व पुनातुं ते परिस्रुत् सोम् १ सूर्यस्य दुिह्ता। वारेण शश्वंता तनाँ॥ वायुः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ्ख्सोमो अतिद्रुतः। इन्द्रंस्य युज्यः सखाँ॥ कुविदङ्ग यवंमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यंनुपूर्वं वियूयं। इहेहैंषां कृणुत् भोजंनानि ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः॥ आश्विनं धूम्रमा लंभते सारस्वतं मेषमैन्द्रमृष्भमैन्द्रमेकां-दशकपालं निर्वपति सावित्रं द्वादंशकपालं वारुणं दशंकपालु सोमंप्रतीकाः पितरस्तृप्णुत् वर्डबा दक्षिणा॥ (३७)

अग्नांविष्णू मिह् तद्वां मिह्त्वं वीतं घृतस्य गुह्यांनि नामं। दमेंदमे सप्त रत्ना दर्धाना प्रति वां जिह्वा घृतमा चंरण्येत्॥ अग्नांविष्णू मिह् धामं प्रियं वां वीथो घृतस्य गुह्यां

जुषाणा। दमेदमे सुष्टुतीर्वावृधाना प्रति वां जिह्ना घृतमुर्चरण्येत्॥ प्र णो देवी सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती। धीनामंवित्र्यंवतु। आ नो दिवो बृंहतः (३८)

पर्वतादा सरंस्वती यज्ञता गंन्तु युज्ञम्। हवं देवी जुंजुषाणा घृताची शुग्मां नो वाचंमुश्ती शृंणोतु॥ बृहंस्पते जुषस्वं नो ह्व्यानि विश्वदेव्य। रास्व रत्नांनि दाशुषे॥ एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे युज्ञैर्विधेम नमंसा ह्विर्भिः। बृहंस्पते सुप्रजा वीरवंन्तो वय स्याम पत्यो रयीणाम्॥ बृहंस्पते अति यद्यो अर्हांद्युमद्विभाति क्रतुंमुज्जनेषु। यद्दीदयुच्छवंस- (३९)

अष्टमः प्रश्नः (काण्डम् १)

-र्तप्रजात तदस्मासु द्रविंणं धेहि चित्रम्॥ आ नों मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूंतिमुक्षतम्। मध्वा रजा रेसि सुऋतू॥ प्र बाहवां सिसृतं जीवसें न आ नो गर्व्यूतिमुक्षतं घृतेनं। आ नो जर्ने श्रवयतं युवाना श्रुतं में मित्रावरुणा हवेमा॥ अग्निं वंः पूर्व्यं गिरा देवमींडे वसूनाम्। सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्रसार्धसम्॥ मक्ष् देववंतो रथः (४०)

शूरों वा पृथ्सु कासुं चित्। देवानां य इन्मनो यर्जमान् इयंक्षत्यभीदयंज्वनो भुवत्॥ न यंजमान रिष्यसि न सुंन्वान न देवयो॥ असुदत्रं सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्वियम्॥ निकुष्टं कर्मणा नशन्न प्र योषन्न योषति॥ उपं क्षरन्ति सिन्धंवो मयोभुवं ईजानं चं यक्ष्यमाणं च धेनवंः। पृणन्तं च पपुंरिं च (४१)

श्रवस्यवों घृतस्य धारा उपं यन्ति विश्वतः॥ सोमारुद्रा वि वृहतं विषूचीममीवा या नो गर्यमाविवेशं। आरे बांधेथां निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुंमुक्तम्स्मत्। सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वां तनूषुं भेषजानि धत्तम्। अवं स्यतं मुश्रतं यन्नो अस्ति तनूषुं बद्धं कृतमेनों अस्मत्॥ सोमांपूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः। जातौ विश्वंस्य भुवंनस्य गोपौ देवा अंकृण्वन्नमृतंस्य नाभिम्ं॥ इमौ देवौ जायंमानौ जुषन्तेमौ तमा रसि गूहतामजुंष्टा। आभ्यामिन्द्रंः पुक्तमामास्वन्तः सोमापूषभ्यां जनदुस्रियांसु॥ (४२)

बृहतः शर्वसा रथः पपुरिं च दिवो जर्नना पश्चवि शतिश्च॥५॥ अर्नुमत्या आग्नेयमैन्द्राग्नमुत्रये सोमाय प्रति पूरुषमैन्द्राग्नं धात्रे बाहस्यत्यमुत्रये गृहपंतयेऽर्थेतो देवीः समिध् सोमस्येन्द्रस्य मित्र आग्नेयर

सुद्य आँग्रेय हर्रण्यमाग्रेय२ स्वाद्वीं त्वाग्नांविष्णू द्वावि श्रेशतिः॥२२॥ अनुंमत्यै यथासंति देवीरापो मित्रोंसि शूरों वा द्विचंत्वारि शात्॥४२॥

अनुंमत्या उस्नियांसु॥

हरिं: ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रश्नः समाप्तः॥१-८॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डः समाप्तः॥१॥

Downloaded from http://stotrasamhita.github.io | StotraSamhita | Credits